Kommissorie 2

UNIVERSITETSADMINISTRATIONSUDVALGET
AF 1962

BETÆNKNING II
OM
DEN HØJERE UNDERVISNINGS OG FORSKNINGENS ADMINISTRATIVE ORGANISATION

DET JURIDISKE LABORATORIUM VED KØBENHAVNS UNIVERSITET
20-267
ex. 2

BETÆNKNING NR. 475
1968

S. L. MØLLERS BOGTRYKKERI, KØBENHAVN
Un. 00-427 bet.

INDHOLDSOVERSIGT:

I. Indledning ... 5

II. Udvalgets 1. betænkning og gennemførelsen af de deri indeholdte forslag. Udvalgets videre arbejde. 6
A. De i udvalgets 1. betænkning stillede forslag ... 6
B. Gennemførelsen af forslagene i betænkning I ... 7
C. Udvalgets videre arbejde ... 8

III. Udviklingen inden for de højere uddannelser siden afgivelsen af betænkning I 9

IV. Universiteternes og de højere læreanstalters nuværende organisation og stillingsstruktur i hovedtræk ... 12
A. Universiteterne ... 12
B. De højere læreanstalter ... 20
C. Stillingsstrukturen ... 24

V. Ledende synspunkter ved udvalgets overvejelser om de højere uddannelsers fremtidige interne organisation ... 27

VI. Ledelsens og administrationens funktioner ved de højere uddannelsesinstitutioner ... 30

VIL De videnskabelige medarbejderes og de studerendes indflydelse i de kollegiale forsamlinger ... 33
A. De videnskabelige medarbejdere ... 33
B. De studerende ... 34

VIII. De højere uddannelsesinstitutioners fremtidige stillingsstruktur ... 34

IX. De højere uddannelsesinstitutioners fremtidige organisation og administration 41
A. Den enkelte professor ... 41
B. Institutterne ... 42
C. Fagråd ... 45
D. Konsistorium ved universiteterne og de større læreanstalter ... 49
E. Lærerråd ... 52
F. Rektor ... 54
G. Studienævn og undervisningsudvalg ... 55
H. Studenterråd ... 56
I. Administration ... 56

X. Henlæggelse af sager til endelig afgørelse ved institutionerne ... 60

XI. Samarbejde mellem de enkelte institutioner og eventuel henlæggelse af opgaverne til fælles administration ... 62

XII. Forholdet til aftagerne af den akademisk uddannede arbejdskraft ... 64

XIII. Aarhus universitets overgang til statsuniversitet ... 64

XIV. Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles henlæggelse under undervisningsministeriets ressortområde 65

XV. Afsluttende bemærkninger 66

XVI. Særudtalelser *61*

Særudtalelse nr. 1. Afgivet af A. Friediger med supplerende bemærkninger af Mogens Fog 67

Særudtalelse nr. 2. Afgivet af Jens N. Christiansen og H. Voldsøe og med supplement af Jens N. Christensen 71

Særudtalelse nr. 3. Afgivet af Carpentier, Knuth-Winterfeldt og Schou og med supplement af Hammershaimb 73

Særudtalelse nr. 4. Afgivet af Mogens Fog og med supplement af Jens N. Christiansen 73

Særudtalelse nr. 5. Afgivet af E. A. Koch 74

Særudtalelse nr. *6*. Afgivet af Jens N. Christiansen 82

Bilag.

I. INDLEDNING

1. Det af statsministeren i 1960 nedsatte administrationsudvalg afgav i februar 1962 sin første betænkning (nr. 301/62), hvori udvalget bl.a. foreslog en omlægning af uddannelsesvæsenets organisation, herunder en ændret opbygning af undervisningsministeriet. For så vidt angår de højere uddannelser, fandt udvalget dog ikke på det foreliggende grundlag at kunne tage stilling til, på hvilken måde disse uddannelser i administrativ henseende mest hensigtsmæssigt kunne indpasses i undervisningsministeriets nyordning, men henstillede, at der blev nedsat et særligt udvalg, Universitetsadministrationsudvalget, med repræsentanter for undervisningsministeriet, læreanstalterne og administrationsudvalget med den opgave at overveje spørgsmålet om »de administrative forhold for universiteterne og de øvrige højere læreanstalter og i denne forbindelse det administrative forhold til undervisningsministeriet«.

Om det foreslåede udvalgs opgaver anførtes:

»Udvalget skal, med henblik på den foreslåede almindelige omlægning af administrationen af de øvrige uddannelsesområder, bl.a. have til opgave at undersøge omfanget af administrationen af universiteter og højere læreanstalter og spørgsmålet om den fremtidige fordeling af opgaverne mellem undervisningsministeriet og læreanstalterne. Udvalget bør især tage stilling til følgende spørgsmål:

a) Muligheden for en udbygning af det direkte samarbejde mellem universiteterne og læreanstalterne indbyrdes, eventuelt således, at der oprettes et særligt samarbejdsorgan, der dels kan behandle alle spørgsmål af fælles interesse, dels kan behandle institutionernes udvikling på en sådan måde, at de enkelte institutioners planer samarbejdes og så vidt muligt fremsættes til undervisningsministeren som fælles indstillinger.
b) Hvilke af de opgaver, der hidtil har været administreret i undervisningsministeriets departement, der med fordel vil kunne udskilles fra departementets arbejdsområde.
c) I hvilket omfang de enkelte institutioners administration bør udbygges og effektiviseres, således at disse - med skyldigt hensyn til de enkelte institutioners særpræg - opbygges efter så ensartede retningslinjer som muligt.
d) I hvilket omfang det er muligt at anvende rammebevillinger og administrere disse efter ensartede retningslinjer ved alle institutioner. I denne forbindelse bør det undersøges, om det er muligt at etablere et teknisk samarbejde mellem institutionerne indbyrdes, for så vidt angår budgetforslag, regnskabsvæsen og bogholderi.

Under sit arbejde bør universitetsudvalget være opmærksom på den nære sammenhæng mellem universiteternes og de højere læreanstalters undervisningsvirksomhed og den videnskabelige forskning.«

2. Med det angivne formål nedsatte undervisningsministeren den 10. maj 1962 Universitetsadministrationsudvalget af 1962.

Udvalget fik følgende sammensætning:

Departementschef Agnete Vøhtz, undervisningsministeriet, formand.
Kontorchef Vagn Jensen, undervisningsministeriet.
Kontorchef, nu afdelingschef Bj. Brynskov, undervisningsministeriet.
Rektor, professor, dr. polit. Carl Iversen, Københavns universitet.
Kurator E. A. Koch, Københavns universitet.
Rektor, professor, dr. phil. H. Bach, Aarhus universitet.
Rektor, professor, dr. techn. E. Knuth-Win-

feldt, Den polytekniske Læreanstalt, Danmarks tekniske Højskole og Danmarks Ingeniørakademi.
Rektor, professor, dr. phil. Sv. Aa. Schou, Danmarks farmaceutiske Højskole.
Rektor, professor, dr. odont. P. O. Pedersen, Københavns Tandlægehøjskole.
Rektor, professor, dr. polit. Poul Winding f, Handelshøjskolen i København.
Rektor, professor Aksel Milthers, Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole.
Departementschef Erik 1b Schmidt, finansministeriet. (repræsenterende Administrationsudvalget af 1960).
Kommitteret, nu undervisningsdirektør O. I. Mikkelsen, undervisningsministeriet (repræsenterende Administrationsudvalget af 1960).

I forbindelse med rektorskiftet ved Aarhus universitet den 1. august 1963 indtrådte rektor, professor, dr. phil. E. Hammershaimb i udvalget i professor Bachs sted, og ved rektorskiftet samme dato ved Handelshøjskolen i København indtrådte rektor, professor Jan Kobbernagel i udvalget i professor Windings sted.

Efter at Danmarks Lærerhøjskoles (ved lov nr. 50 af 25. februar 1963) status som højere læreanstalt var blevet fastslået, tiltrådtes udvalget endvidere fra august 1963 af højskolens daværende prorektor, nu rektor, professor Harald Torpe.

Den 28. december 1964 blev direktør, dr. phil. H. Volsøe, inspektør Paul Carpentier og stud. oecon. Jens N. Christiansen beskikket som medlemmer af udvalget.

Den 11. januar 1965 blev departementschef Henning Rohde, ministeriet for kulturelle anliggender beskikket som medlem af udvalget.

Den 27. marts 1965 blev daværende lektor nu personalechef, magister A. Friediger beskikket som medlem af udvalget.

Den 3. december 1966 blev professor, dr. med. Mogens Fog efter at være blevet valgt til rektor for Københavns universitet beskikket som medlem af udvalget.

Den 21. december 1966 fratrådte fhv. departementschef Agnete Vøhtz som medlem af og formand for udvalget. I stedet beskikkedes professor, dr. polit. Carl Iversen som formand.

Afdelingschef, nu departementschef i undervisningsministeriet Eiler Mogensen har som observatør deltaget i en del af udvalgets møder.

Rektor for Odense universitet, professor Mogens Brøndsted har siden den 10. april 1967 ligeledes deltaget som observatør.

Kontorchef Vagn Jensen blev ved undervisningsministerens skrivelse af 5. december 1967 fritaget for hvervet som medlem af udvalget.

Udvalgets sekretariat har bestået af følgende medarbejdere i undervisningsministeriet:

Fuldmægtig Fritz Olsen indtil 30. september 1964.
Fuldmægtig Ernst Goldschmidt fra 1. oktober 1964, der samtidig afløste daværende kontorchef Brynskov som leder af sekretariatet.
Sekretær Ole B. Thomsen indtil 31. december 1965.
Sekretær Bent Nyløkke Jørgensen fra 1. januar til 30. juni 1966.
Sekretær fru Berrit Hansen fra 1. juli 1966.

II. UDVALGETS 1. BETÆNKNING OG GENNEMFØRELSE AF DE DERI INDEHOLDTE FORSLAG UDVALGETS VIDERE ARBEJDE

A. De i udvalgets betænkning I stillede forslag.

1. Den 31. august 1964 afgav udvalget sin første betænkning, Betænkning nr. 365 om den højere undervisnings og forskningens administrative organisation, hvori man behandlede for-

holdet mellem undervisningsministeriet og universiteterne og de højere læreanstalter og visse sider af forholdet mellem disse indbyrdes.

Som det fremgår af kommissoriet, skulle udvalget bl.a. overveje mulighederne for oprettelsen af et samarbejdsorgan, der skulle samle de enkelte læreanstalters planer og forslag til fælles indstillinger, og undersøge, hvilke af de opgaver, som hidtil var blevet administreret i undervisningsministeriet, der med fordel kunne udskilles fra departementets arbejdsområde.

Da den centrale administration af det almene skolevæsen samt ungdoms- og voksenundervisningen i 1963 var blevet omlagt, således at den løbende administration blev henlagt til tre direktorater, medens de lovforberedende, de koordinerende, og de planlæggende opgaver blev samlet i det daværende 1. departement, var det naturligt, at udvalget overvejede, om man skulle foreslå en lignende direktoratsordning eller et kanslerembede indført for de højere læreanstalters vedkommende. Udvalgets flertal nåede imidlertid til det resultat, at der ikke var det samme behov og grundlag for at oprette et direktorat for de højere uddannelsesinstitutioner, som man havde haft for oprettelsen af de tre ovennævnte undervisningsdirektorater. Udvalgets begrundelse herfor var, at medens de tre direktorater dækkede undervisningsområder af så forholdsvis ensartet karakter og baseret på så ensartede pædagogiske forudsætninger, at der kan finde central ledelse sted af det enkelte område som en enhed i pædagogisk henseende, ville oprettelsen af et direktorat for de højere uddannelsesinstitutioner med kompetence til at træffe generelle afgørelser på det undervisnings- og forskningsmæssige område være uønskelig ud fra hensynet til det enkelte universitets og læreanstalts faglige selvstyre, som udvalget fandt af så fundamental betydning for disse uddannelsesinstitutioners opfyldelse af deres funktion, at også udformningen af deres organisatoriske forhold måtte baseres herpå.

Hertil kom, at de enkelte højere uddannelsesinstitutioner i modsætning til de under de tre undervisningsdirektorater hørende skoler rådede over et administrationsapparat, som med nogen udvidelse og eventuelt efter en omorganisation kunne overtage en række mindre principielt betonede funktioner fra departementet, medens afgørelsen i de mere generelle sager af planlæggende, anordnings- og budgetmæssig karakter under alle omstændigheder måtte ligge i departementet. Derimod fandt udvalget, at departementet ved udøvelsen af disse generelle funktioner i særdeleshed i forbindelse med den endelige prioritering af de højere uddannelsesinstitutioners bevillings- og normeringsønsker, kunne have behov for at få en mere alsidig belysning af den enkelte institutions ønsker set i sammenhæng med andre institutioners behov. For at der kunne tilvejebringes et sådant bedre belyst grundlag for departementets prioritering og for at sikre fornøden orientering mellem de respektive fagområder på tværs af institutionsgrænserne foreslog udvalget, at der blev oprettet *5 faglige samarbejdsudvalg* omfattende følgende hovedområder:

1. Humanistiske fag, herunder teologi og de kunstneriske uddannelser;
2. Samfundsvidenskaberne;
3. Sundhedsvidenskaberne, herunder lægevidenskab, odontologi, farmaci, veterinærvidenskab;
4. Naturvidenskaberne;
5. De tekniske videnskaber.

Disse faglige samarbejdsudvalg skulle det i en række anliggender være obligatorisk for universiteterne og læreanstalterne at indhente udtalelser fra. Udvalgenes udtalelser skulle indgå i den enkelte institutions endelige overvejelser og følge med institutionens indstilling til ministeriet. Udvalget foreslog i denne forbindelse endvidere, at de bestående uofficielle rektormøder videreførtes som et *rektorkollegium,* hvis virksomhed først og fremmest skal tage sigte på gensidig orientering.

Et mindretal (Vagn Jensen) fandt det dog for tidligt at låse sig fast på den opfattelse, at koordineringsopgaverne ikke helt eller delvis kan løses tilfredsstillende af en fællesadministration.

2. Udvalget foreslog endvidere, at der blev oprettet et *planlægningsudvalg* for udbygningen af universiteterne og de højere læreanstalter med tilknytning til en planlægningsafdeling eller -sektion i undervisningsministeriet.

3. Endelig foreslog udvalget i betænkning I, at der blev oprettet et *Forskningens Fællesudvalg* (FFU), der skal være rådgivende for regering og folketing i forskningsanliggender ud fra almene synspunkter.

B. Gennemførelsen af forslagene i betænkning I.

4. Undervisningsministeriet anmodede uni-

versiteterne og læreanstalterne om at udtale sig om forslagene om oprettelse af *jaglige samarbejdsudvalg* og om de uofficielle rektormøders omdannelse til et egentligt *rektorkollegium*. De indkomne udtalelser har været forelagt universitetsadministrationsudvalget, for at dette kunne få lejlighed til at fremsætte en kommentar. Udvalget anmodede det underudvalg, som havde udarbejdet forslaget om oprettelse af faglige samarbejdsudvalg og oprettelsen af et formelt rektorkollegium, om at gennemgå udtalelserne.

Ved skrivelse af 4. oktober 1966 fremsendte udvalget den af dette underudvalg afgivne udtalelse, hvori man fastholdt sit forslag om oprettelse af de faglige samarbejdsudvalg og rektorkollegiet (bil. 1). Undervisningsministeriet har derefter udstedt det som bilag 2 optagne cirkulære af 14. juli 1967 om organer til fremme af samarbejdet mellem universiteterne og de højere læreanstalter. Ved denne bekendtgørelse oprettes et rektorkollegium og - som en forsøgsordning - fem faglige samarbejdsudvalg.

5. Forslaget om etablering af et planlægningsudvalg for udbygningen af universiteterne og de højere læreanstalter var allerede, inden betænkning I blev afgivet, blevet accepteret, idet det i lov af 4. juni 1964 om oprettelse af et universitet i Odense i § 3 blev bestemt, at der skulle nedsættes et planlægningsudvalg med den opgave at yde vejledning ved planlægningen af den videre universitets- og læreanstaltsudbygning. Den 19. december 1964 blev udvalget nedsat under navnet *Planlægningsrådet for de højere uddannelser*, og samtidig blev der i undervisningsministeriet nedsat en særlig planlægningsgruppe, der tillige fungerer som sekretariat for planlægningsrådet.

6. Forslaget om *Forskningens Fællesudvalg* blev gennemført ved nedsættelse af et sådant udvalg den 18. september 1965.

C. Udvalgets videre arbejde.

7. Under *det fortsatte arbejde* i universitetsadministrationsudvalget af 1962 vedrørende universiteternes og de højere læreanstalters interne administrative opbygning i lyset af de principielle overvejelser, der har fundet udtryk i udvalgets første betænkning, konstaterede man så afgørende forskelligheder i problemerne for henholdsvis universiteterne og de højere læreanstalter, at det skønnedes rigtigt at behandle disse to områders problemer hver for sig, og universitetsadministrationsudvalget vedtog derfor at nedsætte to underudvalg: I. vedrørende universiteterne og II vedrørende de højere læreanstalter. Udvalgenes kommissorium blev:

1) At fremkomme med en kortfattet beskrivelse af institutionernes administrative forhold.
2) At fremkomme med forslag til en ny administrativ opbygning i lyset af de under udvalgets hidtidige drøftelser fremdragne ledende synspunkter.
3) At fremkomme med forslag til de akademiske forsamlingers stilling inden for institutionernes organisation, idet udvalget i disse overvejelser ikke bør føle sig bundet af det bestående, men også pege på nye muligheder. Specielt blev peget på de administrative problemer, der rejser sig i forbindelse med indpasning af nye tværfaglige institutter.

8. *Underudvalg I* havde følgende sammensætning:
Stud. oecon. Jens N. Christiansen.
Rektor, professor, dr. phil. E. Hammershaimb.
Rektor, professor, dr. polit. Carl Iversen.
Professor, dr. jur. Stig Juul.
Professor H. Højgaard Jensen (fra 1.9. 1965).
Kurator E. A. Koch.
Kontorchef Krogh Madsen.
Professor, dr. med. F. Schønheyder.
Professor, dr. phil. T. Weiss-Fogh (indtil 1.9.1965).
Direktør, dr. phil. H. Volsøe.
Universitetssekretær Olaf Waage f.

Sekretær for udvalget har været:
Fg. kontorchef J. O. Høffding.
Kontorchef E. Davidsen Jensen.
Fg. kontorchef, nu kst. universitetssekretær H. Gade Rasmussen.

Underudvalg I afgav i maj 1966 sin indstilling til universitetsadministrationsudvalget.

Underudvalget holdt 33 møder.

9. *Underudvalg II* havde følgende sammensætning:
Inspektør Paul Carpentier.
Dyrlæge Thøger Flagstad.
Afdelingsleder, lektor A. Friediger.
Inspektør G. Brill Jensen.
Administrator Erik Jensen.

Rektor, professor, dr. techn. E. Knuth-Winterfeldt.
Rektor, professor Jan Kobbernagel.
Inspektør Chr. Lorenzen.
Rektor, professor A. Milthers.
Administrator A. Paludan.
Rektor, professor, dr. odont. P. O. Pedersen.
Rektor, professor, dr. phil. Sv. Aa. Schou.
Inspektør K. Storm.
Rektor, professor H. Torpe.
Sekretær for udvalget var kontorchef V. Sydvest Larsen med bistand af overassistent Erna Boas.

Inspektør H. Almdal og inspektør M. Schultzer-Nielsen har deltaget i udvalgets møder som observatører.

Underudvalget nedsatte to arbejdsgrupper til behandling af henholdsvis spørgsmål i forbindelse med de enkelte institutioners interne administration og problemer omkring læreranstalternes institutter og disses administrative opbygning.

Den første arbejdsgruppe bestod af:

Inspektør Holger Almdal.
Inspektør Paul Carpentier.
Fuldmægtig E. Goldschmidt.
Administrator Erik Jensen.
Inspektør G. Brill Jensen.
Inspektør Chr. Lorenzen.
Administrator A. Paludan.
Inspektør M. Schultzer-Nielsen.
Inspektør K. Storm.
Samt som sekretær: Kontorchef V. Sylvest Larsen.

Den anden arbejdsgruppe bestod af:
Prorektor, professor N. K. Hermansen.
Professor, dr. phil. N. Hofman-Bang.
Rektor, professor Jan Kobbernagel.

I en del af gruppens møder deltog endvidere lederen af Handelshøjskolens institut for organisation og arbejdssociologi, lektor Torben Agersnap. Som sekretær virkede kontorchef V. Sylvest Larsen.

Underudvalg II afgav betænkning til universitetsadministrationsudvalget i februar 1966.

Underudvalget har holdt 21 møder.

10. Da de to underudvalgs forslag vedrørende den fremtidige institutorganisation og den fremtidige stillingsstruktur på en række punkter afveg fra hinanden, og da udvalget lagde vægt på, at der for så vidt angik disse to spørgsmål blev fremsat forslag, som skulle være fælles for både universiteter og læreanstalter, nedsatte udvalget en arbejdsgruppe, som fik til opgave at udarbejde sådanne fællesforslag.

Arbejdsgruppen bestod af:

Inspektør Paul Carpentier.
Afdelingsleder, lektor A. Friediger.
Professor H. Højgaard Jensen.
Rektor, professor, dr. techn. E. Knuth-Winterfeldt.
Rektor, professor, Jan Kobbernagel.
Direktør, dr. phil. H. Volsøe.

11. Universitetsadministrationsudvalget har i alt holdt 54 møder, heraf 24 efter afgivelsen af betænkning I.

III. UDVIKLINGEN INDEN FOR DE HØJERE UDDANNELSER SIDEN AFGIVELSEN AF BETÆNKNING I

1. I betænkning I er der i afsnit II givet en oversigt til belysning af visse hovedtræk vedrørende den stedfundne ekspansion i 1 O-året 1953–63 inden for uddannelsevæsenet i almindelighed og inden for de højere uddannelser i særdeleshed.

Som ventet er den hastige udvikling inden for de højere uddannelser fortsat. Udvalget skal i det følgende give nogle supplerende oplysninger om væksten i studentertal, lærerpersonale samt drifts- og anlægsbudgetter.

2. I afsnit II i betænkning I nævnes, at der i tiden 1950-64 er oprettet 20 nye gymnasieskoler og taget 21 nye gymnasiebygninger i brug, hvoraf 9 var nye bygninger til bestående gymnasier.

Dette antal er siden blevet forøget med yderligere 2 nye gymnasier, medens 4 nye gymnasiebygninger er blevet taget i brug.

I samme kapitel fandtes nedenstående tabel, der viste udviklingen i antallet af bestående studentereksaminer, og som her er ajourført:

Tabel 1. Studentereksamen 1953—67.

Eksamensår	Ved gymnasieskolen	Ved eksamenskommissionen	I alt	I % af antallet af 18-årige pr. 1. januar
1953	2.593	391	2.984	5,1
1954	2.653	395	3.048	5,1
1955	2.722	410	3.132	4,6
1956	2.921	447	3.368	5,5
1957	3.179	503	3.682	5,9
1958	3.398	572	3.970	6,4
1959	3.300	531	3.831	5,9
1960	3.784	649	4.433	6,7
1961	4.754	700	5.454	7,3
1962	5.576	788	6.364	8,0
1963	6.123	820	6.943	8,3
1964	6.781	1054	7.835	8,8
1965	7.902	1056	8.958	10,0
1966	7.217	1021	8.238	9,6
1967	7.615	1062	8.677	10,7

Som det vil ses, er stigningen i *studentereksaminernes antal* og i studentereksamensfrekvensen (procentdelen af samtlige 18-årige i det pågældende år) fortsat i 1964 og 1965, medens man har kunnet konstatere en mindre nedgang i 1966 efterfulgt af en stigning i 1967.

Med de elevtal, der findes i 1., 2. og 3. gymnasieklasse, kan man med sikkerhed forudsige en yderligere stigning i studentereksaminernes antal og studenterfrekvensen i 1968, 1969 og 1970, hvor der kan ventes studentertal på 9.500 = 12,6 %, 10.100 = 13,3 % og 10.200 = 14,6%. For tiden indtil 1980 har planlægningsrådet udarbejdet prognoser, hvorefter man i 1980 må vente at få mellem 13.400 og 16.500 nye studenter svarende til en studenterfrekvens på mellem 18 % og 22 % af de 18-årige.

3. Denne stigning i studenterproduktionen har også afspejlet sig i *antallet aj studerende ved universiteter og højere læreanstalter.* I nedenstående tabel er foretaget et sammendrag og en ajourføring af tabel 2 i betænkning I, der viste udviklingen fra 1953/54 til 1963/64.

Tabel 2. Antal studerende ved universiteter og højere læreanstalter 1953-66.

	1953/54	1963/64	1966/67
Universiteterne	7.966	17.273	25.409
Danmarks tekniske Højskole	1.817	2.596	2.666
Danmarks Ingeniørakademi	–	686	1.112
Tandlægehøjskolerne	424	1.070	1.219
Danmarks farmaceutiske Højskole	158	400	378
Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole	859	1.129	1.350
Det kgl. Akademi for de skønne Kunster, Arkitektskolen	637	606	569
Arkitektskolen i Århus	–	–	82
Det kgl. Danske Musikkonservatorium	155	175	274
Det jyske Musikkonservatorium	–	–	123
Handelshøjskolerne i Københ. og Århus[1])	1.584	2.583	3.194
I alt	13.600	26.518	36.376

[1]) HA- og HD-studerende.

4. I ovennævnte afsnit II er der i tabel 3 givet en oversigt over udviklingen i antallet af videnskabelige stillinger ved universiteterne og en række højere læreanstalter i perioden 1953-63. I en tilsvarende tabel har man nedenfor tillige anført tal for udviklingen fra 1963 til 1967.

Tabel 3. Antallet af videnskabelige stillinger[1]) *(det vil sige eksklusive deltidsundervisningsstillinger, der ikke er lektorater) ved universiteterne og en række højere læreanstalter 1963-67.*

	1.4.1963				1.4.1966			
	P	L	A	I alt	P	L	A	I alt
Universiteterne	267	332	696	1295	307	615	1053	1975
Danmarks tekniske Højskole	70	62	219	351	73	121	375	569
Danmarks Ingeniør Akademi	19	–	46	65	32	–	146	178
Tandlægehøjskolerne	24	21	92[2])	137	24	29	134	187
Danmarks farmaceutiske Højskole	7	12	42	61	10	13	46	69
Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole	49	43	154	246	55	82	186	323
	436	470	1292	2198	501	860	1940	3301

P = professorer, direktører, ingeniørdocenter L = lektorer A = afdelingsledere, amanuenser, docenter m.v.

[1]) Opgørelsen opregner antallet af stillinger og ikke antallet af ansatte. I 1963 var 275 af lektoraterne (L) og i 1966 451 beklædt af amanuenser, afdelingsledere m. fl. (A) ved de pågældende institutioner. Endvidere var ikke alle stillinger besat.

2) Incl. afdelingstandlæger.

5. Den ekspansive udvikling inden for de højere uddannelser har gjort sig gældende såvel for *driftsudgifterne* som for *anlægsudgifterne*. I tabel 4 gives der en oversigt over denne udvikling for de højere uddannelser i perioden 1958/59 - 1967/68. Udgifterne er dels angivet i løbende priser i tabel A, dels i tabel B i faste priser baseret på prisniveauet i 1955, for driftsudgifternes vedkommende omregnet efter reguleringspristallet og for anlægsudgifternes vedkommende reguleret efter byggeomkostningsindekset. Det fremgår af oversigten, at der i løbet af perioden har fundet godt en seksdobling sted inden for såvel driftsudgifterne som anlægsudgifterne.

De samlede drifts- og anlægsudgifter udgjorde i 1958/59 0,3 % af bruttonationalproduktet og i 1965/66 0,8 %. Betragter man de højere uddannelsers drifts- og anlægsudgifters andel af de samlede statsudgifter, vil man se en lignende udvikling. I 1958/59 udgjorde udgifterne til de højere uddannelser 2 % af statsudgifterne, medens de i 1966/67 udgjorde 4,6 %.

Tabel 4. Oversigt over statens nettoudgifter til de højere uddannelser i årene 1958/59 – 1967/68:

Regnskabstal 1958/59 – 1966/67 og budgettal 1967/68.

A Løbende priser Indeks 1958 = 100.

	Driftsudgifter		Anlægsudgifter		Total	
	Mill. kr.	Indeks	Mill. kr.	Indeks	Mill. kr.	Indeks
1958/59	67	100	14	100	81	100
1959/60	80	119	26	186	106	131
1960/61	99	148	47	336	147	181
1961/62	130	194	66	471	196	242
1962/63	167	249	84	600	251	310
1963/64	197	294	72	514	269	332
1964/65	242	361	86	614	328	405
1965/66	327	488	102	729	429	530
1966/67	415	619	117	864	532	657
1967/68[1])	508	758	139	993	647	799

B. Omregnet til faste priser (prisniveau 1955) Indeks 1958 = 100.

	Driftsudgifter		Anlægsudgifer		Total	
	Mill. kr.	Indeks	Mill. kr.	Indeks	Mill. kr.	Indeks
1958/59	61	100	13	100	74	100
1959/60	72	118	23	177	95	128
1960/61	87	142	42	323	129	174
1961/62	111	182	57	438	168	227
1962/63	136	223	68	523	204	276
1963/64	156	256	57	438	213	288
1964/65	181	297	64	492	245	331
1965/66	227	372	71	546	298	403
1966/67	303	497	71	546	374	505
1967/68[1])	377	618	85	654	462	624

1) Excl. tillægsbevilling, herunder nye stillinger, der forudsætter lønningsrådets godkendelse – april 1966 prisgrundlag.

Den ovenfor beskrevne ekspansion inden for de højere uddannelser kan ikke anses for at have kulmineret. Skønt de største fødselsårgange nu er nået til de højere læreanstalter, kan der på grund af den fortsatte vækst i den andel af hver årgang, som ventes at tage studentereksamen, ikke foreløbig forventes nogen afbrydelse af ekspansionen.

6. Der forberedes derfor *yderligere udbygning af de højere uddannelser.* Ved lov af 4. juni 1964 oprettedes *Odense universitet,* der begyndte sin virksomhed 1. september 1966 med en humanistisk faggruppe og en natur- og lægevidenskabelig faggruppe. Ved lov af 4. juni 1965 blev der skabt hjemmel for oprettelse af 2 afdelinger af *Danmarks Ingeniørakademi i Ålborg,* og der er den 15. august 1966 startet dels en 2-klasset bygningsteknik dels en 2-klasset maskinteknisk linje i Ålborg, medens yderligere en elektro- og en kemilinje samt en udbygning af alle linjer til 4 klasser er forudsat. Ved kgl. anordning af 28. december 1965 oprettedes *arkitektskolen i Aarhus.* Selv om det i den foreliggende sammenhæng ikke er af direkte betydning, bør det endvidere nævnes, at der ved lov af 4. juni 1965 blev oprettet afdelinger af *Danmarks Lærerhøjskole* i Odense, Ålborg og Aarhus. Det er samtidig forudsat, at der skal oprettes yderligere indtil 5 afdelinger. Der er endvidere i folketingsåret 1967/68 fremsat lovforslag om yderligere oprettelse af afdelinger i Esbjerg, Haderslev, Skive og Vordingborg.

7. Den 7. december 1965 afgav Planlægningsrådet for de højere uddannelser en indstilling om den geografiske placering af 3 nye *centre for højere uddannelser,* idet man begrundede sin indstilling med, at der i 1980 kunne forventes at være 60.000 studerende ved universiteterne og de højere læreanstalter, således at der inden år 2000 ville være behov for i alt 6 centre for højere uddannelser i Danmark.

Planlægningsrådets indstilling medførte, at der i folketingssamlingen 1965/66 blev fremsat et lovforslag om centre for højere uddannelser. Da lovforslaget ikke blev færdigbehandlet i 1965/66, blev det genfremsat i folketingssamlingen 1966/67.

Planlægningsrådet har i forsommeren 1967 fremlagt en *Skitse for udbygningen af de højere uddannelser i tiden indtil 1980,* indeholdende prognoser for studenterproduktionen, tilgangen til de forskellige højere uddannelser og kandidatproduktionen, opgørelser over behovet for lærere og forøgede drifts- og anlægsudgifter samt forslag til ændringer i de højere uddannelsers opbygning og indhold.

8. *Undervisningsministeriets omorganisation,* der blev påbegyndt i 1963, er siden blevet fortsat. 1. april 1965 oprettedes (under det daværende 1. departement) direktoratet for erhvervsuddannelserne omfattende de i 1962 fra handelsministeriet overførte uddannelser, og den 1. oktober omdannedes det hidtidige 2. departement til 3. afdeling under 1. departement, der herefter benævnes departementet.

IV. UNIVERSITETERNES OG DE HØJERE LÆREANSTALTERS NUVÆRENDE ORGANISATION OG STILLINGSSTRUKTUR I HOVEDTRÆK

A. Universiteterne.

1. *Københavns universitets* styreform har siden dets oprettelse i 1479 med mellemrum gennemgået ændringer for at kunne tilpasse sig de skiftende tiders krav. I 1. del af den af universitetskommissionen af 1935 afgivne betænkning, der dannede grundlaget for *anordning af 5. oktober 1936,* som indeholder de nuværende regler for Københavns universitets organisation, er som bilag optaget en historisk redegørelse for universitetets skiftende styreformer.

Aarhus universitet blev oprettet i 1928 som institutionen »Universitetsundervisningen i Jylland«, og det nuværende retsgrundlag er *lov nr. 75 af 7. marts 1952 om Aarhus universitet* samt de i henhold til lovens § 6 udstedte, af undervisningsministeriets godkendte *statutter af 21. juni 1958.* Universitetet er ifølge loven og statutterne en selvejende institution.

Odense universitet blev oprettet ved *lov nr. 190 af 4. juni 1964* som en statsinstitution. Universitetet begyndte sin virksomhed 1. september 1966. I henhold til lovens § 2 vil bestemmelser om universitetets administrative forhold m.v. være at fastsætte ved lov. Fremsættelse af forslag til en sådan lov er stillet i bero, indtil nærværende udvalg har afgivet betænkning II, og universitetets administrative forhold er derfor foreløbig ordnet ved et midlertidigt *regulativ af 18. maj 1967*. Der er nedenfor under punkt 19-27 kort redegjort for dette regulativs indhold.

Københavns og Aarhus universiteter.

a. Den øverste ledelse.

2. Den øverste ledelse er ved begge universiteter delt mellem to ligestillede organer: Rektor og kuratorembedet ved Københavns universitet og rektor og universitetsbestyrelsen ved Aarhus universitet. Rektors kompetence er ved begge universiteter på en række punkter begrænset af de af konsistorium trufne beslutninger, jf. punkt 13.

3. Rektor vælges af den akademiske lærerforsamling for et tidsrum af 2 år. Ved Københavns universitet er kun den valgbar, som er professor og har været medlem af konsistorium i mindst 1 år. Ved Aarhus universitet er der ikke de nugældende statutter fastsat regler for, hvem der er valgbar som rektor, men det er fast praksis, at rektor vælges blandt professorerne. Genvalg kan i Aarhus kun finde sted én gang, medens der ved Københavns universitet ikke findes nogen begrænsning, og i de 31 år, anordningen af 5. oktober 1936 har været i kraft, har rektoratet været beklædt af 6 personer.

Rektor står i spidsen for universitetet som videnskabelig institution og højere læreanstalt. Han varetager universitetets repræsentation udadtil og leder dets interne faglige virksomhed i alle akademiske anliggender, ligesom han næst undervisningsministeren er øverste foresatte for hele universitetets videnskabelige personale. Ved Aarhus universitet udøver rektor disse funktioner på konsistoriums vegne, idet han dog er øverste foresatte for hele personalet.

Blandt de sager, der henrører under rektors kompetence, kan nævnes sager vedrørende undervisningsforhold, anvendelse af universitetets lokaler, forholdet til de studerende, herunder immatrikulation, matrikel og akademisk disciplin, sager om opslag og besættelse af videnskabelige stillinger (medens selve ansættelsen af tjenestemænd ved Københavns universitet formelt henhører under undervisningsministeriet, og ansættelser på tjenestemandsvilkår ved Aarhus universitet henhører under universitetsbestyrelsen), forelæsningsfritagelser, rejsetilladelser, orlovssager, fritrykskontoens anvendelse m.m.

Prorektor er stedfortræder for rektor. Desuden kan rektor overdrage prorektor visse repræsentative pligter. Prorektor vælges af lærerforsamlingen for ét år med mulighed for genvalg, ved Aarhus universitet dog kun én gang. Ved Københavns universitet er kun den valgbar som prorektor, som er professor og har været medlem af konsistorium i mindst 1 år.

4. *Kurator* for Københavns universitet er en af Kongen udnævnt embedsmand, som står direkte under undervisningsministeriet. Han har den øverste ledelse af universitetets økonomiske administration og har ansvaret for, at de givne bevillinger anvendes i overensstemmelse med formålet, ligesom han fører tilsyn med institutternes og laboratoriernes økonomi. Han er øverste foresatte for universitetets ikke-videnskabelige personale.

5. Da en stor del af de konkrete sager indeholder elementer fra både rektor og kurators embedsområder, er der i anordningen om Københavns universitet § 6, stk. 2, og § 7 fastsat visse regler for *samarbejde mellem rektor og kurator*.

Det vigtigste herhenhørende område er universitetets forslag til finanslov og tillægsbevillings- og normeringslov. Praksis i de senere år har på dette område udviklet sig som følger:

Kurator indkalder hvert år fra fakulteter og institutbestyrere forslag til finanslov, tillægsbevillingslov og normeringslov samt nu tillige 3-årige budgetoverslag. Forslagene til finanslov og normeringslov indkaldes til et tidspunkt ca. fem fjerdingår før den pågældende lovs ikrafttræden. Kurator forestår behandlingen af de indkomne sager og lader udarbejde en fortegnelse over disse; fortegnelsen følger finanslovens, respektive normeringslovens rubrikker. Efter at fortegnelser og forslag er afgivet til rektor, finder der en forhandling sted mellem rektor og kurator, og forslagene forelægges derefter på et møde i konsistoriums forretnings-

udvalg (anordningens § 11, stk. 3); til deltagelse i dette møde har man i de senere år tilkaldt fakulteternes dekaner. På dette møde drøftes i tilfælde, hvor forholdene gør det sandsynligt, at ikke samtlige forslag kan forventes gennemført på førstkommende finanslov eller normeringslov, den rækkefølge, i hvilken universitetet ønsker forslagene gennemført. Forslagene forelægges derefter konsistorium, der sædvanligvis følger udvalgets indstilling. I overensstemmelse med bestemmelserne i anordningens § 11, stk. 4, forelægges alle disse sager i forretningsudvalget og i konsistorium af kurator. Inden kurator afgiver universitetets samlede forslag til undervisningsministeriet, afholdes der et møde i ministeriet, hvor rektor og kurator deltager på universitetets vegne, og hvor forslagene gennemgås og den rækkefølge, hvori forslagene bør søges fremmet, endeligt fastlægges.

Forhandlingerne mellem rektor og kurator og i konsistoriums forretningsudvalg er ofte meget indgående, medens behandlingen i konsistorium er mere summarisk, og som regel kun drejer sig om spørgsmål af principiel betydning eller gælder fremdragelse af enkelte sager. Når det i anordningen hedder, at forslagene efter rektors behandling af disse påny afgives til kurator med rektors erklæring, skal det herom bemærkes, at rektor ikke afgiver nogen skriftlig udtalelse om forslagene. Til grund for kurators indstillinger til ministeriet ligger kun de forudgående mellem ham på den ene side og rektor, konsistoriums forretningsudvalg og konsistorium på den anden side førte forhandlinger, og kurators indstillinger til ministeriet ledsages ikke af skriftlige udtalelser fra rektors side.

Universitetets forslag til tillægsbevillingsloven behandles ikke på samme måde. Kurator indkalder med passende varsel fra fakulteterne og institutbestyrerne oplysninger om overskridelser af annua etc. og udarbejder uden forelæggelse for rektor indstilling til ministeriet. Adskillige af de på tillægsbevillingsloven fremkomne forslag er dog enkeltvis forhandlet mellem rektor og kurator i årets løb, men nogen samlet behandling af forslaget til tillægsbevillingsloven under medvirken af konsistoriums forretningsudvalg og konsistorium finder ikke sted.

Ikke blot alle sager af blandet faglig-økonomisk karakter forhandles mellem rektor og kurator, men ofte tillige andre spørsmål af principiel karakter, som har betydning for universitetet, f.eks. fortolkning og praktisering af lovbestemmelser og administrative bestemmelser, spørgsmål vedrørende de studerende etc. Når det i § 7, stk. 5, hedder, at der om ansættelse eller afskedigelse af det ikke-videnskabelige personale, som i henhold til anordningens § 6, stk. 3, har kurator som øverste foresatte, skal ske forhandling mellem rektor og kurator, forinden afgørelse træffes, må det bemærkes, at sådan forhandling kun har vist sig påkrævet i sjældne tilfælde.

Rektor og kurator mødes regelmæssigt én gang ugentlig til forhandling om de løbende sager. I denne deltager universitetssekretæren samt kontorcheferne fra rektors og kurators administrationer. Der udarbejdes efter hvert møde et referat af sagernes behandling med angivelse af de om disse trufne beslutninger, og disse referater kommer alle embedsmændene på rektors og kurators kontorer i hænde.

Sager, som har været genstand for drøftelse mellem rektor og kurator, kan af begge parter forelægges for konsistorium, ligesom de i tilfælde af uoverensstemmelse begge kan forlange en sag forelagt for ministeriet, men dette er ikke forekommet i praksis i mange år.

6. Rektor og kurator har hvert sit *sekretariat* til deres rådighed; det til sekretariaterne knyttede personale er ansat under henholdsvis rektor- og kuratorembedet og ikke under universitetet som sådant.

7. *Bestyrelsen for Aarhus universitet* består iflg. statutternes § 3 af 8 medlemmer, 3 valgt af Århus byråd, 3 valgt af Universitets-Samvirket i Aarhus samt universitetets rektor og prorektor. Bestyrelsen tiltrædes derhos af en af undervisningsministeriet valgt kommitteret, der uden stemmeret har ret til at deltage i alle møder i bestyrelsen og til at forlange sin mening tilført protokollen. Han har endvidere ifølge statutterne ret til at forlange alle oplysninger i de sager, der forelægges til afgørelse, samt ret til på ethvert trin at holde ministeriet underrettet om planer og forslag.

Århus byråds og Universitets-Samvirkets repræsentanter vælges for et tidsrum af 4 år sammenfaldende med byrådets valgperiode. Rektor er bestyrelsens formand. Ifølge statutterne forvalter bestyrelsen de til universitetet bevilgede og henlagte midler og varetager i det hele universitetets økonomiske administration.

Endvidere er det ifølge statutterne bestyrel-

sen, der ansætter og afskediger de til universitetet knyttede lærerkræfter og øvrige personale.

Universitetets stærke vækst har især i de seneste år medført, at bestyrelsen kun får forelagt ganske få sager til behandling, medens dens opgaver i øvrigt varetages af rektor i hans egenskab af formand for bestyrelsen.

8. Til varetagelse af universitetets regnskabsførelse antager bestyrelsen efter forhandling med konsistorium en honorarlønnet *regnskabschef,* valgt blandt lærerforsamlingens medlemmer, fortrinsvis blandt medlemmer af det økonomiske og juridiske fakultet; regnskabschefen antages for en 4-årig periode med mulighed for genantagelse.

Ved Aarhus universitet forestås administrationen for tiden under rektors tilsyn af to *kontorchefer,* der leder universitetskontorets arbejde med henholdsvis de akademiske og de økonomiske anliggender. Førstnævnte er tillige sekretær for rektor, lærerforsamling og konsistorium, medens sidstnævnte forestår det daglige kasse- og regnskabsvæsen under regnskabschefens tilsyn.

9. Den gældende ordning ved Københavns og Aarhus universitet, hvorefter den øverste ledelse er delt mellem to ligestillede organer, adskiller sig fra ordningen ved de fleste læreanstalter og den midlertidige ordning ved Odense universitet, hvor rektor er ansvarlig for såvel de økonomiske som de akademiske anliggender.

Om baggrunden for etableringen af den ved de to universiteter gældende ordning kan følgende oplyses:

Under forhandlingerne i universitetskommissionen af 1935 om Københavns universitets fremtidige organisation stillede man fra universitetets side forslag om, at den af lærerforsamlingen valgte rektor skulle være ansvarlig for såvel de økonomiske som de akademiske anliggender, og at han skulle bistås af en af undervisningsministeriet udnævnt universitetssekretær, der skulle have den daglige ledelse af de akademiske anliggender, og af en ligeledes af ministeriet udnævnt direktør, som skulle have den daglige ledelse af de økonomiske anliggender.

Dette forslag kunne imidlertid hverken finans- eller undervisningsministeriets repræsentanter acceptere, og resultatet blev, at universitetet bøjede sig og tilrådte et af undervisningsministeriets repræsentant stillet forslag, efter at dette på visse punkter var blevet modificeret. Dette forslag, hvorefter den øverste ledelse blev delt mellem to ligestillede organer: rektoratet og kuratoriet, gennemførtes ved anordningen af 5. oktober 19361).

Baggrunden for, at man ved Aarhus universitet henlagde ansvaret for den økonomiske ledelse til universitetsbestyrelsen, var, at universitetet blev oprettet som selvejende institution på lokalt initiativ med bidrag fra Aarhus kommune og private kredse; det var derfor rimeligt, at disse bidragydere fik et organ, hvor de kunne føre kontrol med midlernes anvendelse.

Udviklingen har imidlertid medført, at universitetet så godt som udelukkende henter sine midler fra statskassen. På finansloven for finansåret 1967/68 er der således opført 75 mill. kr. til driften af Aarhus universitet, medens der til universitetets byggerier er opført 14 mill. kr., der ydes som statslån, men som er rente- og afdragsfrit. De private og kommunale tilskud har i de senere år andraget 85.000 kr. årligt.

Baggrunden for, at den økonomisk-administrative ledelse er placeret hos universitetsbestyrelsen, må derfor siges ikke længere at være til stede, og bestyrelsen har da også i praksis forlængst opgivet denne funktion.

Heller ikke statens kommitterede har længere den betydning, som var tilsigtet i statutterne (jfr. punkt 7), og som han havde i universitetets første periode.

b. Kollegiale organer.

11. Rektor bistås ved Københavns og Aarhus universitet i sin ledelse af universitetet af følgende kollegiale organer:

Den akademiske lærerforsamling.
Konsistorium.
Fakulteterne.

12. *Den akademiske lærerforsamling* består af samtlige universitetets professorer og ved Københavns universitet tillige direktører samt af de lektorer, som efter indstilling af rektor anerkendes af undervisningsministeriet som medlemmer.

Pr. 1. januar 1967 havde lærerforsamlingen ved Københavns universitet 204 medlemmer,

[1]) Et medlem (E. A. Koch) må tage afstand fra foranstående redegørelse for baggrunden for Københavns universitets nuværende organisation og henviser herom til sin særudtalelse nr. 5.

heraf 177 professorer, 3 direktører og 24 lektorer.

Ved Aarhus universitet havde lærerforsamlingen pr. 1. januar 1967 93 medlemmer.

Lærerforsamlingen foretager valg af rektor og prorektor samt ved Københavns universitet valg af medlemmer af konsistorium. Endvidere kan forsamlingen efter nærmere derom fastsatte regler træde sammen som rådgivende forsamling i principielle sager af almindelig interesse for universitetet.

I dag fungerer lærerforsamlingen kun som valgforsamling, da principielle spørgsmål på grund af forsamlingens størrelse vanskeligt lader sig behandle her. Konsistorium varetager denne funktion.

13. *Konsistorium* består af rektor, prorektor, fakulteternes dekaner samt et antal valgte medlemmer. Ved Københavns universitet vælger lærerforsamlingen 15 medlemmer af sin midte efter nærmere i anordningen fastsatte regler om disse medlemmers fakultetsvise fordeling. Ved Aarhus universitet foretages valget direkte af fakulteterne, således at fakulteter med over 10 professorer hver vælger to, de øvrige fakulteter hver et medlem. Valgperioden er 4-årig, og genvalg kan finde sted, i Aarhus dog kun én gang.

Konsistorium, hvis forhandlinger ledes af rektor, indkaldes af denne så ofte, han skønner det nødvendigt, eller det forlanges af ministeriet eller af 3 konsistorialer. Ved Københavns universitet holdes 6–8 møder årligt, medens der ved Aarhus universitet holdes møde 10-12 gange om året.

Konsistorium nedsætter et stående *forretningsudvalg* bestående af rektor, der er formand, prorektor og en repræsentant for hvert af fakulteterne valgt for 4 år blandt medlemmerne af konsistorium.

Ved Københavns universitet benævnes det rets- og statsvidenskabelige fakultets repræsentant i forretningsudvalget *referendar*. Han bistår rektor ved behandlingen af sager, der kræver juridisk sagkundskab.

Ved Aarhus universitet vælger konsistorium for 4 år en *referendar*, der virker som rektors juridiske rådgiver og kan deltage i denne egenskab i møder i konsistorium, dog uden stemmeret, idet han - i øvrigt i lighed med regnskabschefen - ikke kan være medlem af konsistorium. Som en foreløbig ordning ved Aarhus universitet deltager endvidere repræsentanter for amanuensisgruppen i konsistoriums møder uden stemmeret og efter tilkaldelse i sager, der særlig vedrører gruppens forhold.

For konsistorium forelægges nærmere i anordningen/statutterne omtalte sager såsom udfærdigelse af anordninger, instrukser og lignende, almindelige bestemmelser, som rektor ønsker udfærdiget til efterlevelse af fakulteterne eller andre universitetsmyndigheder, besættelse af stillinger som universitetslærere, tildeling af æresdoktorgrader, visse sager vedrørende den akademiske disciplin, bortgivelse af visse legater og understøttelser (herunder kandidatstipendier og universitetsadjunkturer) samt afgørelser, som ved fundats eller lignende bestemmelse er henlagt til konsistorium.

I påtrængende tilfælde, såvel som når de ovennævnte sager skønnes at være af mindre betydning, kan behandling i forretningsudvalget træde i stedet for behandling i konsistorium.

I disse sager er konsistoriums eller dettes forretningsudvalgs vedtagelse bindende for rektor. Ved Aarhus universitet udgør disse sager ikke nogen undtagelse i nævnte henseende, idet rektor if 1g. statutternes § 9, stk. 1, leder universitetets virksomhed på konsistoriums vegne.

For konsistoriums medvirken ved behandlingen af Københavns universitets samlede bidrag til de årlige bevillings- og normeringslove er gjort rede i forbindelse med beskrivelsen af rektors og kurators funktioner.

Ved Aarhus universitet indkaldes der årligt budgetforslag fra fakulteterne, som på grundlag af indstillinger fra professorer og institutter udarbejder hver sit bidrag. Disse samles i universitetets administration og behandles derefter af konsistoriums forretningsudvalg, der også foretager den nødvendige prioritering af de fremsatte forslag, medens konsistoriums behandling af budgetterne som regel indskrænker sig til principielle spørgsmål. Forslag til tillægsbevillingsloven behandles rent administrativt på grundlag af bogholderiets oplysninger, regnskabstal og forventede overskridelser af givne bevillinger.

Konsistorium og dets forretningsudvalg fungerer i øvrigt ved Københavns universitet som rådgivende organ for rektor, der kan forelægge det sager af særlig betydning til udtalelse.

Konsistorium ved Københavns universitet kan desuden af egen drift optage ethvert spørgsmål af interesse for universitetet og derom gøre indstilling, som det kan forlange forelagt for

undervisningsministeriet gennem rektor eller kurator.

For konsistorium ved Aarhus universitet skal forelægges sager, som skønnes at være af en sådan betydning, at de bør behandles i konsistorium, og sager som konsistorium ønsker at behandle.

Ifølge praksis forelægges visse sagskategorier ikke for konsistorium. Dette gælder eksempelvis indstillinger om besættelse af lektorater, uagtet disse stillinger normalt henhører under begrebet universitetslærer.

14. *Fakulteterne* er: Det teologiske, det rets- og statsvidenskabelige (i Aarhus: Det økonomiske og juridiske), det lægevidenskabelige, det filosofiske (i Aarhus: Det humanistiske) og det matematisk-naturvidenskabelige (i Aarhus: Det naturvidenskabelige) fakultet. Det enkelte fakultet består af samtlige de under dette hørende professorer. Endvidere kan fakultetet efter dertil i hvert enkelt tilfælde indhentet bemyndigelse fra undervisningsministeriet optage andre under det ansatte universitetslærere som medlemmer.

Ved Københavns universitet havde pr. 1. januar 1967 det teologiske fakultet 10, det rets- og statsvidenskabelige fakultet 23, det lægevidenskabelige fakultet 38, det filosofiske fakultet 54 og det matematisk-naturvidenskabelige fakultet 52 medlemmer. Disse medlemmer er alle professorer. I det matematisk-naturvidenskabelige fakultets møder deltager endvidere 4 amanuensis- eller lektorrepræsentanter.

Ved Aarhus universitet havde pr. 1. januar 1967 det teologiske fakultet 5, det økonomiske og juridiske fakultet 17, det lægevidenskabelige fakultet 24 og det humanistiske fakultet 29 og det naturvidenskabelige fakultet 18 medlemmer. Repræsentanter for amanuensisgruppen deltager som en foreløbig ordning i fakultetsmøder ved behandling af sager, der i særlig grad vedrører gruppens forhold.

Fakultetet vælger hvert år blandt sine medlemmer en formand, *dekanen*, der leder fakultetets forretninger, sammenkalder til fakultetsmøder, tilrettelægger sagerne, leder forhandlingerne og sørger med bistand af fakultetssekretæren for ekspeditionen af fakultetets sager.

Dekanen forestår endvidere eksaminernes afholdelse. Ved det filosofiske fakultet er spørgsmål vedrørende skoleembedseksamen dog overdraget til det fakultetsmedlem, som er formand for det af fakultetet nedsatte eksamensudvalg.

Fakultetet behandler bevillingsforslag og alle sager angående fakultetets lærere og deres tjenstlige forhold, derunder oprettelse, omdannelse samt besættelse af lærerposter. Fakultetet stiller forslag om nye studieordninger, vedtager eller foreslår ændringer i bestående studieordninger og drager omsorg for undervisningens og eksaminers tilrettelæggelse og gennemførelse. Endvidere behandler fakultetet sager angående forholdet til studenterne, sager angående prisopgaver, doktordisputatser og jus docendi, legater, forbindelser med andre universiteter, internationale møder og kongresser og andre lignende sager, som vedrører fakultetets videnskabelige eller undervisningsmæssige forhold.

Fakultetet tager stilling til sager fra institutterne, når de vedrører ansættelse af videnskabeligt personale, eller når afgørelsen kan øve indflydelse på fakultetets videnskabelige eller undervisningsmæssige forhold.

Fakultetet nedsætter et stående *forretningsudvalg* på tre medlemmer med dekanen som formand. Dette udvalg træffer på fakultetets vegne beslutning i almindelige administrative sager.

Fakultetet nedsætter ved Københavns universitet endvidere et *legatudvalg* og kan nedsætte *andre stående udvalg*. Ved Aarhus universitet er der nedsat et *budgetudvalg* til forberedelse af fakultetets budgetbidrag.

Forretningsgangen afviger noget fra fakultet til fakultet, f.eks. med hensyn til, hvilke sager der afgøres på møde i forretningsudvalget eller af dekanen.

Omfatter et fakultet flere faggrupper, kan efter fakultetets bestemmelse en enkelt sag eller gruppe af sager, der alene vedrører en enkelt faggruppe, behandles selvstændigt af den del af fakultetet, til hvis fagområde vedkommende sag hører.

En fagafdeling vælger selv sin formand, og sagernes ekspedition sker efter forhandling mellem formanden og dekanen.

c. Institutter.

15. Den forskningsmæssige og undervisningsmæssige virksomhed på universiteterne — og de højere læreanstalter — foregår oftest inden for en række administrative enheder, der går under meget forskellige betegnelser: Institutter, laboratorier, afdelinger o.s.v. I nogle tilfælde er professorer og andre lærere med et selvstændigt undervisningsansvar (f.eks. visse lektorer)

dog ikke knyttet til sådanne administrative enheder.

En gennemgang af forholdene har vist, at de administrative enheder er af vidt forskellig størrelse, og at arbejdet inden for de forskellige enheder udfolder sig på meget forskellig måde. Ved nogle enheder er forskningsarbejdet af rent teoretisk karakter og undervisningen overvejende baseret på forelæsninger. Ved andre enheder er forskningen i væsentligt omfang knyttet til eksperimentelt laboratoriearbejde, medens undervisningen foruden forelæsninger omfatter laboratorieøvelser o.lign. Medens de førstnævnte enheder kan være meget små - af og til kun bestående af én professor, der arbejder uden at have større faciliteter til sin rådighed - kan de sidstnævnte foruden en eller flere professorer omfatte et stort antal videnskabelige medarbejdere, der assisteres af en omfattende ikke-videnskabelig stab af tekniske assistenter, laboranter, kontorfunktionærer etc. og med et betydeligt forskningsudstyr og store årlige driftsmidler (annua) til disposition. De her nævnte eksempler repræsenterer ydertilfælde: De fleste enheder vil være mellemformer. Det er karakteristisk for de nuværende forhold, at mange enheder er af en ret beskeden størrelse.

De foran omtalte administrative enheder ledes næsten undtagelsesfrit af professorer eller dermed ligestillede videnskabsmænd (f.eks. direktører), hvem det påhviler at drage omsorg for, at institutternes forsknings- og undervisningsopgaver bliver udført. Inden for mange enheder finder der drøftelser sted mellem professorer og medarbejdere, før vigtige afgørelser træffes, men der er ikke fastlagt regler for medarbejdernes indflydelse på institutledelsen, ligesom karakteren af de sager, medarbejderne rådspørges i, er ret forskellig fra sted til sted.

Inden for enheden virker der en eller flere professorer. Hvor flere professorer virker, er der kun i meget få tilfælde fastlagt regler for enhedens ledelse. Der findes i øvrigt en række mellemformer, hvor flere administrative enheder hver med sin selvstændige professor i spidsen har etableret et samarbejde på et eller flere områder, f.eks. om apparaturudnyttelse, værksted, bibliotek etc. Institutsamarbejdet synes som regel ikke at have givet anledning til vanskeligheder. Hvor varige vanskeligheder er opstået, har man oftest løst dem ved at opløse samarbejdet.

Hvor flere professorer virker inden for den samme enhed, eller hvor flere selvstændige professorer samarbejder om fælles faciliteter, er det sædvanligt, at professorerne blandt sig vælger en bestyrer af enheden eller af de fælles faciliteter, og hvervet går ofte på omgang. Bestyreren vil i sine dispositioner oftest være bundet af et flertal blandt de til enhederne knyttede professorer. Ved Københavns universitet forhandler bestyrerne institutternes sager med rektor, henholdsvis kurator, medmindre sagerne som ovenfor anført skal forelægges fakulteterne. Ved Aarhus universitet skal alle sager passere fakulteterne.

d. Stipendieudvalg - stipendiebestyrelse.

16. Konsistorium ved Københavns universitet nedsætter et særligt udvalg - *stipendieudvalget* bestående af en repræsentant for hver af de 5 fakulteter, samt ifølge praksis repræsentanter for studenterrådene. De af fakulteterne valgte medlemmer skal ikke nødvendigvis være medlemmer af konsistorium.

Stipendieudvalg uddeler, jf. anordningens § 14, stk. 2, alle under universitetets bestyrelse hørende, for studerende bestemte stipendier og legater, herunder bolig på Regensen.

Hertil kommer uddeling af midlerne fra Ungdommens Uddannelsesfond. Herudover har stipendieudvalget en udstrakt virksomhed som indstillingsorgan for andre legatbestyrelser, som bestyrer legater, der ifølge fundatsen skal tildeles studerende, men hvis bestyrelse ligger uden for universitetet. Bortgivelse af stipendier og lån finder sted efter indstilling fra fakulteternes legatudvalg, jf. anordningens § 24, og efter forhandling med studenterrådet, jf. anordningens § 31.

Stipendiebestyrelsen ved Aarhus universitet, hvis medlemmer vælges af den akademiske lærerforsamling for 4 år ad gangen, består af et medlem fra hvert fakultet samt studenterrådets legatudvalg. Bestyrelsen vælger selv sin formand og fastsætter fordelingen af studenterstipendier.

e. Studenterråd.

17. For ét år ad gangen vælges ved hvert af de fem fakulteter et studenterråd (i Aarhus fakultetsråd). Hvert råd består i København af 10 medlemmer, hvoraf det ene vælges af det afgående råd, og i Aarhus af op til 20 medlemmer. Det samlede studenterråd udgøres af de ovennævnte råd suppleret med et af det afgående samlede studenterråd valgt medlem. Stu-

denterrådene er den af universitetet anerkendte repræsentation for de studerende.

Det enkelte faglige råd repræsenterer det pågældende fakultets studenter vedrørende deres faglige interesser, og det samlede råd drøfter og stiller forslag om sager af fælles interesse for de studerende og repræsenterer disse udadtil.

Når der på dagsordenen for møder i fakulteterne, konsistorium og i Aarhus den akademiske lærerforsamling er opført sager, der omfatter forslag fra studenterrådet, har rådet ret til at være repræsenteret ved mødet og mundtligt gøre nærmere rede for forslaget.

Er der på dagsordenen opført andre sager, der særlig vedrører de studerendes forhold, har rådet i Aarhus også ret til at være repræsenteret ved mødet, såfremt dekan - henholdsvis rektor - har afgjort, at den pågældende sag vedrører de studerendes forhold. I København kan rådet ifølge praksis efter dagsordenens offentliggørelse anmode om tilladelse til at være til stede ved behandlingen af sager, som det anser for at være af interesse for de studerende. En sådan tilladelse gives så godt som altid.

Studenterrådets repræsentanter har ikke ret til at overvære de ovennævnte sagers afsluttende behandling. I praksis har det dog udviklet sig således, at studenterrådets repræsentanter nu deltager i behandlingen af næsten alle sager i konsistorium ved Københavns universitet, medens repræsentanterne i Aarhus i konsistorium og enkelte fakulteter gennem flere år har deltaget i den afsluttende behandling af sager, der er rejst af studenterrådet, eller som har særlig interesse for de studerende.

f. Studienævn og undervisningsudvalg.

18. Der er i de seneste år ved flere fakulteter nedsat *studienævn* sammensat af repræsentanter for fakultetet og de faglige studenterråd. Disse nævn har rådgivende status over for fakulteterne og behandler spørgsmål af studie- og eksamensmæssig karakter.

Ved Københavns og Aarhus universitet er der ved anordning af 26. juni 1967 om lægevidenskabelig embedseksamen oprettet *undervisningsudvalg* bestående af 5 professorer, 2 andre lærere og 2 repræsentanter for de studerende med den opgave at varetage den løbende tilrettelæggelse af studieordningen og i øvrigt at behandle studiemæssige problemer. I modsætning til studienævnene har disse undervisningsudvalg en vis besluttende myndighed, idet den endelige afgørelse dog træffes af fakultetet i alle tilfælde, hvor der ikke er enighed inden for udvalget.

Odense universitet.

19. Ifølge det midlertidige regulativ for Odense universitets organisation af 18. maj 1967 er den øverste akademiske og økonomiske ledelse samlet hos *rektor*. Ledelsen af universitetets administration forestås under rektors ansvar af en *administrator*.

20. De kollegiale organer består af konsistorium, fagråd samt universitetsforsamlingen.

21. *Konsistorium* består af rektor, prorektor, administrator, fagrådsformændene og to repræsentanter for de øvrige universitetslærere (d.v.s. lærere, som ikke er professorer) valgt for to år. Endvidere deltager lederen af universitetsbiblioteket og to repræsentanter for studenterrådet i konsistoriums møder uden stemmeret.

Konsistorium skal have forelagt sager, som drejer sig om udfærdigelse af anordninger og bekendtgørelser vedrørende universitetet, forslag til bevillings- og normeringslove, fordeling af forsker- og kandidatstipendier samt rejseunderstøttelser, universitetets repræsentation i fonds, udvalg o.lign., ændringer i faggruppernes antal og sammensætning og oprettelse af institutter.

Konsistoriums beslutninger er bindende for rektor i disse sager, for så vidt de vedrører universitetets indre anliggender, og er det grundlag, hvorpå rektor fører forhandlinger udadtil.

22. *Fagråd* er oprettet for den humanistiske og den natur- og lægevidenskabelige faggruppe og består af faggruppens professorer, andre faste lærere med selvstændigt fagområde og to repræsentanter for faggruppens øvrige lærere valgt for 2 år. Endvidere deltager en repræsentant for universitetsbiblioteket og 2 repræsentanter for studenterrådet i fagrådets møder uden stemmeret.

Fagrådet udarbejder indstillinger til konsistorium om anordninger og bekendtgørelser vedrørende faggruppen, om bevillings- og normeringsforslag, om fordeling af forsker- og kandidatstipendier og rejseunderstøttelser samt om ændringer i faggruppens sammensætning.

Endvidere gør fagrådet indstilling til ministeriet i sager vedrørende besættelse af profes-

sorater og andre videnskabelige stillinger, det videnskabelige personales arbejdsvilkår, orlovsbevillinger, antagelse af doktordisputatser og fagrådets repræsentation i fonds, udvalg o.l.

23. *Universitets forsamlingen* består af professorerne, de øvrige universitetslærere, studenterrådet, administrator og universitetsbibliotekets repræsentanter i konsistorium og fagråd. Universitetsforsamlingen skal indkaldes én gang årligt til et møde, hvor rektor aflægger beretning om universitetets stilling, og hvor der finder en almindelig debat sted om universitetets forhold.

Universitetsforsamlingen kan ikke træffe beslutninger, der er bindende for universitetsmyndighederne.

24. *Stipendienævnet* består af 2 repræsentanter for hver faggruppe, en lærer valgt for 4 år og en student valgt for 2 år.

Stipendienævnet uddeler alle under universitetets bestyrelse stående midler til støtte for de studerende.

25. *Institutter* skal med undervisningsministeriets godkendelse af deres oprettelse og styreform oprettes enten omkring én disciplin, som udgør en stor sluttet enhed, eller for flere discipliner, såfremt personalemæssige, lokalemæssige eller andre økonomiske fordele kan opnås.

26. *Studenterrådet* er den af universitetet anerkendte repræsentation for de ved universitetet immatrikulerede studenter. Valg til studenterrådet finder sted en gang om året.

27. Hvert fagråd nedsætter et eller flere *studienavn* sammensat af lige mange repræsentanter for lærere og studenter. Studienævnene har rådgivende status over for fagrådene og behandler studie- og eksamensmæssige forhold.

Uddannelsernes tilpasning til samfundets behov.

28. Bortset fra lægelovens § 2, hvorefter de lægevidenskabelige eksamensordninger skal godkendes af indenrigsministeriet, findes der ikke formelle regler for, hvorledes den universitetsuddannede arbejdskrafts arbejdsgivere kan fremføre deres ønsker om uddannelsens indhold og omfang. Der foregår dog uformelle drøftelser med de interesserede parter i tilslutning til overvejelser om nye studie- og eksamensordninger.

B. De højere læreanstalter.

29. Mellem universiteterne og de højere læreanstalter er der betydelige forskelle med hensyn til den organisatoriske opbygning. Også mellem de højere læreanstalter indbyrdes er der forskelle, men her gælder det dog, at mange læreanstalters anordninger er bygget over samme model og i den organisatoriske opbygning er baseret på de samme hovedlinjer. Det er således tilfældet for Danmarks tekniske Højskole, Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, tandlægehøjskolerne og Danmarks farmaceutiske Højskole; forskellene mellem disse læreanstalter beror først og fremmest på, om der er en eller flere studieretninger. Danmarks Lærerhøjskole følger stort set de samme hovedlinjer, medens der for handelshøjskolern og Danmarks Ingeniørakademi gør sig særlige forhold gældende.

I det følgende vil først under ét blive redegjort for opbygningen af de to største læreanstalter, Danmarks tekniske Højskole og Landbohøjskolen. Derefter vil for de øvrige læreanstalter de karakteristiske afvigelser blive nævnt.

Det bemærkes, at udvalget ikke har behandlet de organisatoriske forhold for Kunstakademiet og Arkitektskolen i Aarhus; disse drøftes for øjeblikket i et af kulturministeriet nedsat udvalg. Udvalget har heller ikke drøftet musikkonservatoriernes forhold.

Danmarks tekniske Højskole og Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole.

a. Den øverste ledelse.

30. *Rektor* udnævnes efter indhentet udtalelse fra lærerrådet (ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole efter indstilling fra lærerforsamlingen) ved kgl. resolution for en 5-årig periode med mulighed for genudnævnelse. Der er i de nugældende bestemmelser ikke fastsat regler for, hvem der er valgbar til rektoratet, men det har i mange år været praksis, at rektor vælges blandt professorerne.

Der er tillagt rektor omfattende beføjelser. Han er administrationens øverste chef og træffer blandt andet som sådan beslutning i økonomiske anliggender. I faglige sager er han bundet af de kollegiale forsamlingers beslutninger, men han har dog ved Danmarks tekniske Højskole ret til ved sådanne sagers forelæggelse for undervisningsministeriet at fremsætte bemærkninger, han som læreanstaltens leder måtte fin-

de anledning til. Skønt rektor som nævnt har betydelige beføjelser, er det dog praksis, at han ofte inddrager de kollegiale forsamlinger i rådslagninger om læreanstaltens anliggender.

Prorektor udnævnes som rektor ved kgl. resolution. Også prorektor vælges i realiteten af og blandt lærerrådets medlemmer. Valget gælder for 1 eller 2 år, og genvalg kan finde sted. Ud over, at prorektor træder i rektors sted, når denne har forfald, har prorektor hidtil først og fremmest haft repræsentative opgaver.

31. Ved de nævnte læreanstalter har man umiddelbart under rektor en *administrator* (ved Danmarks tekniske Højskole benævnt inspektør), som på rektors vegne forestår den daglige ledelse af alle administrationens grene.

b. Kollegiale organer.

32. Lærerrådet (Danmarks tekniske Højskole) eller *Lærerforsamlingen* (Landbohøjskolen) består af rektor som formand og alle ved læreanstalten virkende professorer og - ved Danmarks tekniske Højskole - administrator. Derudover er efter lidt forskellige regler selvstændige lærere medlemmer; ved Danmarks tekniske Højskole kan lærerrådet ved beslutning i hvert enkelt tilfælde optage selvstændige lærere som medlemmer; på Landbohøjskolen er selvstændige lektorer fødte medlemmer, og derudover kan lærerforsamlingen ved beslutning i hvert enkelt tilfælde optage andre lærere. Danmarks tekniske Højskoles lærerråd havde pr. 1. januar 1967 72 medlemmer, Landbohøjskolens lærerforsamling 86 medlemmer.

På begge læreanstalter findes et råd, der fungerer som *forretningsudvalg* for lærerrådene; på Danmarks tekniske Højskole benævnes det undervisningsrådet og er sammensat af rektor (formand), prorektor og fagrådsformændene (i alt 7 medlemmer); på landbohøjskolen benævnes det lærerforsamlingens forretningsudvalg og består af rektor, prorektor, formand og næstformand i to af fagrådene samt formanden og 5 valgte repræsentanter for det tredje fagråd (i alt 12 medlemmer). På begge læreanstalter deltager administrator i drøftelserne.

Fagråd bestående af de medlemmer af lærerrådene, der har undervisning inden for en bestemt studieretning findes ved begge læreanstalter. Ved landbohøjskolen kan fagrådet tillige som medlemmer optage lærere, der ikke er medlemmer af lærerforsamlingen. Ved begge institutioner er der tillige oprettet et fagråd for grundvidenskaberne. Ved landbohøjskolen er et af fagrådene — det jordbrugsvidenskabelige - opdelt i fem faggrupper.

33. De kollegiale forsamlingers kompetence omfatter de faglige sager. De vigtigste falder systematisk i følgende grupper:

a) Sager vedrørende studie- og eksamensplanssager, fagindhold m.v. Ved *kandidatgraden* studie- og eksamensplanssager og dispensationssager. Ved Landbohøjskolen tillige valg af censorer. Ved *licentiatgraden* udarbejdelse af studieplaner, valg af censorer og tildeling af graden. Ved *doktorgraden* valg af censorer og opponenter samt tildeling af graden.
b) Indstilling om besættelse af rektor- og prorektorembederne.
c) Sager om oprettelse, nedlæggelse og besættelse af professorater og selvstændige lærerstillinger. På Danmarks tekniske Højskole skal lærerrådet tillige udtale sig om administratorstillingens besættelse.

Det er karakteristisk for de nuværende forhold, at lærerråd og lærerforsamling træffer beslutning i alle vigtigere sager, og at fagrådenes opgave i de fleste sager er at forberede sagerne ved udarbejdelse af forslag og oplæg. Forretningsudvalgene tager stilling til mere rutine- og administrativt prægede sager - herunder sager, hvor et koordineringshensyn på tværs af faggrænser er af betydning. Rektor inddrager ofte forretningsudvalgene som rådgivende organer. På landbohøjskolen er der sikret forretningsudvalget ret til, såfremt det ønsker det, at tage bevillingssager op til drøftele.

c. Institutter.

34. Næsten al undervisning og forskning på de nævnte læreanstalter foregår inden for rammerne af *institutter*. Disse institutters organisation og arbejdsform adskiller sig ikke væsentlig fra universitetsinstitutternes. Ved begge institutioner er der kun i begrænset omfang etableret institutter med flere professorer.

d. Studenterråd, studienævn.

35. Ved de to læreanstalter er oprettet *studenterråd,* der i faglige og andre anliggender varetager de studerendes interesser over for læreanstalterne. Ved begge institutioner er derudover for nylig som et forsøg oprettet *studie-*

nævn for de enkelte studieretninger og ved Danmarks tekniske Højskole tillige et særligt studienævn for 1. del. Disse studienævn, der består af repræsentanter for lærere og studerende, drøfter alle studiemæssige anliggender og virker rådgivende for læreanstaltens ledelse og de kollegiale organer.

De studerende deltager normalt ikke i de kollegiale forsamlingers drøftelser. Det er dog sædvanligt, at de studerende i fagrådene, og ved landbohøjskolen endvidere i forretningsudvalget, får lejlighed til at forelægge deres syn på f.eks. nye studieordninger.

Tandlægehøjskolerne og Danmarks farmaceutiske Højskole.

36. Som tidligere nævnt er disse læreanstalter opbygget efter samme hovedlinjer som Danmarks tekniske Højskole og landbohøjskolen, men da de kun har én studieretning, falder lærerråd og fagråd sammen. Lighederne med det allerede beskrevne er så store, at det ikke er nødvendigt at gennemgå disse læreanstalters opbygning nærmere. Udvalget skal indskrænke sig til at nævne følgende afvigelser:

I *tandlagehøjskolernes lærerråd* har rektor, professorer, selvstændige lektorer og administrator (benævnt inspektør) sæde. Administrators medlemsskab har den begrænsning, at han ikke deltager i afstemninger om ansættelse af professorer, administrator og lektorer, ligesom han ikke deltager i rektorvalg. Ved hver højskole findes et *forretningsudvalg* bestående af rektor, administrator, en professor og en lektor. Forretningsudvalget handler på lærerrådets vegne i hastende sager, og det afgør en række sager i henhold til stående bemyndigelser fra lærerrådet. Ved hver højskole findes tillige et *klinikchefrad* bestående af rektor, som formand, professorer og docenter[1]); ved Aarhus Tandlægehøjskole dog kun professorer og docenter i kliniske fag. Klinikchefrådet træffer beslutning i en række sager om undervisningens praktiske gennemførelse og virker som rådgivende organ for rektor.

Danmarks farmaceutiske Højskoles lærerråd består kun af rektor som formand og professorerne. Høj kolens administrator, benævnt inspektør, deltager i lærerrådets drøftelser.

[1]) Ved docent forstås i denne forbindelse en heltidsansat lærer, som er fundet kvalificeret til selvstændigt at lede og undervise i et fagområde.

Ved Københavns tandlægehøjskole har der gennem en årrække været etableret *studienævn*, medens en sådan ordning først for nylig er indført på Danmarks farmaceutiske Højskole. De pågældende nævn har rådgivende status over for lærerrådet og behandler spørgsmål af studie- og eksamensmæssig karakter.

Danmarks Lærerhøjskole.

37. Også Danmarks Lærerhøjskole er i administrativ henseende stort set opbygget efter de foran nævnte hovedlinjer, idet dog følgende afvigelser skal nævnes:

Lærerrådet består af Lærerhøjskolens professorer, pædagogisk inspektør og administrator samt indtil 5 andre lærere. Dets kompetence svarer i det væsentlige til det ovenfor under punkt 33 nævnte. *Lærerforsamlingen* består af lærerrådets medlemmer samt afdelingsledere, andre faste lærere og de af ministeriet beskikkede timelærere. Det er et rent rådgivende organ. Der findes ikke *fagråd* eller lignende.

Foruden en *administrator*, der i det væsentligste har tilsvarende opgaver som ved andre læreanstalter, er der umiddelbart under rektor placeret en *pædagogisk inspektør*. Motiveringen for denne ordning må søges i, at lærerhøjskolen adskiller sig fra alle andre læreanstalter ved at være en institution for videre- og efteruddannelse, hvilket indebærer, at undervisningsprogrammet ikke blot omfatter en eller nogle enkelte studieretninger, men består af en lang række kursus i en række forskellige fag af varighed fra få timer til et eller flere år, samt en række videregående flerårige studier. Kursus afholdes såvel i København som i provinsen. Endvidere nødvendiggør karakteren af videre- og efteruddannelsen, at institutionen er i snæver kontakt med de skolemyndigheder, hvis lærere er deltagere i undervisningen.

Der er oprettet et *kontaktudvalg* bestående af 3 repræsentanter for De studerendes Råd, rektor, pædagogisk inspektør og administrator.

Handelshøjskolerne.

38. Handelshøjskolerne i København og Aarhus er selvejende institutioner, der står under tilsyn af undervisningsministeren. Udgifterne afholdes af staten.

Reglerne for besættelse af *rektor*- og *prorektorstillingerne* er de samme som ved de øvrige læreanstalter dog er det her udtrykkelig fastsat, at kun professorer er valgbare, og at styrelses-

rådet, jfr. nedenfor, skal godkende indstillingen forud for fremsendelsen til ministeriet. Rektor er som på de øvrige læreanstalter højskolens leder, dog med den begrænsning, at visse beføjelser er henlagt til styrelsesrådet.

Undervisningsrådet, der svarer til lærerrådet ved de andre læreanstalter, består af rektor som formand, professorerne og andre lærere, som har fået tildelt et selvstændigt ansvar for et større studieområde. Administrator, benævnt inspektør, deltager i rådets forhandlinger. Der kan gives en repræsentant for de øvrige lærere adgang til at deltage i undervisningsrådets møder. Undervisningsrådet behandler stort set de samme sager, som ved de øvrige læreanstalter behandles af de kollegiale forsamlinger.

Styrelsesrådet ved Handelshøjskolen i København består af 6 medlemmer, der vælges af Foreningen til unge Handelsmænds Uddannelse. Undervisningsministeren kan udpege indtil 2 medlemmer, men har hidtil ikke benyttet denne ret. Rektor og prorektor deltager uden stemmeret i styrelsesrådets møder. Styrelsesrådet vælger en formand af sin midte.

Styrelsesrådet ved Handelshøjskolen i Aarhus består af 6 medlemmer, af hvilke bestyrelsen for Aarhus Handelsstandsforening vælger 3 medlemmer og Provinshandelskammeret 3 medlemmer. Også her kan undervisningsministeren udpege 2 medlemmer. Rektor og prorektor deltager i møderne.

Styrelsesrådets opgave er i første række at fungere som kontaktorgan til erhvervslivet og at opretholde en vis forbindelse med de erhvervsorganisationer, der tidligere drev handelshøjskolerne. Det påhviler derfor rektor at aflægge beretning til styrelsesrådet og holde det underrettet om alle sager af større betydning, herunder navnlig om ændringer af studieplaner, adgangsbetingelser etc. Styrelsesrådet har ret til at udtale sig i sådanne sager, men har ingen vetoret.

Styrelsesrådet har efter loven ansvaret for højskolens økonomi og ansvaret for de til driften bevilgede eller henlagte midler. Det skal derfor godkende de af rektor forelagte regnskaber og budgetter.

Styrelsesrådet skal tage stilling til undervisningsrådets indstilling vedrørende udnævnelse af rektor. Det er endvidere efter loven styrelsesrådet, der ansætter og afskediger fastansatte lærere og overordnet personale. For professorudnævnelser gælder særlige regler om sagkyndige bedømmelsesudvalg, der indstiller til undervisningsrådet, som har den reelt afgørende myndighed i disse sager.

Danmarks Ingeniørakademi.

39. Ved Danmarks ingeniørakademi, hvis endelige anordning endnu ikke er fastlagt, er organisationsformen prøvet af hensyn til den nødvendige koordinering med studierne ved Danmarks tekniske Højskole og af hensynet til, at der er sideordnede afdelinger i København og provinsen. Ingeniørakademiet ledes af højskolens rektor med bistand af en af ingeniørakademiets fagledere valgt daglig leder. De faglige sager er underlagt en bestyrelse bestående af højskolens rektor, ingeniørakademiets daglige leder og ingeniørakademiets afdelingsledere valgt af de enkelte afdelinger. I øvrigt er ingeniørakademiet opbygget med et fagråd for hver studieretning og et afdelingsråd for hver afdeling, som tager stilling til henholdsvis spørgsmål om generelle studie- og eksamensordninger og konkrete, administrativt prægede sager. Et koordineringsudvalg bestående af rektor, den daglige leder samt 8 repræsentanter for Danmarks tekniske Høj skole's og Danmarks Ingeniørakademi's 4 fagretninger skal udtale sig om anordningsforslag m.v. og skal godkende forslag til ændringer i studieordningerne og herunder drage omsorg for koordinering med studieplanerne på Danmarks tekniske Højskole.

Tilpasningen aj de højere læreanstalters uddannelser til samfundets behov.

40. Ved de fleste højere læreanstalter finder der en vekselvirkning sted mellem læreanstalten og repræsentanter for de myndigheder og det erhvervsliv, der anvender læreanstaltens kandidater. Foruden gennem censorinstitutionen finder denne kontakt først og fremmest sted i form af uformelle drøftelser i tilslutning til overvejelser om nye studie- og eksamensordninger.

Ved de fleste læreanstalter findes der ikke anordningsmæssigt fastlagte regler for dette samarbejde. Ved *Danmarks farmaceutiske Højskole* er det dog foreskrevet, at bl.a. forslag til ændringer i førte del af studiet skal gøres til genstand for forhandling med repræsentanter for sundhedsstyrelsen, Dansk Apotekerforening og Dansk Farmaceutforening, forinden lærerrådet træffer sin beslutning, og at de pågældendes særstandpunkter skal medfølge sagen til ministeriet. Ved *Handelshøjskolerne* foregår samarbejdet med erhvervslivet gennem de foran

omtalte styrelsesråd. Ved *Danmarks Ingeniørakademi* er der under den foreløbige ordning etableret et repræsentantskab bestående af repræsentanter for industrien, som rådgiver bestyrelsen i sager vedrørende studie- og eksamensordninger.

I anordningen om *Danmarks Lærerhøjskole* er det bestemt, at rektor, før der fremsættes forslag om væsentlige ændringer i planen for korte og længere kursus eller om ændringer af eksamen, skal føre forhandlinger herom med henholdsvis direktoratet for folkeskolen og seminarierne og direktoratet for ungdomsundervisningen.

C. Stillingsstrukturen.

41. En gennemgang af de bestående forhold viser, at stillingsstrukturen ved universiteter og højere læreanstalter bortset fra Danmarks Ingeniørakademi formelt følger de samme retningslinjer. Udvalget vil nedenfor gennemgå de i almindelighed gældende hovedlinjer og derefter i et særligt afsnit kort redegøre for stillingsstrukturen på ingeniørakademiet.

Universiteter og højere læreanstalter (bortset fra ingeniørakademiet).

42. Der er ikke i lovgivning eller overenskomster - bortset fra en bestemmelse i overenskomsten mellem økonomiministeriet og foreningen af yngre dyrlæger – fastsat generelle retningslinjer for indholdet af de til videnskabelige stillinger knyttede arbejdsfunktioner, herunder eksempelvis faste normer for forholdet mellem undervisningspligt og forskningspligt eller pligten til at deltage i programmæssig forskning og adgangen til selvstændig fri forskning. Det gælder dog næsten undtagelsesfrit, at de videnskabelige medarbejdere på universiteter og højere læreanstalter er beskæftiget med både undervisning og forskning.

43. Den nuværende stillingsstruktur bygger i alt væsentligt på den hidtidige tjenestemandslovgivnings forudsætninger, uanset at nyansættelser i dag altovervejende finder sted på overenskomstvilkår, bortset fra sådanne stillinger som i tjenestemandsloven er normeret højere end 25. lønningsklasse.

Amanuenser (videnskabelige assistenter).

44. Den første ansættelse af den unge videnskabelige medarbejder i en ordinær fuldtidsstilling sker som hovedregel i en stilling som amanuensis, ofte dog efter en forudgående periode som stipendiat eller i en stilling som instruktor, jf. herom nedenfor.

Stillingen som amanuensis er placeret i tjenestemandslovens 19. lønningsklasse med automatisk oprykning (bortset fra ganske særlige tilfælde) til 24 lønningsklasse efter 15 års ansættelse. Slutløn i 24. lønningsklasse opnås efter en ansættelsesperiode på yderligere 9 år.

En betydelig del af amanuenserne er således medarbejdere med adskillige års anciennitet og erfaring, uanset at de i daglig tale ofte henføres til gruppen af »yngre lærere«.

Efter at der mellem finansministeriet (nu økonomiministeriet) og de faglige akademikerorganisationer er indgået kollektive overenskomster om ansættelse på overenskomstvilkår, sker ansættelse som amanuensis altovervejende på overenskomstvilkår. I henhold til en særaftale med økonomiministeriet oppebærer de ved de højere uddannelsesinstitutioner ansatte overenskomstaflønnede amanuenser, der varetager undervisning, efter henholdsvis 1 og 3 års ansættelse særlige tillæg. Bortset fra de særlige lønvilkår og de forhold, som udspringer direkte af, at der er tale om en overenskomst- og ikke en tjenestemandsansættelse, adskiller den overenskomstansatte amanuensis arbejdsvilkår, titulatur m.v. sig ikke på væsentlige punkter fra den tjenestemandsansattes.

Stillingen som amanuensis (videnskabelig assistent) fandtes indtil for få år siden praktisk taget udelukkende ved de fagområder, hvor der var etableret videnskabelige institutter - inden for universiteterne således ved de lægevidenskabelige og naturvidenskabelige institutter. Ekspansionen inden for de øvrige fagområder, overgangen til nye undervisnings- og studieformer og etableringen af institutter har imidlertid bevirket, at man ikke som hidtil inden for disse fagområder bortset fra professorerne i det væsentlige har kunnet basere sig på deltidsansatte medarbejdere.

Der er derfor i de senere år oprettet et betydeligt antal fuldtidsstillinger som amanuensis inden for de humanistiske fagområder i videste forstand, også sådanne, hvor egentlige institutter af lokalemæssige eller andre grunde endnu ikke er etableret.

En amanuensisstilling kan være forbundet med et lektorat, jf. herom nedenfor.

De gældende overenskomster rummer mulighed for ydelse af et individuelt kvalifikationstillæg, såfremt den pågældende måtte være i be-

siddelse af særlige kvalifikationer, eller varetager opgaver som falder uden for en amanuensisstillings (og et eventuelt lektorats) sædvanlige forudsætninger. Praksis for ydelse af sådanne tillæg, der fastsættes i hvert enkelt tilfælde af økonomiministeriet efter forhandling med den pågældende akademikerorganisation, har hidtil været noget varierende mellem overenskomstområderne og også mellem såvel fagområderne som de enkelte institutioner. En større ensartethed er dog søgt tilvejebragt i forbindelse med de seneste overenskomstforhandlinger.

45. Ved *handelshøjskolerne* afviger aflønningsmåden fra de øvrige uddannelsesinstitutioners. De amanuenser, der ansættes ved de økonomiske institutter, har pligt til at påtage sig særskilt honoreret undervisning i indtil 8 timer ugentlig. Aflønningen sker efter de mellem økonomiministeriet og Akademikernes Samarbejdsudvalg aftalte timesatser. Ved sproginstituttet på Handelshøjskolen i København er amanuenser forpligtet til at undervise *4-6* timer ugentlig uden betaling. Derudover kan de få tilladelse til at undervise indtil 4 timer ugentlig på højskolens aftenstudier, og for denne undervisning har de hidtil oppebåret kvotaløn i forhold til de fastansattes løn. Der forhandles dog om overgang til de førnævnte timesatser. Som en konsekvens af, at amanuenserne ved handelshøjskolerne oppebærer særlig betaling for undervisning, ydes der ikke kvalifikationstillæg. Desuden findes lektorater kun i stærkt begrænset omfang.

Afdelingsledere, docenter og amanuenser i 25. lønningsklasse.

46. Efter den gældende tjenestemandslov er oprykning til en stilling i 25. lønningsklasse, bortset fra en udnævnelse til professor, forudsat at være det sædvanlige avancement for en amanuensis. Lønningsklassen indeholder afdelingslederstillinger ved laboratorier, institutter og de til institutionerne knyttede museer. Sådanne afdelingslederstillinger oprettes på grundlag af en konkret bedømmelse af det pågældende laboratoriums eller instituts størrelse og arbejdsopgaver, herunder antallet af medarbejdere, driftsbevillingernes størrelse og lignende.

Der foreligger endvidere mulighed for oprykning til 25. lønningsklasse af et antal amanuenser. Ved besættelse af disse stillinger skal der tages hensyn til ansøgernes videnskabelige kvalifikationer m.v.. Antallet af sådanne stillinger fastsættes på normerings- eller finanslov og er normalt stillet til rådighed for institutionen som sådan. De besættes sædvanligvis efter opslag inden for institutionen og kan søges af alle videnskabelige medarbejdere uanset fagområde. Amanuenser i 25. lønningsklasse, der har erhvervet doktorgraden, fører betegnelsen docent (om ingeniørdocenter ved Danmarks Ingeniørakademi, se nedenfor).

De omhandlede stillingers indhold afviger, bortset fra hvad der er en følge af, at der er tale om mere erfarne medarbejdere, ikke væsentligt fra den almindelige amanuensisstillings.

Nyansættelse i de foran omhandlede stillinger sker i dag i det overvejende antal tilfælde på overenskomstbasis. Akademikerorganisationerne har således enten henstillet til deres medlemmer ikke at søge ansættelse som tjenestemand i 25. lønningsklasse eller direkte forbudt dem at søge sådanne stillinger, med mindre den pågældende i forvejen er tjenestemand. For den overenskomstansatte giver ansættelsen i en af de nævnte stillinger sig udslag i et særligt kvalifikationstillæg. Også størrelsen af dette tillæg har hidtil været noget varierende, men i tilslutning til de seneste overenskomstforhandlinger er visse generelle rammer for fastsættelsen søgt opstillet jf. det foran under amanuenser anførte.

Stillinger som amanuensis, afdelingsleder m.v. rekrutteredes tidligere i ikke ringe omfang fra gymnasier, seminarier m.v. Men bl.a. indførelsen af stillingen som »superlektor« i 26. lønningsklasse ved tjenestemandsloven af 1958 for disse skoleområder har vanskeliggjort et naturligt avancement fra en sådan stilling til de højere uddannelser.

Lektorer.

47. Heltidslektorater findes nu kun i meget begrænset omfang. Der findes ingen tjenestemandsstilling som lektor. Ved universiteterne har man et antal, som oftest yngre udlændinge, som meddeler sprogundervisning m.v. på deres modersmål, de såkaldte udenlandske lektorer, for hvilke der er fastsat en særlig aflønningsordning.

Herudover er lektorstillinger ved de højere uddannelser efter deres indhold og forudsætninger deltidsstillinger. Formålet med oprettelsen af et lektorat kan være enten at søge et fagområde eller specialområde, for hvilket der ikke findes nogen lærestol, dækket, eller hvis der er tale om et fagområde med væsentlige undervis-

ningsforpligtelser, at sikre afholdelsen af forelæsningsrækker m.v. parallelt med professorens eller inden for særlige områder af studieplanen. Lektoratet omfatter således forpligtelse til at afholde selvstændige forelæsninger og til at eksaminere ved eksaminer. Lektorater oprettes på finanslov og kræver lønningsrådets godkendelse i hvert enkelt tilfælde. De lønnes med et fast årligt honorarbeløb. De er inddelt i tre honorargrupper med udgangspunkt navnlig i den ugentlige forelæsningsforpligtelse. Det overvejende antal lektorater er placeret i gruppen med en ugentlig forelæsningsforpligtelse på over 3 timer. Beskikkelse sker på tid, normalt for perioder af 3 år.

Medens lektoraterne tidligere som hovedregel blev bestridt ved ude fra kommende lektorer, er det i løbet af den sidste halve snes år blevet stadig mere almindeligt, at der ud over de ude fra kommende lektorer er oprettet lektorater, der bestrides af en ved institutionen i forvejen ansat amanuensis, afdelingsleder eller tilsvarende. Dette må i nogen grad ses i sammenhæng med vanskeligheder ved at rekruttere lektoraterne med ude fra kommende lærerkræfter i særdeleshed ved institutionerne uden for hovedstadsområdet; endvidere kan der ikke bortses fra, at den enkelte institution gennem oprettelsen og tildelingen af lektorater til medarbejdere ved denne i nogen grad har søgt at råde bod på den nuværende stillingsstruktur begrænsede avancementsmuligheder. Praksis i så henseende er dog højst uensartet.

Professorer.

48. Professorer er med visse begrænsede undtagelser inden for de lægevidenskabelige fakulteter tjenestemænd i 27. lønningsklasse. De har adgang til opnåelse af et bestillingstillæg, der reguleres under hensyn til størrelsen af biindtægter. Herudover kan der med lønningsrådets tilslutning i det enkelte tilfælde tillægges professorer, der bestyrer laboratorier og institutter, et honorar, hvis størrelse fastsættes på finansloven.

De kliniske professorer ved Aarhus universitet er ansat i kommunale eller statslige overlægestillinger og oppebærer herudover et på finansloven fastsat honorar som professorer. Omvendt oppebærer professorerne ved Rigshospitalet som statstjenestemænd et særligt honorar som overlæger. De kliniske praktikantprofessorater er honorarlønnede, og de pågældende er ikke medlemmer af fakultetet.

Ekstraordinære professorater oprettes i hvert enkelt tilfælde på finanslov med det formål at sikre den pågældende videnskabsmand en lærestol. De bortfalder med afgang fra stillingen, men adskiller sig i øvrigt ikke i aflønning og forpligtelser fra et ordinært professorat.

Stipendiatordninger.

49. I overensstemmelse med den af udvalget til undersøgelse af de studerendes og videnskabsmændenes økonomiske vilkår afgivne betænkning nr. 281 af 1961 er der med finansudvalgets tilslutning etableret en stipendieordning for universiteterne og de højere læreanstalter med henblik på at fremme den for udbygningen af den højere uddannelse og forskning nødvendige rekruttering af kvalificerede videnskabsmænd.

Stipendierne fordeler sig på følgende tre kategorier:

a) *Kandidat- (licentiat-) stipendier,* fortrinsvis beregnet for unge kandidater, som netop har bestået deres embedseksamen eller i få år har været beskæftiget med praktisk arbejde. Formålet er at give kandidaten lejlighed til at komplettere sin uddannelse ved specialkurser, selvstændigt forskningsarbejde eller lignende. Stipendierne svarer til lønnen for en amanuensis (tjenestemands- eller overenskomstansat, incl. eventuelt bestillings- eller kvalifikationstillæg) og ydes for 1 år, dog med mulighed for forlængelse i yderligere indtil 2 år f.eks. med henblik på forberedelse til licentiatgraden.

b) *Universitets- og højskoleadjunkturer,* beregnet for tidligere kandidatstipendiater og sådanne, der har vist udpræget videnskabelige evner, eller som ønsker fritagelse for deres hidtidige arbejdsopgaver med henblik på at opnå nogen tids arbejdsro for at afslutte disputats eller lignende. Stipendiet ydes for højst tre år, og dets størrelse svarer til de for kandidatstipendier fastsatte regler. Der kan efter rektors bestemmelse tillægges såvel kandidatstipendiater som indehaverne af et adjunktur en begrænset undervisningspligt.

c) *Forskerstipendier* er bl.a. beregnet for sådanne videnskabsmænd, hvis adjunktur udløber på et tidspunkt, hvor der ingen passende stilling findes ledig for dem, og som man lægger stærk vægt på at kunne bevare for videnskaben. Stipendierne ydes med samme beløb som ovenfor. De er dog ikke stillet til rådighed i bestemt antal, men oprettes på finansloven i hvert enkelt tilfælde efter institutionens indstilling.

Det samlede antal stipendiestillinger udgør for finansåret 1967/68 473, fordelt med 323 kandidatstipendier, 150 adjunkturer og 15 forskerstipendier.

Kandidatinstruktor stillinger.

50. Disse findes i øjeblikket kun på universiteterne og en enkelt læreanstalt; de blev oprettet for at effektivisere undervisningen under indtryk af det pres, som den voldsomme stigning i studentertallet har givet anledning til. Kandidatinstruktoren, der lønnes efter de gældende overenskomster, har som hovedopgave at medvirke ved den propædeutiske undervisning. Ansættelsen er tidsbegrænset, normalt til perioder af to gange tre år.

Danmarks Ingeniørakademi.

51. Ved ingeniørakademiet er der blevet etableret en særlig stillingsstruktur, bl.a. fordi der ikke til stillingerne er knyttet forskningsforpligtelser. Ansvaret for de enkelte fag, herunder for fagenes indhold, udarbejdelse af lærebøger etc. er overdraget fagledere, der for hovedfagenes vedkommende er tjenestemænd i 27. lønningsklasse med. samme adgang til bestillingstillæg som professorer og for de mindre fags vedkommende enten overenskomstlønnede (fuldtidsansatte) eller honorarlønnede (deltidsansatte). Tjenestemandsansatte fagledere har titel af *ingeniørdocenter*, de øvrige betegnes *lektorer*. Afhængig af fagenes størrelse har fagledere til deres assistance *assisterende jagledere* (lærere med selvstændig klasseundervisning) og *assistenter*. Såvel assisterende fagledere som assistenter er ved fuldtidsansættelse overenskomstlønnede. Ved ingeniørakademiet gælder den særlige lektorhonorarordning ikke. De kvalifikationstillæg, der ydes overenskomstansatte fagledere, assisterende fagledere og assistenter, følger stort set de ved Danmarks tekniske Højskole gældende regler, idet der tilstræbes samme lønniveau ved de to institutioner.

V. LEDENDE SYNSPUNKTER VED UDVALGETS OVERVEJELSER OM DE HØJERE UDDANNELSERS FREMTIDIGE INTERNE ORGANISATION

1. Oversigten i afsnit III over statens drifts- og anlægsudgifter til de højere uddannelser i de senere år viser, at universiteterne og de højere læreanstalter forvalter en stadig stigende del af statens samlede udgifter. Det er derfor forståeligt, at der gennem de senere år fra mange sider har været vist interesse for, hvorledes denne forvaltning finder sted. Det har været et hovedsynspunkt for udvalget, at man gennem en hensigtsmæssig udformning af universiteternes og læreanstalternes organisation må sikre den bedst mulige udnyttelse af de personelle og materielle ressourcer, som stilles til de højere uddannelsers rådighed.

2. Det er udvalgets opfattelse, således som det også er kommet til udtryk i udvalgets betænkning I, at forvaltningen bør lægges således til rette, at afgørelse i alle løbende sager og i videst muligt omfang også i sager af mere principiel karakter kan træffes af institutionen selv uden forelæggelse for højere instans.

De flerårige budgetoverslag, forslag til de enkelte års bevillingslove, nye studie- og eksamensordninger m.m. forudsættes som hidtil forelagt for undervisningsministeriet, ligesom det selvsagt må tilkomme ministeriet at fastlægge de generelle retningslinjer for den fremtidige udbygning af de højere uddannelsesinstitutioner og at indpasse den enkelte institutions udbygningsplan heri. Men forvaltningen på den enkelte institution må også på disse områder være indrettet på en sådan måde, at tyngdepunktet såvel i det forberedende som i det udførende arbejde ligger ved institutionerne. Disses administration må derfor tilrettelægges med henblik på en effektiv varetagelse af disse funktioner.

3. Den fornødne gensidige orientering mellem de respektive fagområder på tværs af institutionsgrænserne er forudsat sikret bl.a. gennem de i afsnit II B 4, nævnte fem faglige samarbejdsudvalg, ligesom rektorkollegiet vil have til opgave at sikre forbindelse institutionsledelserne imellem.

Udvalget tillægger dette samarbejde på tværs af institutionsgrænserne megen vægt. Den siden afgivelsen af Betænkning I skete udvikling har understreget nødvendigheden heraf, og de kommende års forventede ekspansion og etableringen af nye uddannelsesinstitutioner kan påregnes yderligere at forstærke behovet for dette samarbejde.

Det er fortsat et ledende synspunkt for udvalget, at dette samarbejde i første række skal være af gensidig orienterende og vejledende karakter, medens de besluttende og udførende funktioner må udøves gennem de dertil kompetente organer på de enkelte institutioner. Med dannelsen af et rektorkollegium med dertil knyttet sekretariat vil man imidlertid ikke udelukke, at det vil vise sig muligt og hensigtsmæssigt at henlægge visse koordinerende funktioner, som ellers måtte varetages af undervisningsministeriet, til rektorkollegiet. Udvalget har imidlertid fundet det rettest, at man, førend nærmere stilling tages hertil, afventer erfaringerne fra den ved undervisningsministeriets cirkulære af 14. juli 1967 fastsatte ordning (jfr. bilag 2), der i overensstemmelse med cirkulærets § 15 vil være at optage til revision senest den 1. marts 1970.

4. Som anført i Betænkning I, afsnit IV har det været et ledende synspunkt for udvalgets overvejelser, at man bør opretholde universiteternes og læreanstalternes faglige selvstændighed. Denne anser man for at være af fundamental betydning for alle de højere uddannelsesinstitutioners funktion, og ændring i deres organisation må derfor tilgodese dette hensyn. Der har endvidere været enighed om, at selv om de bevillinger, der ved de årlige finanslove stilles til rådighed for uddannelsesinstitutionerne, sætter grænser for undervisnings- og forskningsvirksomhedens omfang, bør man drage omsorg for, at bevillingerne gives i en sådan form, at man ikke herved antaster princippet om den faglige selvstændighed.

Den faglige selvstændighed bør efter udvalgets opfattelse navnlig ytre sig på følgende punkter:

1) De højere uddannelsesinstitutioner udformer selv uddannelsernes faglige indhold inden for de af ministeriet fastlagte eksamensordninger og tilrettelægger studierne.
2) Der kan ikke udefra gribes ind i de højere uddannelsesinstitutioners forskningsvirksomhed, f.eks. ved et påbud om at optage bestemte forskningsopgaver.
3) Besættelse af de højeste videnskabelige stillinger sker efter en særlig ansættelsesprocedure, som henlægger den reelle afgørelse til uddannelsesinstitutionernes faglige instanser.
4) Rektor vælges af og blandt institutionens lærere, som i øvrigt gennem medlemsskab af kollegiale organer har medindflydelse på institutionens ledelse.

En vis indskrænkning i den faglige selvstændighed inden for undervisningsområdet sker ved, at ministeriet skal godkende de til grund for studieplanerne liggende generelle eksamensbestemmelser. Dette forekommer rimeligt på baggrund af, at de højere uddannelsesinstitutioners undervisningsvirksomhed for en væsentlig del tager sigte på at forberede til eksaminer, som giver adgang til visse stillinger og til udøvelse af visse erhverv. De til studieordningerne svarende generelle eksamensbestemmelser bør som ovenfor nævnt som hidtil fastsættes ved kongelig anordning eller ministeriel bekendtgørelse på grundlag af indstilling fra den pågældende institution.

5. Med henblik på en imødekommelse af de krav, den stærke ekspansion stiller, må institutionerne opbygges på en sådan måde, at ledelsen sættes i stand til at handle resolut, at tegne institutionen over for ministeriet og at tage nye initiativer. Udvalget finder, at disse hensyn bedst tilgodeses ved, at der tillægges rektorembedet sådanne beføjelser, at rektor stilles som sin institutions chef.

6. Det administrative apparat bør ikke betragtes isoleret fra det kollegiale system. I det omfang, det påhviler kollegiale organer (konsistorium, fagråd etc.) at træffe beslutninger, er det administrative apparat at betragte som de kollegiale forsamlingers eksekutive organ. En vurdering af de højere uddannelsesinstitutioners organisation må i lige grad omfatte de kollegiale organer og det administrative apparat, og

alle led i den organisatoriske opbygning må inddrages i udvalgets overvejelser.

7. Det er af afgørende betydning, at rektor får mulighed for at koncentrere sig om institutionens indre liv, dens udvikling og trivsel i de store linjer. Dette forudsætter opbygning af et administrativt apparat med en sådan administrativ sagkundskab og af en sådan størrelse, at den bliver i stand til at træffe beslutninger på rektors vegne i alle rutinesager. Det er udvalgets opfattelse, at der i spidsen for administrationen må sættes en administrativt kyndig embedsmand, der med ansvar over for rektor forestår den daglige ledelse af alle administrationens grene, og som herunder har ansvaret for den daglige koordinering mellem disse.

8. Som anført i Betænkning I har udvalget taget sit udgangspunkt i, at opretholdelsen af den kollegiale styreform er et naturligt udtryk for den faglige selvstændighed.

Udvalget har imidlertid overvejet, hvorvidt det kollegiale styre i sin nuværende form har en hensigtsmæssig udformning med hensyn til sammensætning og funktioner, herunder om man under de nuværende forhold har en passende balance mellem de kollegiale organer og det administrative apparat. En gennemgang af sagsvejene har vist, at systemet ikke mindst på universiteterne virker tungt og for de enkelte medlemmer af de kollegiale organer mere byrdefuldt end ønskeligt. Udvalget har derfor søgt en hensigtsmæssig begrænsning af de sager, der henlægges til kollegial behandling, og en reduktion af det antal kollegiale instanser, der skal have den enkelte sag til behandling. Det administrative apparat må på den enkelte institution være opbygget med henblik på en bedre betjening af de kollegiale organer, således at disses virksomhed i hovedsagen begrænses til at være overvejende og besluttende i vigtigere og principielle sager.

9. Det er et karakteristisk træk for universiteterne og de højere læreanstalter i Danmark, at mange lærere lever i en vis faglig isolation. Det er udvalgets opfattelse, at betydelige fordele vil kunne vindes ved, at den organisatoriske opbygning baseres på institutter, idet man ud fra undervisnings- og forskningsmæssige hensyn bør søge at skabe institutter af en ikke for lille størrelse. På denne måde vil man skabe øgede muligheder for et tværgående fagligt samarbejde mellem beslægtede fag, ligesom man kan opnå væsentlige administrative fordele.

10. Under de nuværende forhold har professorerne og dermed ligestillede lærere den afgørende indflydelse på forskningen og undervisningen inden for deres fagområde. Det er udvalgets opfattelse, at professorerne også i den fremtidige organisation bør have det endelige faglige ansvar, men at de øvrige lærere i højere grad end hidtil bør inddrages i overvejelserne vedrørende undervisningens og forskningens tilrettelæggelse [1]).

11. Et af de væsentlige problemer i forbindelse med udbygningen af den højere undervisning er spørgsmålet om tilvejebringelse af det fornødne antal kvalificerede lærere. En betingelse for at løse rekrutteringsproblemet er, at universiteterne og de højere læreanstalter kan tilbyde konkurrencedygtige ansættelses- og arbejdsvilkår. Foruden et tilfredsstillende lønniveau — et spørgsmål, der falder uden for udvalgets kommissorium - må det sikres, at de videnskabelige medarbejdere får rimelige arbejdsbetingelser og avancementsmuligheder inden for det institut, de knyttes til. Det er meget vigtigt, at der tilvejebringes mulighed for ansættelse i tilfredsstillende avancementsstillinger for de højt kvalificerede medarbejdere, der ikke opnår ansættelse i professorater. Desuden må det sikres, at de videnskabelige medarbejdere får mulighed for at øve indflydelse både inden for institutterne og over for institutionen som helhed.

Ved opbygningen af en stillingsstruktur på universiteter og højere læreranstalter er det tilige vigtigt, at ordningen bliver så flektibel, at man bliver i stand til at imødekomme en videnskabeligt arbejdende institutions vekslende behov.

12. Der foregår på alle universiteter og højere læreanstalter et værdifuldt samarbejde mellem på den ene side ledelse og lærere og på den anden side repræsentanter for de studerende. Det er udvalgets opfattelse, at en yderligere intensivering af dette samarbejde vil indebære fordele bl.a. med hensyn til en hensigtsmæssig udformning af studie- og eksamensordninger.

13. Udvalget understreger, at studievejledning (d.v.s. vejledning før studievalg) og stu-

[1]) Se dog Friedigers, Jens N. Christiansens og Volsøes særudtalelse nr. 1 og nr. 2.

dierådgivning (d.v.s. vejledning under studiet) er meget vigtige opgaver for de højere uddannelsesinstitutioner, og at deres studieadministrationer må organiseres på en sådan måde, at de kan løse disse opgaver.

14. Det er af afgørende betydning, at de højere uddannelser tilpasses samfundets behov, herunder det øvrige undervisningssystem. Der bør ved udformningen af studie- og eksamensordninger finde rådslagning sted med repræsentanter for de myndigheder og det erhvervsliv, der skal beskæftige den pågældende uddannelses kandidater, ligesom Planlægningsrådet for de højere uddannelser bør høres over forslag til nye studier og væsentlige ændringer af bestående ordninger, jf. det for rådet fastlagte kommissorium. Dette samarbejde må tilrettelægges på en sådan måde, at universiteternes og læreanstalternes faglige selvstændighed ikke tilsidesættes.

15. Medlemmerne Mogens Fog og E. A. Koch er på flere punkter uenige i de oven for anførte ledende synspunkter. Der henvises herom til særudtalelse nr. 4 og særudtalelse nr. 5.

VI. LEDELSENS OG ADMINISTRATIONENS FUNKTIONER VED HØJERE UDDANNELSESINSTITUTIONER

1. Inden udvalget fremkommer med forslag til de højere uddannelsesinstitutioners fremtidige, interne organisation, finder man det nødvendigt at give en kort beskrivelse af de arbejdsopgaver, der skal bestrides ved en sådan institution.

2. I Afsnit V, pkt. 4 har udvalget anført fire punkter, der efter udvalgets opfattelse bør være karakteristiske for den faglige selvstændighed. Med udgangspunkt i disse forudsætninger kan man opstille følgende ledelsesfunktioner, som skal varetages inden for enhver højere uddannelsesinstitution.

a) Udarbejdelse af studieplaner.
b) Valg af forskningsopgaver og tilrettelæggelse af forskningsarbejdet.
c) Udarbejdelse af budgetter med henblik på tilvejebringelse af det økonomiske grundlag for gennemførelse af studieplaner og forskningsopgaver.
d) Gennemførelse af undervisning og forskning inden for rammerne af de på grundlag af budgetterne givne bevillinger gennem:
    i. Ansættelse af personale.
    ii. Tilvejebringelse af lokaler, inventar og udstyr.
    iii. Udarbejdelse af timeplaner for undervisningsopgavernes afvikling.
e) Medvirken ved udarbejdelsen af planer for institutionernes udbygning på kortere og længere sigt.
f) Tildeling af akademiske grader og bedømmelse af videnskabelige arbejder.
g) Fordeling af stipendier, rejseunderstøttelser og andre former for støtte til lærere og studerende

3. Betragter man disse arbejdsopgaver i sammenhæng med de forannævnte fire punkter, som bør være karakteristiske for en højere læreanstalts faglige selvstændighed, vil det være af væsentlig betydning for udarbejdelsen af forslag til den fremtidige organisatoriske opbygning at få klarlagt, hvilke arbejdsopgaver der må løses af institutionens videnskabelige personale, for at den faglige selvstændighed kan opretholdes, og hvilke opgaver der kan varetages af institutionens administrative stab.

4. Af de oven for nævnte arbejdsopgaver beror nedenstående akademiske anliggender på en faglig vurdering af de akademiske aspekter, og de bør derfor - bortset fra den nødvendige sekretariatsmæssige bistand - udelukkende be-

handles af institutionens videnskabelige personale.

a) Bedømmelse af kvalifikationerne hos ansøgere til videnskabelige stillinger.
b) Tildeling af videnskabelige grader og bedømmelse af videnskabelige arbejder.
c) Fordeling af stipendier, rejseunderstøttelser og andre former for støtte til lærere og studerende i det omfang afgørelsen beror på et skøn over ansøgernes kvalifikationer.
d) Valg af forskningsopgaver og tilrettelæggelse af forskningsarbejder.

5. Heroverfor står en række sager, der indebærer økonomiske problemer, men som kun har indirekte betydning for institutionernes undervisning og forskning. Blandt disse sager skal nævnes:

a) Fastsættelse af det videnskabelige personales økonomiske ansættelsesvilkår inden for de af lovgivningen og centraladministrationen fastsatte rammer.
b) Vedligeholdelse, renholdelse, opvarmning m.m. af bygninger.
c) Bogføring og udbetaling af regninger.

6. Tilbage bliver imidlertid en lang række arbejdsopgaver, som rummer både akademiske og administrative problemer. Det gælder således:

a) Udarbejdelse af studieordninger.
b) Udarbejdelse af budgetter.
c) Ansættelse af ikke-videnskabeligt personale.
d) Fordeling af bevillinger.
e) Tilvejebringelse af lokaler, inventar og udstyr.
f) Udarbejdelse af timeplaner.
g) Planlægning af institutionens fremtidige udvikling.

7. Medens de under 4 nævnte sager ved alle institutioner afgøres af den enkelte professor eller af kollegiale organer, og de under 5 nævnte sager henhører under institutionens administration, er kompetencen i de under 6 nævnte sager delt mellem de kollegiale organer og administrationen. Ved udarbejdelsen af de i Afsnit IX stillede forslag til de højere uddannelsesinstitutioners organisation har man derfor ikke alene lagt vægt på, at de kollegiale organer og institutionsadministrationen hver især bliver opbygget således, at de bliver i stand til at løse de dem påhvilende opgaver så effektivt som muligt, men man har også søgt at nå frem til en organisationsform, som kan fremme en rationel arbejdsfordeling mellem de kollegiale organer og administrationen på områder, hvor et samarbejde er nødvendigt.

Da medlemmerne af de kollegiale forsamlinger primært har til opgave at drive forskning og at undervise, tillægger udvalget det afgørende betydning, at de kollegiale organers virksomhed bliver begrænset til at være af *overvejende og besinnende karakter*, medens hele sagsforberedelsen og den senere gennemførelse af de af de kollegiale organer trufne beslutninger kommer til at påhvile administrationen, og at det bliver muligt for de kollegiale organer at delegere den besluttende myndighed i sager, som ikke er af principiel karakter, til administrationen eller særlige udvalg.

8. Inden man kan beskrive den organisatoriske opbygning, som udvalget under hensyntagen til de enkelte institutioners særlige forhold finder bør gennemføres, skal man omtale en række rådgivende, informerende og kontrollerende funktioner, som også må tages i betragtning, ligesom man i Afsnit VII og VIII vil behandle spørgsmålet om repræsentation i de kollegiale organer for de lærere, som ikke er professorer, og for de studerende samt forslaget til en ny stillingsstruktur.

a. Rådgivning.

9. Som det fremgår af den af Planlægningsrådet for de højere uddannelser udarbejdede »Skitse for de højere uddannelsers udbygning i tiden indtil 1980«, s. 106-07, foreslår rådet indførelse af organiseret vejledning og rådgivning af de studerende, idet frafald, hyppige studieskift og meget lange studietider utvivlsomt i mange tilfælde skyldes mangel på en sådan vejledning og rådgivning. Udvalget er enig i, at man ved at lægge studievejledning (d.v.s. vejledning forud for optagelse ved studiet) og studierådgivning (d.v.s. vejledning og rådgivning under studiet) ind i mere faste rammer end under de nuværende forhold vil bidrage til en effektivisering af studierne.

Udvalget lægger således megen vægt på, at den enkelte institution sættes i stand til at tage initiativet til en effektiv studievejledning af gymnasiaster og andre vordende studerende, bl.a. ved udarbejdelse af skriftligt materiale til brug for de lærere, der ved gymnasieskolerne varetager erhvervsvejledningen, og at den er i

stand til på fyldestgørende måde at bevare alle individuelle henvendelser udefra og fra studerende, der overvejer at skifte studium. Udvalget lægger endvidere vægt på, at institutionen har kapacitet til og faglig forudsætning for at rådgive den enkelte studerende under studiet og om fornødent formidle kontakt mellem lærere og studerende.

Ved de meget store uddannelsesinstitutioner vil det antagelig være hensigtsmæssigt, at der oprettes særlige stillinger for studievejledere og studierådgivere. Ved de fleste uddannelsesinstitutioner vil studievejledning og studierådgivning dog kunne varetages som særligt arbejdsområde af medarbejdere, der er knyttet til en særlig studieadministration. I visse tilfælde kan det vise sig hensigtsmæssigt på deltidsbasis at knytte lærere ved institutionen til studieadministrationen som studievejledere og studierådgivere.

Endelig skal udvalget pege på, at institutionen bør etablere undervisning i studieteknik for de studerende og vejledning i didaktik og metodik for lærerne. Udvalget foreslår, at der til hver højere uddannelsesinstitution knyttes en pædagogisk konsulent, der foruden at tilrettelægge kurser for lærere og studerende kan bistå med pædagogisk rådgivning i institutionens daglige arbejde. Sådanne konsulentstillinger kan ved de store institutioner oprettes som fuldtidsstillinger, ved de andre institutioner være stillinger på deltidsbasis. Det må erkendes, at der er vanskeligheder forbundet med tilrettelæggelse af undervisningen i studieteknik for de studerende og navnlig for vejledning i voksenpædagogik. Det teoretiske grundlag for denne undervisning er svagt, og der mangler i høj grad lærerkræfter. Udvalget er af den opfattelse, at man bør tilstræbe at gøre deltagelse i en pædagogisk undervisning obligatorisk i forbindelse med ansættelse i en lærerstilling ved en højere uddannelsesinstitution, såfremt den der ansættes ikke tidligere har gennemgået en pædagogisk uddannelse. Da spørgsmålet er af væsentlig betydning for uddannelsens effektivitet, foreslår udvalget, at rektorkollegiet gør de her berørte spørgsmål til genstand for en samlet undersøgelse under medvirken af sagkundskab fra universiteterne og Danmarks Lærerhøjskole.

b. Information.

10. De højere uddannelsesinstitutioner er på grund af de stigende studentertal og udvidelserne af lærerpersonalet blevet så store, at det for den enkelte er blevet meget vanskeligt at holde sig orienteret om, hvad der sker af begivenheder, og hvad der træffes af beslutninger, som han har en berettiget interesse i at være orienteret om. Denne mangel på orientering bevirker, at personalet og de studerende savner den følelse af fællesskab, som burde præge institutionen, og udvalget skal derfor foreslå, at de *periodiske meddelelser*, som udsendes af de større institutioner udvides således, at de giver et mere fyldigt billede af, hvad der foregår ved institutionen, at der offentliggøres referater af de på møder i kollegiale forsamlinger fremførte hovedsynspunkter og trufne beslutninger - bortset fra tilfælde hvor særlige hensyn taler mod en sådan offentliggørelse - og at der med mellemrum afholdes *orienteringsmøder* for institutionens personale, jf. forslaget i Afsnit IX om, at det ved institutionerne fremtidig kan være hensigtsmæssigt at holde sådanne orienteringsmøder en eller flere gange om året.

c. Kontrol.

11. Den stadige vækst i viden og erkendelse medfører en forståelig tendens til, at pensumkravene i de enkelte fag vokser. Det er ikke rimeligt, at den studerende skal gøre sig bekendt med de nyeste landvindinger inden for det enkelte fag, uden at der foretages en tilsvarende begrænsning af det hidtidige pensum. Skal man undgå en forlængelse af studietiderne, og vil man yderligere søge studietiden nedsat, er det nødvendigt, at der føres kontrol med de pensumkrav, den enkelte faglærer stiller, og med den tid, de studerende faktisk må anvende på at tilegne sig stoffet. Udvalget finder det bedst stemmende med institutionernes faglige selvstændighed, at denne kontrol udøves af lærerens fagkolleger, og man skal derfor foreslå, at det pålægges den kollegiale forsamling, som har ansvaret for en studieretning, at påse, at den enkelte faglærer ikke stiller krav, som kan virke studietidsforlængende eller kan forrykke balancen mellem studiets enkelte fag.

På den anden side er det også påkrævet, at de studerende udnytter de uddannelsestilbud, institutionerne giver dem, effektivt, således at studietiden ikke forlænges unødigt. Dette spørgsmål er imidlertid genstand for behandling i det udvalg, som behandler spørgsmålet om støtte til unge under uddannelse, hvorfor nærværende udvalg ikke skal komme nærmere ind på dette problem.

12. Udvalget har i denne forbindelse overvejet den kontrol med de højere uddannelsesinstitutioners eksaminer, der udøves gennem beskikkede censorers medvirken.

De gældende ordninger for udpegning og beskikkelse af censorer er ret varierende fra fagområde til fagområde, men den egentlige beskikkelse foretages overvejende af undervisningsministeriet. Der har dog i de senere år været en tendens henimod at overlade den formelle beskikkelse til institutionens rektor, jf. således den gældende ordning for sprogligh-historisk skoleembedseksamen ved universiteterne, eller til lærerrådets forretningsudvalg, jf. den gældende ordning ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole.

Censorinstitutionen må betragtes som offentlighedens garanti for, at de af de højere uddannelsesinstitutioner afholdte eksaminer gennemføres i overensstemmelse med de gældende eksamensbestemmelser, og at eksaminander får en ensartet og retfærdig behandling. Udvalget mener derfor, at godkendelsen af censorer normalt ikke bør henlægges til institutionen selv, men finder, at den bør foretages af et i denne henseende uafhængigt organ: Ministeriet eller særlige censororganer.

På den anden side finder udvalget, at selve beskikkelsesproceduren vil kunne forenkles noget, dels ved at der af ministeriet opstilles visse generelle retninglinjer, som bør iagttages ved indstilling af censorer, dels ved at ministeriets (eller et eventuelt særligt censororgans) behandling indskrænkes til en godkendelse af de indstillede personer, medens ekspeditionen af de enkelte beskikkelser foretages af institutionen. Det må herved tages i betragtning, at der er tale om et betydeligt antal beskikkelser.

Udvalget skal i denne forbindelse foreslå, at der indføres generelle aldersgrænser for censorer.

VIL DE VIDENSKABELIGE MEDARBEJDERES OG DE STUDERENDES INDFLYDELSE I DE KOLLEGIALE FORSAMLINGER

A. De videnskabelige medarbejdere.

1. Medens professorerne i tidligere tid udgjorde hele den samlede lærerstab på universiteterne, er der i løbet af dette århundrede blevet oprettet et stedse stigende antal underordnede stillinger både for hel- og deltidsbeskæftigede lærere. Navnlig i de seneste år er forholdet mellem antallet af professorer og antallet af øvrige lærere [1]) blevet væsentligt forrykket [2]).

Københavns universitet havde således i 1961 155 professorer og 317 afdelingsledere, docenter og amanuenser, medens man i efterårssemesteret 1967 havde 197 professorer og 729 afdelingsledere, docenter og amanuenser. En tilsvarende omend knap så stærk udvikling konstateres ved Aarhus universitet og ved en række læreanstalter.

[1]) Betegnelsen »øvrige lærere« benyttes om samtlige lærere, der ikke er professorer.

[2]) A. Friediger henviser her til sin særudtalelse nr. 1.

Det er ved de fleste institutioner næsten undtagelsesfrit kun professorer og dermed ligestillede, som i øjeblikket er medlemmer af de kollegiale instanser. Udvalget er som tidligere nævnt af den opfattelse, at professorerne fortsat bør have det endelige faglige ansvar for udviklingen inden for deres fagområde i henseende til såvel undervisning som forskning, men udvalget finder tillige, at man ved de afgørelser, der skal træffes, i rimeligt omfang bør inddrage den erfaring og inspiration, som repræsenteres af andre kvalificerede lærere. Man finder det også af betydning at øge disses interesse og forståelse for institutionens almene problemer.

2. Et af de kollegiale organers vigtigste sagsområder er studie- og eksamensordningerne. Det vil ofte være de i Afsnit IX foreslåede fagråd, der tager initiativet til overvejelser om ændringer i studierne, og det vil i hvert fald altid være her, de grundlæggende drøftelser foregår. Da størstedelen af undervisningen i realiteten vil påhvile andre lærere end profes-

sorerne, repræsenterer disse lærere en sagkundskab, som man finder det nødvendigt at få inddraget i overvejelserne.

De kollegiale organer beskæftiger sig endvidere med valg af rektor og prorektor, oprettelse og nedlæggelse af de ledende lærerstillinger, bevillingssager (som hovedregel kun på universiteterne) samt besættelse af professorater og tildeling af akademiske grader. Udvalget finder, at det også på disse områder vil være værdifuldt, at de øvrige lærere i rimeligt omfang inddrages i de kollegiale organers arbejde, jf. nærmere i Afsnit IX.

B. De studerende.

3. Under de nuværende forhold foregår der ved de fleste højere uddannelsesinstitutioner et betydeligt samarbejde mellem på den ene side universitetets ledelse og lærere og på den anden side de studerendes repræsentanter om studie- og eksamensforhold. Samarbejdet sker ved direkte forhandlinger mellem universitetsmyndighederne og de studerendes officielle repræsentation og i de studienævn, som er oprettet ved universiteterne og de fleste læreanstalter. Endvidere har de studerende ved mange institutioner adgang til at fremføre deres synspunkter direkte i de kollegiale forsamlinger, men på dette område er praksis som nærmere omtalt i Afsnit IV meget forskellig fra institution til institution og fra studieretning til studieretning inden for samme institution. Der findes således eksempler på, at de studerende principielt deltager i alle drøftelser, bortset fra visse sager, eksempler på, at de studerende får tilsendt dagsorden og derefter kan anmode om foretræde, og eksempler på, at de kun deltager efter særlig indbydelse.

4. Udvalget har den opfattelse, at de studerende vil kunne tilføre diskussioner om f.eks. studie- og eksamensforhold værdifulde synspunkter, og at der ligger en betydelig værdi i, at disse synspunkter kan fremføres direkte under de løbende drøftelser i de besluttende organer og ikke blot forud i studienævnene.

Enkelte medlemmer af udvalget har heroverfor fremført, at de studerende ofte kun vil være knyttet til institutionen i relativ kort tid, og at det kan være vanskeligt at opnå kontinuitet med hensyn til de studerendes indsats i de kollegiale organer. Endvidere har der været fremført ængstelse for, at de studerende vil møde til drøftelserne med et bundet mandat, og at deres tilstedeværelse under møderne under visse omstændigheder kunne hæmme den frie meningsudveksling. Udvalget finder dog, at det alt taget i betragtning vil være hensigtsmæssigt at sikre de studerende en principiel ret og pligt til at deltage i de kollegiale forsamlingers arbejde og dermed integrere de studerendes anerkendte råd i institutionens ledelsesfunktioner. Udvalget lægger imidlertid ikke vægt på, at de former, hvorunder de studerende under en kommende nyordning bliver repræsenteret i de kollegiale organer, bliver ganske ensartede ved samtlige højere uddannelsesinstitutioner.

5. Udvalget finder dog, at visse sager, f.eks. professoratsbesættelser og æresdoktorudnævnelser, kan have en sådan karakter, at de bør behandles uden deltagelse af repræsentanter for de studerende. Derfor mener udvalget, at de kollegiale organer skal have mulighed for ved beslutning i det enkelte tilfælde at bestemme, at en sag skal behandles uden deltagelse af studerende.

VIII. DE HØJERE UDDANNELSESINSTITUTIONERS FREMTIDIGE STILLINGSSTRUKTUR

1. Som det fremgår af Afsnit IV. C, er der på den ene side en betydelig formel lighed mellem stillingsstrukturerne ved universiteterne og de højere læreanstalter, medens der på den anden side er betydelige reelle forskelle. Chancerne for at opnå forhøjet kvalifikationstillæg, betingelserne for udnævnelse til afdelingsleder og mulighederne for at opnå et lektorat og det dertil hørende honorar varierer stærkt fra institution til institution.

Det er efter udvalgets opfattelse ønskeligt, at stillinger med stort set samme indhold og

kvalifikationskrav placeres ens fra institution til institution, således at en stillingsmæssigt betinget konkurrence mellem universiteterne og de højere læreanstalter undgås. Man må imidlertid gøre sig klart, at en enhedsløsning er vanskelig at opnå, fordi de enkelte fagområder for at skaffe kvalificeret videnskabeligt personale må konkurrere med meget forskelligartede områder inden for såvel den offentlige som den private sektor - områder, hvor der ikke eksisterer eller kan eksistere ensartede lønningsvilkår.

2. Også fra institut til institut inden for samme uddannelsesinstitution kan ansættelsesvilkårene variere betydeligt. I denne forbindelse skal nævnes, at den gældende lektorordning, hvorigennem en vis undervisningsbyrde vederlægges særskilt, bevirker, at medarbejdere ved institutter med en omfattende forelæsningsundervisning har større chance for at opnå et lektorhonorar end medarbejdere ved institutter med en mere omfattende øvelsesundervisning.

Den alvorligste indvending mod den nuværende stillingsstruktur er imidlertid efter udvalgets opfattelse, at der ikke findes tilfredsstillende avancementsstillinger for højt kvalificerede medarbejdere, der ikke opnår ansættelse i et professorat. Ganske vist er der nogle enkelte, der ved en kombination af en overenskomstlønnet stilling med forhøjet kvalifikationstillæg og et lektorat, har opnået en tilfredsstillende aflønning, men det er et fåtal sammenlignet med den store stab af højt kvalificerede lærere, der er knyttet til universiteter og højere læreanstalter. Denne indvending forstærkes af, at der som nævnt ovenfor i Afsnit VII i de senere år er sket en betydelig forøgelse af stillinger for videnskabelige medarbejdere uden en tilsvarende forøgelse af antallet af professorater.

Ud fra disse synspunkter stiller udvalget følgende forslag til en ny stillingsstruktur, som er af generel karakter og bør gennemføres ved samtlige højere uddannelsesinstitutioner uden hensyn til de forskelle, der i øvrigt karakteriserer institutionerne.

a. Det videnskabelige personale.

3. Udvalget finder, at undervisningens niveau og karakter ved en højere uddannelsesinstitution forudsætter en så nøje føling med den aktuelle forskning inden for det pågældende faglige område, at hovedreglen må være, at stillinger både som professorer og afdelingsledere og som lektorer og amanuenser bør have både undervisning og forskning, herunder udviklingsarbejde, som indhold.

I en redegørelse af 28. september 1962 fra planlægningsudvalget vedrørende Danmarks tekniske Højskole og Danmarks Ingeniørakademi fremlagt som bilag til det forslag til lov om udbygning af Danmarks tekniske Højskole og Danmarks Ingeniørakademi, der blev vedtaget den 22. maj 1963, udtales det, at det ved planlægningen af højskolen er tilstræbt, at det videnskabelige personales samlede arbejdstid fordeles ligeligt mellem undervisningen på den ene side og forskning og udviklingsarbejde på den anden side - dog med individuel tilpasning inden for de enkelte afdelingers videnskabelige personale.

Denne målsætning kan udvalget i princippet tilslutte sig. Den enkelte institutbestyrer skal dog på den ene side kunne pålægge en medarbejder med særlige pædagogiske evner og interesser mere omfattende undervisningsopgaver, på den anden side give det særlige forskertalent mere tid til forskning.

Hovedreglen om en nogenlunde ligelig deling af det videnskabelige personales arbejdstid på forskning og undervisning bør i det hele taget ikke praktiseres på en alt for skematisk måde. Der kan være fagområder eller specielle institutter, hvor forskningen indtager en dominerende plads, og der kan være institutter, hvor hovedvægten ligger på undervisningsopgaverne. Hvor en sådan afvigelse fra hovedreglen er begrundet i dårlige pladsforhold, rekrutteringsvanskeligheder eller utilstrækkelige bevillinger, bør den grundlæggende målsætning dog efterhånden søges opfyldt.

4. Der bør sikres den enkelte videnskabelige medarbejder rimelige avancementsmuligheder inden for det institut, vedkommende er knyttet til, således at ensartede kvalifikationer giver grundlag for ensartet aflønning og placering ved de forskellige institutter. Der må herunder tilvejebringes mulighed for, at de højt kvalificerede medarbejdere, der ikke opnår ansættelse i et professorat, kan opnå en tilfredsstillende slutstilling på det tidspunkt, hvor de har kvalificeret sig til den. Sådanne stillinger må derfor være til rådighed i et antal, som svarer til hele institutionens behov.

Dette forudsætter dels en rimelig opbygning af den samlede stillingsstruktur på hver enkelt højere uddannelsesinstitution, dels en betydelig horisontal fleksibilitet med hensyn til de over-

ordnede stillingers fordeling på institutionens enkelte institutter. Dette kan ske ved, at kun en del af stillingerne knyttes fast til de enkelte institutter og fag, medens en pulje af stillinger på hvert niveau er til rådighed for hele institutionen, som efter eget skøn kan fordele disse stillinger på fag og institutter. Omflytning af sådanne stillinger bør dog kun ske ved normal ledighed.

Det følger heraf, at der ikke på forhånd bevillingsmæssigt fastlægges en bestemt stillingsstruktur for hvert enkelt institut, men at stillingsstrukturen for det enkelte institut anses som et internt anliggende for den pågældende højere uddannelsesinstitution.

Det forudsættes endvidere, at institutionen inden for de totale bevillingsmæssige rammer får mulighed for at lade medarbejdere i de nedenfor omtalte grupper 1 og 2 rykke op i gruppe 3, når deres kvalifikationer berettiger dertil (vertikal fleksibilitet), uanset om den pågældende institution derved midlertidigt får et større antal ansatte på det pågældende niveau inden for stillingsstrukturen, end det efter institutionens samlede stillingsstruktur skulle have haft. En videnskabelig medarbejder skal således kunne avancere til en højere stilling, uanset om der i det pågældende institut er knyttet en bestemt funktion til stillingen. Den pågældende medarbejders hidtidige stilling forudsættes til gengæld spærret, sålænge den pågældende er ansat i en stilling i gruppe 3, men antallet af stillinger i gruppe 1 eller 2 ved instituttet må eventuelt kunne suppleres op ved overflytning af eventuelle ledige stillinger fra et andet institut eller fag.

Et institut vil herved få mulighed for at beholde eller ansætte medarbejdere med særlig forskerbegavelse eller et særligt pædagogisk talent, uden at der skal tilvejebringes særlig bevillingsmæssig tilslutning hertil.

Udvalgets forslag til en ny stillingsstruktur.

5. Udvalget foreslår, at der fælles for universiteter og højere læreanstalter etableres følgende stillingsgrupper for det fuldtidsbeskæftigede videnskabelige personale [1]):

Gruppe 1: Amanuenser
Gruppe 2: Lektorer
Gruppe 3: Docenter/afdelingsledere og afdelingsprofessorer.
Gruppe 4: Professorer.

[1]) Se dog A. Friedigers særudtalelse nr. 1 med Mogens Fogs kommentarer.

ad gruppe 1 og 2. Amanuenser og lektorer.

6. Udvalget foreslår, at videnskabelige assistenter, som knyttes til et institut, benævnes *amanuenser*. Udvalget skal ikke komme ind på aflønningsformen, men understreger betydningen af konkurrencedygtighed med hensyn til rekruttering af det nødvendige videnskabelige personale.

7. Det foreslås dernæst, at den amanuensis, der gennem sit virke har dokumenteret evner for undervisning og forskning på et mere kvalificeret niveau — uden at særlig bevilling er nødvendig - skal kunne avancere til *lektor*. Det vil være rimeligt at regne med, at en amanuensis, der ansættes umiddelbart efter kandidateksamen (eller soldatertjeneste), normalt skal avancere til lektor efter 6 års ansættelse. Fagrådet skal efter indstilling fra institutledelsen eller - hvor en sådan ikke er etableret — fra den pågældende foresatte så tidligt som muligt og senest 4 år efter ansættelsen tilkendegive amanuensen, om han kan forvente avancement til lektor, idet han i modsat fald ikke kan påregne ansættelse ud over 6 år og derfor må have tilskyndelse til at søge ansættelse andetsteds. Det bemærkes, at der bør være mulighed for hurtigere udnævnelse til lektor i de tilfælde, hvor den pågældendes kvalifikationer taler herfor. Den tid, den pågældende har været ansat andetsteds, bør medregnes i amanuensistiden, såfremt det faglige virke uden for institutionen kan sidestilles med ansættelse ved denne.

ad gruppe 3: Docenter og afdelingsledere.

8. Som tidligere anført er udbygningen af personalet ved de højere uddannelsesinstitutioner hovedsageligt sket ved forøgelse af antallet af videnskabelige medarbejdere, medens antallet af professorer er blevet forøget i mere begrænset omfang. Der er under den fortsatte udbygning af de højere uddannelsesinstitutioner behov for en væsentlig udvidelse af det samlede antal professorater. Selv om der herved skabes forbedrede avancementsmuligheder, vil det dog tillige være nødvendigt for at gøre karrieren inden for disse institutioner tilstrækkelig attraktiv, at der sker en tilsvarende forøgelse af de overordnede stillinger umiddelbart under professorstillingen.

En del af disse stillinger må naturligt knyttes til de enkelte institutter ud fra en funktionel vurdering af disses arbejdsopgaver, herunder varetagelse af institutadministrationen. Den re-

sterende del bør anvendes efter behov inden for institutionens samlede antal videnskabelige medarbejderstillinger efter en vurdering af de enkelte medarbejderes personlige kvalifikationer (svarende til de for tjenestemænd ved klassificerings- og normeringsloven af 1958 oprettede amanuensisstillinger i 25. lønningsklasse). Avancement til disse stillinger kan begrundes både med mere kvalificeret undervisning end den, der pålægges amanuenser/lektorer, og med mere selvstændig og kvalificeret forskning, herunder forskningsmæssig ledelse af en gruppe eller erhvervelse af doktorgraden.

Stillinger i gruppe 3, der er knyttet til et bestemt institut, bør besættes efter opslag. Besættelse af en sådan stilling bør kun finde sted, hvis der melder sig kvalificerede ansøgere; i modsat fald må stillingen henstå ubesat. Avancement til stillinger, der ikke er knyttet til et bestemt institut, bør dog kunne ske uden opslag for videnskabelige medarbejdere, som har opnået de fornødne kvalifikationer. Samtlige stillinger i gruppe 3 må besættes på basis af indstilling fra ledelsen af det pågældende institut eller fra en eller flere fagprofessorer, men da det drejer sig om overordnede stillinger - ofte slutstillinger, og da en del af disse stillinger foreslås tillagt institutionen som helhed, bør man fordre godkendelse af indstillingen i den eller de kompetente kollegiale instanser, jf. Afsnit IX. Stillinger i gruppe 3 må lønnes på en sådan måde og gives et sådant indhold og ansvar, at der bliver tale om attraktive avancementsstillinger.

Spørgsmålet om stillingens benævnelse har været gjort til genstand for indgående overvejelse, idet man har erkendt, at dette spørgsmål af mange medarbejdere tillægges stor betydning. Udvalget er blevet stående ved et forslag om, at en indehaver af en stilling i gruppe 3 betegnes »docent« eller »afdelingsleder«.

Alle stillinger i gruppe 3 bør normeres uden angivelse af betegnelse, idet det bør være overladt til den enkelte institution at afgøre, hvilken stillingsbetegnelse der i den konkrete situation vil være den rigtige.

9. Som foran nævnt forudsættes det, at en del af stillingerne i gruppe 3 knyttes til de enkelte institutter, medens de øvrige stillinger indgår som en del af institutionens samlede stab af videnskabelige medarbejdere. Det vil næppe være muligt at fastlægge almindelige regler for det talmæssige forhold mellem de to stillingsgrupper, idet dette forhold kan variere fra institution til institution og fra år til år. Det vil således bl.a. være af betydning, om der er tale om en færdigudbygget læreanstalt eller om en læreanstalt i vækst. I sidste fald vil det være mere afgørende, at der skabes bevillingsmæssig basis for år for år at udvide det samlede antal stillinger, herunder antallet af avancementsstillinger. Hovedsigtet må være, at der bliver mulighed for, at det enkelte institut kan sikre sig en forskerbegavelse eller pædagogisk begavelse uden hensyn til, om der på det pågældende tidspunkt skulle være en ledig stilling ved det institut, hvor han ønskes placeret.

Afdelingsprofessorer.

10. Udvalget har fundet det rimeligt, at docenter og afdelingsledere får mulighed for at få tillagt titlen »afdelingsprofessor«, såfremt de gennem deres videnskabelige arbejde har placeret sig således, at de inden for deres speciale kan lede forskning og undervisning på samme niveau som en professor. Tildeling af titlen afdelingsprofessor skal bero på godkendelse efter nærmere fastsatte regler i det eller de kollegiale organer, der tager stilling til besættelse af professorater. Tildeling af titlen afdelingsprofessor skal dog på den anden side ikke medføre, at den pågældende dermed erklæres for kompetent til at bestride netop det professorat, vedkommende er tilknyttet, da tildeling af titlen bl.a. kan ske på grundlag af kvalifikationer inden for et snævert speciale. Aflønningen skal være den samme som for afdelingsledere og docenter.

Med indførelsen af titlen »afdelingsprofessor« tilsigter man at skabe en tilfredsstillende placering for højt kvalificerede videnskabsmænd, som ikke behøver at opfylde alle forudsætninger for at opnå ansættelse i et egentligt professorat.

Flere medlemmer har ytret betænkelighed ved forslaget; man finder f.eks., at der er risiko for, at indførelsen af titlen »afdelingsprofessor« vil medføre, at stillingerne som afdelingsleder og docent vil blive betragtet som mindre tilfredsstillende avancementsstillinger; nogle finder det uheldigt, at afdelingsprofessorerne formentlig i daglig tale vil blive kaldt professorer, andre at tildelingen af titlen skal ske efter en særlig procedure. Indføres titlen, finder nogle af de pågældende, at man bør drage konsekvensen af de nævnte indvendinger og aflønne afdelingsprofessorer på lige fod med professorer.

Ad gruppe 4: Professorer.

11. Udvalget foreslår ingen ændring i de **kvalitative** krav ved besættelsen af professorater, idet man går ud fra, at professoren skal lede såvel undervisning som forskning inden for sit fagområde [1]).

Professorstillingen bør normalt besættes efter opslag, idet dog besættelsen uden opslag bør kunne finde sted efter de hidtil gældende regler. Professorater bør som hidtil besættes efter en særlig procedure med den bedst - og tilstrækkeligt - kvalificerede, og professoremner kan udgå fra institutionens egne rækker eller komme udefra.

12. Professorater kan i relation til indehaveren enten være livsvarige stillinger (tjenestemandsstillinger) eller midlertidige stillinger, der foreslås benævnt gæsteprofessorater.

En del af professoraterne ved en institution bør knyttes fastere til bestemte institutter eller fag, medens en anden og mindre del bør indgå i en rådighedspulje, således at de ved ledighed kan flyttes fra et institut eller fagområde til et andet institut eller fagområde. Alle gæsteprofessorater vil naturligt indgå i denne pulje.

13. Med etablering af *gæsteprofessorater,* der besættes for et kortere åremål, der ikke bør overskride 5 år, åbnes mulighed for midlertidigt at ansætte fremtrædende videnskabsmænd, som ikke ville være til rådighed for ansættelse i livsvarige stillinger. Ordningen vil navnlig være af betydning for ansættelse af udenlandske videnskabsmænd ved danske institutioner, men kan også gøre det muligt at trække på danske videnskabsmænd, som ikke har interesse i varig tilknytning til et universitet eller en højere læreanstalt.

Hidtidige erfaringer viser, at udenlandske gæsteprofessorater i mange tilfælde har gjort det muligt for institutionerne at optage nye forskningsopgaver, og i andre tilfælde har gjort det muligt at etablere avanceret undervisning på nye områder. Ved hjælp af sådanne professorater har det endvidere i visse tilfælde været muligt at afhjælpe den øjeblikkelige knaphed på lærere ved universiteterne, og man må have opmærksomheden henvendt på dette forhold ved opbygningen af de nye uddannelsescentre. Det er i det hele taget vigtigt, at gæsteprofessoraternes antal udvides i forbindelse med udbygningen af de højere uddannelser.

14. Det er vigtigt, at professorerne, der har det endelige ansvar for institutionens indsats og standard på det pågældende faglige område, er i stand til at honorere de krav, der stilles vedrørende forskningsaktivitet og fornyelse på fagområdets forreste linjer. Da mange videnskabsmænd har en tilbøjelighed til med årene at koncentrere deres forskningsaktivitet og interesse om snævere områder, finder udvalget det hensigtsmæssigt, at der kan ske en midlertidig dublering af professorater. Den nævnte puljeordning skulle skabe mulighed herfor.

15. Det har fra tid til anden været drøftet, om der i lighed med ordningen i de angelsaksiske lande bør etableres en ordning, hvorefter professorerne med et antal års mellemrum for et vist tidsrum, eventuelt 1 år, kan fritages for deres pligter med fuld løn, således at de får mulighed for helt at hellige sig forskningsopgaver, f.eks. ved et udenlandsk universitet. Man har imidlertid fundet, at man gennem de senere år har haft en så liberal praksis med hensyn til bevilling af orlov, at det videnskabelige personale, herunder professorer, har haft rimelig mulighed for at gennemføre studieophold i udlandet, og der er derfor på dette område næppe noget stærkt behov for en formelt fastlagt orlovsordning.

Derimod er der efter udvalgets opfattelse behov for en udvidelse af den gældende ordning, hvorefter professorer kan opnå forelæsningsfrihed i et semester for at fuldføre et større videnskabeligt arbejde. Professorer bør kunne fritages for såvel deres undervisningsopgaver som deres administrative pligter, således at de også inden for rammerne af deres eget institut kan hellige sig forskningsopgaver. Det må herunder sikres, at de med stillingen forbundne undervisningsmæssige forpligtelser og administrative opgaver varetages fuldt ud, f.eks. gennem konstitution. En tilsvarende ordning findes i øjeblikket for det øvrige videnskabelige personale, der med bevarelse af deres løn har mulighed for at opnå et universitetsadjunktur.

Et mindretal (Volsøe) mener ikke, at selv en liberalt administreret orlovsordning fuldt ud kan erstatte en fast sabbatordning. Ved en sabbatordning får den forsker, der i nogle år i overvejende grad har helliget sig undervisning og administration, mulighed for at genoptage sin helt

[1]) Se dog A. Friedigers særudtalelse nr. 1 med Mogens Fogs og Jens N. Christiansens kommentarer og H. Volsøes særudtalelse nr. 2.

eller delvis afbrudte forskning, eventuelt ved et ophold i udlandet. Endvidere kan et institut ved en fast ordning bedre indrette sig på at overtage den fraværendes funktioner. Herved får yngre medarbejdere lejlighed til at prøve deres kræfter i mere avancerede funktioner. Mindretallet stiller derfor forslag om, at spørgsmålet om et sabbatår tages op til overvejelse på de enkelte højere uddannelsesinstitutioner.

Det videnskabelige personales forpligtelser.

16. Som foran nævnt bør alle heltidsstillinger ved et universitet og en højere læreanstalt som indhold have både undervisning og forskning, og det vil som allerede nævnt i pkt. 3 i de fleste tilfælde være et rimeligt princip, at den videnskabelige stabs arbejdstid som helhed fordeles ligeligt på undervisning og forskning, dog med individuel tilpasning for de enkelte institutters videnskabelige personale.

For *amanuensernes* vedkommende forudsættes, at undervisningsarbejdet fortrinsvis består af øvelsesbistand, opgaveretning, eksaminatorier og lignende, medens *lektorerne* så vidt muligt bør få overdraget mere selvstændige opgaver. Udvalget finder det i øvrigt væsentligt at understrege, at grænsen mellem amanuensernes og lektorernes undervisning ikke bør gå mellem laboratorie- og auditorieundervisning, men mellem undervisning under direkte ledelse og mere selvstændig undervisning; det vil sige, at også amanuenser bør kunne holde forelæsninger på et niveau, der svarer til deres faglige udviklingstrin og specielle område. Lektorer bør normalt være berettigede og forpligtede til at deltage i eksamensarbejde og karaktergivning.

For *docenters, afdelingslederes* og *afdelingsprofessorers* vedkommende forudsættes, at undervisningsarbejdet, når dette er muligt, er af selvstændig karakter, såsom afholdelse af forelæsninger eventuelt parallelt med professorernes, og at de pågældende selvstændigt leder det forskningsområde, de varetager.

Lærerpersonalets fordeling på stillingskategorier.

17. Det er ikke muligt at opstille generelle regler for, hvorledes det videnskabelige personale ved det enkelte institut bør være fordelt på de forskellige kategorier, idet fordelingen vil afhænge af konkrete forhold som f.eks. karakteren af den undervisning, instituttet har ansvaret for, og den forskning der udføres, medarbejdernes aldersfordeling og kvalifikationer m.v. [1]).

Udvalget vil eksempelvis anse det for en rimelig norm inden for mange fag, at der for hvert fast professorat er 1-2 faste stillinger som afdelingsleder/docent og for hver afdelingsleder/docentstilling 4—5 stillinger som amanuensis eller lektor til rådighed. Hertil bør komme et antal professorater — f.eks. yderligere 25 % - samt et antal stillinger i gruppe 3 - f.eks. yderligere 50 % - til rådighed for institutionen som helhed (puljer).

Deltidsbeskæftigede medarbejdere.

18. Det foranstående forslag vedrørende stillingsstruktur har udelukkende vedrørt fuldtidsbeskæftiget personale. Ved universiteter og læreanstalter er der for tiden ansat et betydeligt antal deltidsbeskæftigede lektorer og undervisningsassistenter.

Det påhviler deltidsansatte *lektorer* at afholde et antal forelæsninger, men de har i øvrigt hele deres virke uden for den pågældende uddannelsesinstitution. Udvalgets forslag til en ny stillingsstruktur forudsætter, at den nuværende lektorhonorarordning bortfalder for det fuldtidsbeskæftigede personales vedkommende, men en sådan ordning må utvivlsomt opretholdes for udefra kommende lektorers vedkommende, hvorved bemærkes, at der bør være mulighed for, at lektorer med selvstændigt undervisningsansvar kan optages som medlemmer af kollegiale organer.

Universiteter og højere læreanstalter benytter i betydeligt omfang timelønnet assistance først og fremmest ved gennemførelse af den propædeutiske undervisning (eksaminatorier, øvelser, studiesalsarbejde etc.). De deltidsbeskæftigede *undervisningsassistenter* har deres hovedvirke uden for institutionen og er normalt ikke involveret i dennes forskningsarbejde. Ordningen med timelønnet undervisningsassistance bør opretholdes, da den mange steder betyder, at det videnskabelige personale aflastes for rutinepræge de undervisningsopgaver.

Rekrutteringsstipendier og -stillinger.

19. Problemerne omkring de i Afsnit IV omtalte rekrutteringsstipendier og -stillinger (kandidat- (licentiat-) stipendier, universitetsadjunkturer og kandidatinstruktorstillinger) un-

[1]) Se dog A. Friedigers særudtalelse nr. 1 med Mogens Fogs og Jens N. Christiansens kommentarer og H. Volsøes særudtalelse nr. 2.

dersøges i øjeblikket nøjere i Planlægningsrådet og Forskningens Fællesudvalg, og nærværende udvalg skal indskrænke sig til en kort sammenfatning af de erfaringer, man har indhøstet med disse stipendier og stillinger siden deres oprettelse.

Det er udvalgets opfattelse, at *kandidat- (licentiat-) stipendierne* har været til uvurderlig gavn for læreanstalterne, og man understreger betydningen af, at deres antal øges i takt med udbygningen af den højere uddannelse.

Der har ikke været samme udelte tilfredshed med *universitetsadjunkturerne.* På den ene side virker det ikke altid rimeligt, at universitetsadjunkterne, der på institutterne ofte arbejder på lige fod med jævnaldrende amanuenser, forskningsmæssigt har langt bedre vilkår og derved stilles bedre i konkurrencen om videnskabelige avancementsstillinger. På den anden side vil universitetsadjunkterne inden for de fagområder, hvor en videnskabelig videreuddannelse ikke i sig selv kvalificerer til stillinger uden for universitet, ofte leve i usikkerhed om deres fremtidsmuligheder efter adjunkttidens udløb, hvilket kan være en hård belastning ikke mindst henimod periodens slutning, hvor en koncentration om den videnskabelige opgave ofte er påkrævet. De nævnte indvendinger er delvis imødegået ved, at der er åbnet adgang for amanuenser (og andre fast ansatte) til at søge adjunkturer som orlov uden lønnedslag, f.eks. for at få lejlighed til at koncentrere sig om færdiggørelsen af et større videnskabeligt arbejde. Men det må erkendes, at denne mulighed hidtil kun er blevet benyttet i ringe omfang, muligvis fordi det under de nuværende forhold er vanskeligt at fremskaffe vikarer.

Kandidatinstruktorstillingerne har navnlig på universiteterne haft betydning for en effektivisering af undervisningen. En særlig fordel har det været, at antallet af instruktorstillinger i de senere år har rettet sig efter antallet af studerende, uden at yderligere bevilling har været fornøden. Da de fleste kandidatinstruktorer ud over deres undervisning også arbejder videnskabeligt, har instruktorstillingerne tillige givet mange fag et nyttigt rekrutteringsgrundlag.

Man finder i øvrigt anledning til at gøre opmærksom på, at man på universiteterne af mangel på kandidatinstruktorer anvender *studenterinstruktorer* i et omfang, der går ud over, hvad man under normale forhold ville betragte som forsvarligt.

For alle i dette afsnit nævnte rekrutteringsstipendier og -stillinger må det gælde, at den tid, de indehaves, bør medregnes ved en eventuel senere ansættelse i en af de faste stillinger.

b. Det administrative personale.

20. En højere uddannelsesinstitutions trivsel er i betydeligt omfang afhængig af dens administrations effektivitet. Det er derfor vigtigt, at der også for det administrative personale tilvejebringes en hensigtsmæssig stillingsstruktur, således at uddannelsesinstitutionen bliver i stand til at rekruttere et kvalificeret personale både på chefniveau og til de mere underordnede stillinger. Dette spørgsmål vil blive uddybet neden for i afsnittet om den administrative opbygning (afsnit IX I).

c. Øvrige personalegrupper.

21. I det foranstående har man udelukkende berørt spørgsmålet om det videnskabelige personale. Det er naturligvis også af stor betydning, at der tilsikres tilfredsstillende ansættelses- og arbejdsvilkår for *staben aj tekniske assistenter, faguddannede betjente, laboranter, kontorfunktionærer etc.* Det er et generelt træk for eksperimentelt arbejdende laboratorier, at der er et stigende behov for assistance fra veluddannede mellemteknikere. Såfremt man i de kommende år opnår de fornødne bevillinger til udbygning af den ikke-akademiske stab, gennemførelse af efteruddannelse (jf. økonomiministeriets cirkulære af 28. april 1967), opnår konkurrencedygtige lønninger og formår at skabe et tilfredsstillende arbejdsmiljø, vil man ved udbygningen af det ikke-videnskabelige personale kunne sikre en bedre udnyttelse af de videnskabelige medarbejdere. Udvalget har imidlertid ment, at en nærmere udredning af disse forhold falder uden for rammerne af nærværende betænkning.

IX. DE HØJERE UDDANNELSESINSTITUTIONERS FREMTIDIGE ORGANISATION OG ADMINISTRATION

1. Udvalget har i sit kommissorium bl.a. fået til opgave at tage stilling til, »i hvilket omfang de enkelte institutioners administration bør udbygges og effektiviseres, således at disse - med skyldigt hensyn til de enkelte institutioners særpræg — opbygges efter så ensartede retningslinjer som muligt«.

I Afsnit V har udvalget redegjort for de ledende synspunkter, som efter dets opfattelse bør lægges til grund, når en revision af de højere uddannelsesinstitutioners organisation skal gennemføres, og i Afsnit VI har man givet en generel oversigt over funktioner og opgaver, der skal varetages ved en højere uddannelsesinstitution. Man ønsker dog samtidig at understrege, at institutionerne, som det fremgår af beskrivelsen i Afsnit IV, er meget forskellige. De enkelte institutioners lærer- og studentertal er meget varierende. Nogle institutioner rummer kun et begrænset antal beslægtede fag og varetager kun én uddannelse, medens andre rummer et næsten altomfattende spektrum af fag og derfor er i stand til at tilbyde et stort antal forskellige uddannelser. Visse institutioner kan se tilbage på en meget lang udvikling, medens andre står på et tidligt stadium af deres opbygning.

Udvalgets ledende synspunkter og de af udvalget opstillede principielle retningslinjer for den organisatoriske opbygning af de højere uddannelsesinstitutioner kan derfor ikke omsættes i en organisationsform, som er fælles for samtlige højere uddannelsesinstitutioner. Udvalgets forslag bør opfattes som et fælles udgangspunkt for frie anordningsdrøftelser på de enkelte institutioner, idet der må tages hensyn til værdifulde traditioner, der har udviklet sig, og til andre særlige forhold, som gør sig gældende. Udvalget tilstræber således ikke nødvendigvis fremtidig identitet, men håber på en indbyrdes lighed baseret på visse grundlæggende principper.

2. Følgende enkeltpersoner og organer må efter udvalgets opfattelse indgå og medvirke i den organisatoriske opbygning:

A. Den enkelte professor.
B. Institutter. [1]).
C. Fagråd (dog kun ved større institutioner med flere uddannelsesretninger).
D. Konsistorium.
E. Lærerråd (kun ved de højere læreanstalter).
F. Rektor og prorektor.
G. Studienævn og undervisningsudvalg.
H. Studenterråd.
I. Administration.

A. Den enkelte professor.

3. Ud over at undervise og forske må de enkelte professorer (og dermed ligestillede lærere) varetage forskellige ledelsesmæssige og administrative funktioner inden for de højere uddannelsesinstitutioners organisation, ligesom de ved medlemsskab i kollektive organer medvirker i institutionens ledelse.

Det er som nævnt i Afsnit V, punkt 10 udvalgets opfattelse, at professorerne også fremtidig bør have det endelige ansvar for undervisningen og forskningen inden for deres fagområde, men at de øvrige lærere i højere grad end hidtil bør inddrages i overvejelserne vedrørende undervisningens og forskningens tilrettelæggelse.

Professorer (og andre selvstændige lærere) tilrettelægger deres forelæsningers indhold inden for studieplanernes rammer, men de bør dog jf. det i Afsnit VI, punkt 12 anførte, være pligtige til at indordne sig under hensynet til det pågældende studium i dets helhed i overensstemmelse med retningslinjer, fastlagt af det kollegiale organ, hvorunder den pågældende studieretning hører. Professorerne kan holde frie forelæsninger (uden eksamenstvang) over ethvert emne med tilknytning til fagområdet.

Professorerne afgør endvidere, hvilke forskningsopgaver de selv vil tage op. Drejer det sig om forskningsopgaver, der kræver samar-

[1]) Som nævnt i Afsnit IV A.c. anvendes betegnelserne institut, laboratorium og afdeling tilsyneladende i flæng. I det følgende vil kun betegnelsen institut blive anvendt.

bejde med andre, bør beslutning om deres iværksættelse og om arbejdets nærmere tilrettelægning træffes af fagets professorer i samråd med de øvrige lærere, som skal deltage i det pågældende forskningsarbejde.

Det er, jf. Afsnit V, punkt 9, udvalgets opfattelse, at man bør sigte mod en organisationsform, hvor al undervisning og forskning ved de højere uddannelsesinstitutioner foregår inden for rammerne af større institutter. Hvor sådanne institutter er eller måtte blive etableret, vil professorernes ledelsesmæssige funktioner i det væsentlige komme til udtryk i deres deltagelse i institutledelsen. Herom må henvises til det nedenfor under B anførte.

På fagområder, hvor sådanne institutter endnu ikke er oprettet, må den enkelte professor - eventuelt sammen med andre professorer i samme fag og i samråd med fagområdets øvrige lærere træffe bestemmelse om, hvorledes undervisningsopgaverne i overensstemmelse med de pågældende studieordninger skal fordeles mellem lærerne i faget. Professorer, der ikke er tilknyttet et institut, udarbejder desuden forslag til budget for deres fagområde, ligesom de træffer de øvrige afgørelser, der, hvor institutter er etableret, er henlagt til disses ledelse.

Der er inden for enhver højere uddannelsesinstitution en række sager, hvis afgørelse må bero på en faglig vurdering, jf. det i Afsnit VI, punkt 5 anførte, og som derfor må træffes af institutionens videnskabelige medarbejdere enten enkeltvis eller i kollegiale organer, men udvalget ønsker også her at fremhæve vigtigheden af, at selve det administrative apparat opbygges på en sådan måde, at professorer og andre lærere i videst muligt omfang aflastes for rent administrative funktioner.

B. Institutter.

4. De højere uddannelsesinstitutioners organisation er i dag i vidt omfang baseret på den enkelte professors uafhængige virke - hvad enten han som eneprofessor leder et institut, eller der ikke omkring hans lærestol formelt er opbygget et institut - således som det er beskrevet ovenfor i Afsnit IV.

Det er imidlertid udvalgets opfattelse, at man må sigte mod en organisationsform, hvor al undervisning og forskning ved de højere uddannelsesinstitutioner foregår inden for rammerne af større institutter, som derved bliver første led i den organisatoriske opbygning. Institutopbygningen bør ske ud fra forskningsmæssige og undervisningsmæssige hensyn. Inden for større enheder kan man opnå bedre muligheder end hidtil for det tværgående faglige samarbejde, der mere og mere præger forskningen, og som i de sidste årtier har frembragt de største videnskabelige resultater. Ved opbygning af institutter af passende størrelse kan man endvidere opnå en administrativ organisation, der bidrager til særlig effektiv udnyttelse af den højere uddannelsesinstitutions undervisnings- og forskningspotentiel, idet der vil kunne dannes et rimeligt grundlag for ansættelse af administrativt hjælpepersonale på tilstrækkeligt højt plan, f. eks. en driftsingeniør, en inspektør, en kontorfuldmægtig etc. Et institut, der foruden professorerne har mellem 10 og 30 videnskabelige medarbejdere, vil under de fleste forhold kunne fungere hensigtsmæssigt med henblik på tilvejebringelse af et passende administrativt apparat, der kan aflaste det videnskabelige personale.

5. Ved oprettelse af nye institutioner for højere uddannelse bør man fra første færd etablere en sådan alle professorer, andre lærere og videnskabelige medarbejdere omfattende opdeling i institutter og herunder tage sigte på, al: institutterne ud fra de nævnte hensyn kan forventes at få en hensigtsmæssig størrelse, når udbygning har fundet sted.

På de eksisterende universiteter og læreanstalter bør man ud fra de nævnte hensyn dels arbejde henimod etablering af større institutter end de nuværende ofte meget små enheder, (f. eks. i form af centralinstitutter bestående af et antal laboratorier), dels, hvor det skønnes hensigtsmæssigt, søge at fremme og formalisere samarbejdet mellem i øvrigt selvstændige institutter om fælles faciliteter. Målet må på længere sigt være en opbygning af samme art som på nye institutioner.

6. Selv om en organisatorisk opbygning på grundlag af institutter af en vis mindste størrelse anses for ønskelig, må man erkende, at ordningen for en række fagområder på de bestående uddannelsesinstitutioner vil betyde en sa væsentlig ændring i forhold til det nuværende, at en gradvis udvikling vil være hensigtsmæssig, idet det vil være rimeligt at tage hensyn til de forhåndenværende historiske, traditionsmæssige og personlige forhold. Der er betydelig risiko for, at en for hurtig udvikling kan ødelægge et i forvejen eksisterende godt

arbejdsklima. Et trin på vejen kan være etableringen af det nævnte samarbejde om fælles faciliteter [1]).

Ved oprettelse af nye professorater bør man overveje alle muligheder for disses indplacering i et bestående institut, ligesom man ved nybesættelse af professorater foruden disses almene faglige placering bør overveje alle muligheder for deres eventuelle inkorporering i en større institutdannelse. Besættelse af de professorater, som indgår i en institutions rådighedspulje (jf. Afsnit VIII A, punkt 12), bør ikke give anledning til oprettelse af nye institutter.

Under de nuværende forhold ydes der et særligt vederlag til de professorer, der bestyrer institutter. Man kan ikke se bort fra, at denne ordning i flere tilfælde kan have modvirket en hensigtsmæssig intitutopbygning. Efter udvalgets opfattelse bør der derfor ikke ydes særligt vederlag for bestyrelse af et institut.

Institutledelsen.

7. Hensynet til en praktisk og effektiv administration gør det efter udvalgets opfattelse hensigtsmæssigt, at instituttets *daglige administration* ledes af en *institutbestyrer,* der tillige repræsenterer instituttet udadtil og over for den højere uddannelsesinstitutions centrale administration.

Heroverfor står imidlertid et berettiget ønske hos de videnskabelige medarbejdere om øget orientering om og medindflydelse på instituttets anliggender. Ønsket begrundes dels med, at det føles urimeligt, at de medarbejdere, der ikke er professorer, og som udgør over $^4/_5$ af de højere uddannelsesinstitutioners samlede lærer- og forskerstab og består af medarbejdere på alle alderstrin, er uden nogen tilsikret indflydelse på institutternes drift, dels med, at et medansvar vil bidrage til at give medarbejderne en indsigt i administrationen, hvorved de dels vil kunne aflaste professorerne, dels vil være bedre forberedt, hvis de selv udnævnes til professorer eller vælges til institutbestyrere.

Det er udvalgets opfattelse, at dette ønske bør imødekommes i den udstrækning, hensynet til effektiv administration og en klar ansvarsplacering tillader det.

Udvalget foreslår, at de videnskabelige medarbejderes indflydelse sker gennem et *institut-*

[1]) Se dog A. Friedigers særudtalelse nr. 1 samt Jens N. Christiansens supplement til særudtalelse nr. 2.

Institutbestyreren.

8. Udvalget foreslår, at der blandt instituttets videnskabelige medarbejdere vælges en institutbestyrer, der med institutrådet som rådgivende organ skal træffe beslutninger på instituttets vegne. Institutbestyreren repræsenterer instituttet over for institutionen i alle sager, som ikke henhører under de kollegiale organer. Bestyreren skal udarbejde instituttets budgetter og fordele de til dets rådighed stillede bevillinger. Endvidere skal han fordele de instituttet generelt påhvilende undervisningsopgaver, fordele lokaler og apparatur og være foresat for det ikke-videnskabelige personale.

Udvalget foreslår, at bestyreren vælges for to år ad gangen. Der er endvidere enighed om, at andre medlemmer af instituttets stab end professorerne bør kunne vælges til institutbestyrer. Det har derimod ikke været muligt at nå til enighed om, hvilken kreds der skal vælge institutbestyreren. Flertallet er af den opfattelse, at det bør være det samlede institutråd.

Et mindretal (Carpentier, Hammershaimb, Knuth, Milthers og Torpe) finder, at det er af afgørende betydning for de højere uddannelsesinstitutioners faglige udvikling, at professorerne, der er valgt ud fra en indgående vurdering af deres videnskabelige og øvrige faglige kvalifikationer, får den afgørende indflydelse på forskningen og undervisningen inden for deres fagområde. Med de beføjelser, der i henhold til flertallets forslag er tillagt en institutbestyrer - herunder beføjelser til at fordele de til instituttet givne finanslovsbevillinger til undervisning og forskning - finder mindretallet derfor, at professorerne alene bør udpege institutbestyreren. Mindretallet peger endvidere på, at man vil indføre et betænkeligt element i instituttets indre liv ved at gøre professorernes virke afhængigt af en valghandling, hvori personalet indgår, i de fleste tilfælde tilmed med en dominerende rolle, og at man må befrygte, at professorater i fremtiden vil virke væsentlig mindre tiltrækkende særligt på ansøgere udefra, hvis flertalsindstillingen gennemføres[2]). Endelig peger mindretallet på, at den frivillige sammenlægning af enkeltlaboratorier til institutter vil blive væsentligt hæmmet, såfremt forslaget gennemføres.

Mindretallet anbefaler, at man indfører en almindelig regel om, at professorerne i et institut i

[2]) Carpentier og Knuth ønsker i denne forbindelse at fremhæve, at mere end 2/3 af professoraterne i ingeniørfagene ved Danmarks tekniske Højskole er besat med udefra kommende ansøgere, og at man tillægger stor tilgang udefra afgørende betydning for institutionens vækst og faglige virke.

fællesskab udpeger bestyreren; institutbestyreren udpeges enten blandt professorerne eller - såfremt professorerne er enige derom - blandt de ved instituttet virkende docenter, afdelingsledere eller afdelingsprofessorer.

Et andet mindretal (Volsøe) kan vel tilslutte sig flertallets forslag, men mener ikke, at dette er foreneligt med udvalgets ønske om at bevare professorernes endelige ansvar for undervisning og forskning inden for deres forskningsområde. (Jf. f.eks. Afsnit IX pkt. 3). Man burde derfor drage den logiske konsekvens, at dette ansvar ikke længere placeres ensidigt på de enkelte professorer. Nærmere herom i særudtalelse nr. 2.

I de tilfælde, hvor det mellem selvstændige institutter er hensigtsmæssigt at etablere et samarbejde om visse fælles faciliteter, bør der for administrationen af disse fastsættes nærmere regler.

De videnskabelige medarbejderes indflydelse på institutledelsen.

9. Under henvisning til den voldsomme ekspansion, de højere uddannelsesinstitutioner er undergået i disse år, og den i forhold til udvidelsen af professorantallet langt stærkere stigning i antallet af andre videnskabelige medarbejdere, er det udvalgets opfattelse, at det såvel af hensyn til professorer som medarbejdere vil være hensigtsmæssigt at fastlægge bestemte rettigheder for medarbejdergruppen i forbindelse med ledelsen af et videnskabeligt institut. Udvalget mener, at sådanne rettigheder vil medvirke til et positivt arbejdsklima. De videnskabelige og tekniske fremskridt og den stigende kompleksitet af anvendt apparatur medfører øget specialisering og stigende vanskeligheder ved at se et problem i en større sammenhæng, og disse vanskeligheder kan formentlig modarbejdes ved øget kontakt og samarbejde.

Endvidere skal fremhæves det ønskelige i at gøre medarbejderne bekendt med administrative problemer og det hensigtsmæssige i et samarbejde allerede af informative grunde.

Et formaliseret samarbejde kan formentlig på heldig måde modvirke stagnation eller for dominerende tendenser i ledelsen. Udvalget har gjort sig klart, at dette modarbejder ønsket om korte eller hurtige sagsveje. Man anser dog de reale grunde for et formaliseret samarbejde på instituttet for så tungtvejende, at det bør gennemføres, men med hensyntagen til en hensigtsmæssig udformning.

På mange institutter afholdes der i øjeblikket — uden at formelle regler er fastsat — *medarbejdermøder,* hvor alle de videnskabelige medarbejdere og stipendiater drøfter aktuelle sager med institutledelsen. Udvalget finder sådanne drøftelser nyttige, men mener ikke, at der er grund til at fastsætte særlige regler for møder med denne ofte store og heterogene kreds. Sådanne institutmøder bør dog afholdes mindst én gang i semesteret. Det formaliserede samarbejde bør efter udvalgets opfattelse ske gennem *institutråd,* der foreslås sammensat efter de nedenfor angivne regler.

Institutrådets sammensætning.

10. Udvalget finder det af overordentlig stor betydning, at de videnskabelige medarbejdere, der har nået stillinger som docenter, afdelingsledere eller afdelingsprofessorer, får en væsentlig indflydelse på instituttets ledelse. Man finder det også ønskeligt, at de øvrige videnskabelige medarbejdere gennem valgte talsmænd får indflydelse på ledelsen. Udvalget stiller på denne baggrund forslag om, at der etableres *institutråd* sammensat af de til instituttet knyttede professorer, docenter, afdelingsledere og afdelingsprofessorer, samt også eventuelle deltidsbeskæftigede lektorer, der har en sådan selvstændig status, at de kan sidestilles med docenter eller afdelingsledere. Herudover finder udvalget, at der i institutrådet bør være en repræsentation for de øvrige medarbejdere (lektorer/amanuenser/stipendiater) valgt af disse [1]).

Da medarbejderstabens størrelse og sammensætning som nævnt vil kunne variere stærkt fra institut til institut, bør det overlades til et kollegialt organ ved den pågældende uddannelsesinstitution (konsistorium, lærerråd eller fagråd) i hvert enkelt tilfælde at fastlægge antallet af valgte medlemmer.

Udvalget har overvejet, hvorvidt der måtte være anledning til, at de studerende blev repræsenteret i institutrådene. Forholdene kan imidlertid også i denne henseende stille sig meget forskelligt fra institut til institut, idet de studerende ved nogle institutter får en fastere tilknytning gennem flere år, medens de ved andre institutter kun arbejder i ganske korte perioder. Skønt generelle repræsentationsregler næppe kan opstilles, bør det være sædvanligt, at de studerende er repræsenteret i institutrådene

[1]) Se dog A. Friedigers særudtalelse nr. 1 med supplerende bemærkninger fra Mogens Fog samt Jens N. Christiansens supplement til særudtalelse nr. 2.

efter samme retninglinjer som i de øvrige kollegiale organer.

I de tilfælde, hvor der på visse områder er etableret samarbejde mellem flere selvstændige institutter, vil de berørte områder i nogle tilfælde være af underordnet betydning for professorerne og de øvrige videnskabelige medarbejdere. Men hvor samarbejdet er mere omfattende, f. eks. dækkende et omfattende fællesskab om lokaler og apparatur samt fælles studieplan, bør der ved siden af institutrådene etableres et samarbejdsorgan, som behandler sager vedrørende de fælles faciliteter, og som bestyreren af disse er forpligtet til at rådføre sig med.

Institutrådets kompetence.

11. Institutrådet bør holde møder mindst 4 gange årligt og i øvrigt efter behov. Der har i udvalget været enighed om, at institutrådet må være et rådgivende organ for institutbestyreren ved dennes ledelse af instituttet og for de medlemmer af institutrådet, der tillige har sæde i de øvrige kollegiale organer.

Institutrådet bør til udtalelse have forelagt alle sager vedrørende instituttets budget og vedrørende fordelingen af de til dets rådighed stillede bevillinger. I institutrådet bør endvidere drøftes spørgsmål om arbejdsfordelingen på instituttet, undervisningens tilrettelæggelse, fordeling af lokaler, udnyttelse af apparatur samt vigtigere personalesager og stipendiatsager.

Institutrådet bør endvidere have til opgave at rådgive instituttets repræsentanter i de øvrige kollegiale forsamlinger med hensyn til de sager vedrørende studie- og eksamensordninger, der berører instituttets undervisning. Sådanne sager bør af fagprofessorerne forelægges institutrådet til udtalelse.

Institutrådet bør på eget initiativ kunne optage enhver sag vedrørende instituttets forhold til drøftelse og i sådanne sager afgive vejledende udtalelser til institutbestyreren eller fagprofessoren.

Som foran anført bør institutbestyreren have det endelige ansvar for instituttets administration, ligesom de medlemmer af institutrådene, der tillige er medlemmer af de øvrige kollegiale organer (professorer og eventuelt andre), frit må kunne tage stilling til studie- og eksamensplansager. Allerede den omstændighed, at de foran nævnte sager skal drøftes i institutrådet, vil imidlertid efter udvalgets opfattelse give de videnskabelige medarbejdere indflydelse og modarbejde urimelig dominans fra lederen. Såfremt der under drøftelserne fremføres synspunkter, som institutrådet ønsker viderebragt, bør det pålægges institutbestyreren (i administrative sager) og den pågældende fagprofessor (i studie- og eksamensplansager) over for henholdsvis administration og kollegiale organer at redegøre herfor, ligesom der må være pligt til at meddele institutrådet udfaldet af sagen. Der bør endvidere gives en repræsentant for institutrådet ret til at forelægge sådanne afvigende synspunkter for den højere instans og deltage i en klarlæggende diskussion, forinden den højere instans træffer sin afgørelse.

Serviceinstitutter.

12. Det må forventes, at der efterhånden vil blive oprettet institutter ved de enkelte højere uddannelsesinstitutioner med den primære opgave at bistå institutionens øvrige institutter med løsningen af specielle opgaver. Man kan i denne forbindelse f. eks. tænke sig institutter, der tilrettelægger og gennemfører beregningsarbejde, som indgår som led i andre institutters forskningsprojekter, ved hjælp af EDB-teknik. Det kan efter udvalgets opfattelse i mange tilfælde være hensigtsmæssigt, at repræsentanter for de institutter, som har samarbejde med serviceinstituttet, deltager i møderne i institutrådene ved sådanne serviceinstitutter.

C. Fagråd.

13. Der er behov for koordinering af de enkelte professorers og institutters arbejde, ligesom der er en række opgaver af akademisk og blandet akademisk-økonomisk karakter, som bør behandles på et fagligt set bredere plan i et kollegialt organ. Disse opgaver løses da også, som det fremgår af Afsnit IV, ved universiteterne i fakulteterne, ved de større læreanstalter i fagrådene og ved de mindre læreanstalter i lærerrådet.

14. Udvalget er enig om, at flere af fakulteterne ved Københavns og Aarhus universiteter efterhånden er nået op på så store medlemstal, at de er blevet uegnede til at behandle de dem påhvilende opgaver. Ved Københavns universitet er det filosofiske fakultet som nævnt i Afsnit IV oppe på 54 medlemmer. Hertil kommer, at specialiseringen har medført, at i mange

sager kan kun et mindretal af medlemmerne foretage den sagkyndige vurdering, som forudsættes i fakultetsarbejdet. Da man samtidig er enig om, at også andre lærere end professorer samt repræsentanter for de studerende skal have sæde i de kollegiale forsamlinger, er det udvalgets opfattelse, at man må søge fakulteterne opdelt i mindre fagråd.

15. Disse nye fagråd skal varetage faglige anliggender, der er fælles for en gruppe beslægtede fag. Udvalget har overvejet, hvor mange fagråd de nuværende fakulteter burde opdeles i, men man finder, at det under hensyn til den ekspansion, der præger universiteterne, til den stigende fagspecialisering og til den stadige tilvækst af nye fag ikke vil være tilrådeligt at lægge antallet af fagråd fast. Man må således forestille sig, at fagområder, der ved et lille universitet er samlet i én faggruppe, ved et stort universitet vil være delt i to eller flere, for at man kan få fagråd med et arbejdsdygtigt medlemstal. Det har under udvalgets arbejde været foreslået, at fagrådenes antal skulle fastsættes af universitetets øverste kollegiale organ - konsistorium, idet man må nære betænkelighed ved, at der anordningsmæssigt fastlægges en grænse for fagrådenes antal på et tidspunkt, hvor man ikke har erfaring for, hvorledes fagrådene vil fungere, og hvilke fag man mest hensigtsmæssigt kan samle i faggrupper. Man skal endvidere henvise til de foregående punkter 4—12, hvor man går ind for en udbygning af institutterne for bl. a. at sætte dem i stand til at fungere som grundstenen i den organisatoriske opbygning af de højere uddannelsesinstitutioner, idet udvalget finder, at man muligvis først vil kunne få et klart billede af den administrative byrdefordeling mellem institutter og fagråd, når denne nye institutopbygning er gennemført.

Under hensyn til disse omstændigheder skal udvalget foreslå, at det ved universiteterne overlades til konsistorium at fastsætte fagrådenes antal, og at der ikke fastsættes en øvre grænse for deres antal.

16. Udvalget vil ikke stille forslag om at ændre fagrådenes antal ved de større højere læreanstalter eller om ved de mindre læreanstalter at ændre den gældende ordning, hvorefter lærerrådet fungerer som fagråd. Med henblik på fremtiden kan det dog være rimeligt at bemyndige lærerrådene til, når det måtte findes hensigtsmæssigt, at oprette eller nedlægge fagråd.

Fagrådenes opgaver.

16 a. Både de fagråd, der nu foreslås oprettet ved universiteterne, og fagrådene ved de større højere læreanstalter bør have til opgave at behandle en række *akademiske anliggender*. Initiativet til ændringer i studieordningerne kan udgå mange steder fra f. eks. fra den enkelte lærer, et institutråd, et studienævn eller et undervisningsudvalg, eller fra drøftelser med repræsentanter for dem, der beskæftiger akademisk uddannet arbejdskraft, men fagrådet bør være centrum for disse overvejelser. Endvidere bør det være fagrådene, der formelt har ansvaret for dispensationssager, selv om det i mange tilfælde vil være hensigtsmæssigt, at fagrådene delegerer kompetencen i ikke-principielle sager til et forretningsudvalg. Endelig bør den praktiske tilrettelæggelse af undervisning og eksaminer delegeres til administrationen, evt. i samarbejde med et af fagrådet nedsat undervisningsudvalg. Fagrådene bør ligeledes foretage den faglige vurdering af forslag om tildeling af videnskabelige grader, ligesom fagrådene bør have indflydelse på spørgsmålet om besættelse af de overordnede akademiske stillinger. Endelig bør det som nævnt i Afsnit VI, punkt 12 være fagrådene, der har ansvaret for at påse, at den enkelte lærer i sin undervisning indordner sig under hensynet til helheden, herunder den for det pågældende studium fastlagte tidsmæssige ramme.

a. I følgende sager bør fagrådet træffe den endelige afgørelse:

1) Dispensationer fra gældende studie- og eksamensordninger.
2) Afvigelser fra de fra gældende studie- og eksamensordninger i øvrigt, f. eks. indførelse af forsøgsvise studieordninger for et begrænset antal studerende, godkendelse af fagkombinationer, der ikke er forudsat i de ordinære studieplaner, fritagelse for fag, i hvilke undervisning og prøver er gennemført ved andre højere uddannelser etc.
3) Sager vedrørende prisopgaver og tildeling af doktor- og licentiatgrader.
4) Godkendelse af lektorudnævnelser.
5) Vedrørende undervisningen påhviler det fagrådene at påse, at de enkelte lærere indordner sig under helheden med hen-

syn til de enkelte fags omfang og alment relevante indhold. Fagrådet kan i denne henseende forlange sig alle oplysninger forelagt fra de ansvarlige lærere, og fagrådet har pligt til over for disse at påtale eventuelle afvigelser. I denne forbindelse må det påhvile fagrådet at holde sig orienteret om, hvor lang tid de studerende anvender på at tilegne sig pensum i de enkelte fag.

b. I følgende sager skal fagrådet afgive indstilling til institutionens øverste kollegiale organ:

1) Ændringer af studie- og eksamensordninger.
2) Tildeling af æresdoktorgrader og jus docendi.
3) Besættelse af professorater. Besættelse af afdelingsleder- og docentstillinger, der ikke er tillagt det enkelte instirut.
4) Oprettelse og nedlæggelse af professorater og tilsvarende selvstændige stillinger.
5) Tildeling af forskerstipendier, universitetsadjunkturer og kandidatstipendier.
6) Fagrådets forretningsorden.
7) Oprettelse, sammenlægning eller nedlæggelse af institutter inden for de under fagrådene hørende fag, og eventuelt størrelsen af repræsentationen for de øvrige medarbejdere i de enkelte institutråd.

c. Indstilling om besættelse af afdelingsleder- og docentstillinger, der er tillagt det enkelte institut, bør, forinden de af fagprofessoren afgives til rektor, forelægges fagrådet til godkendelse.

17. Medens fagrådene ved de fleste højere læreanstalter ikke har beskæftiget sig med *økonomiske anliggender,* har fakulteterne ved universiteterne som omtalt i Afsnit IV taget stilling til budget- og normeringssager og prioriteret foreliggende forslag.

Man har overvejet, om man i forbindelse med udarbejdelsen af forslag til en ny administrativ organisation for universiteterne burde foreslå, at behandlingen af de økonomiske anliggender for fremtiden skulle følge mønstret fra de højere læreanstalter, men man er nået til den opfattelse, at hensynet til en forsvarlig gennemførelse af prioriteringer taler mod en ændring af proceduren.

Prioriteringen kan, som erfaringen viser, ved læreanstalterne på betryggende måde foretages ved rektorembedet, fordi læreanstalterne gennemgående er mindre institutioner end universiteterne og normalt kun omfatter en beslægtet - omend ofte stærkt specialiseret - fagkreds. Det er derfor muligt for rektor gennem samtaler med de enkelte professorer og uformelle rådgivende grupper at bevare overblikket over institutionens samlede situation.

Det samme kan ikke være tilfældet ved *universiteterne,* hvis lærertal er langt større, og hvis samlede fagkreds er særdeles heterogen. Her vil der derfor være et behov for en forbehandling af bevillings- og normeringsønskerne inden for grupper af beslægtede fag, før universitetets øverste ledelse kan foretage en samlet behandling af de fremkomne ønsker.

Der har dog i udvalget været enighed om, at fagrådene selv med den opdeling af de nuværende fakulteter, som udvalget forestiller sig, må antages at blive så store, at de ikke vil være egnede til at foretage en effektiv og hurtig behandling af faggruppernes økonomiske anliggender.

Det foreslås derfor, at hvert fagråd vælger et *budget- og forretningsudvalg,* der foruden at træffe beslutning på fagrådets vegne i mindre administrative sager, behandler de fra institutter og professorer uden for institutorganisationen kommende bevillings- og normeringsforslag samt forslag til bygnings- og lokalemæssige udvidelser. Udvalget skal behandle og prioritere disse forslag under hensyn til den udvikling, der ønskes fremmet inden for de under faggruppen hørende fag og fremsende forslagene til det nedenfor under d omtalte universitetsråd. Den af fagrådenes budget- og forretningsudvalg foretagne prioritering er dog ikke bindende for universitetsrådet jf. nedenfor.

På *de højere læreanstalter* tager rektor som nævnt stilling til budget- og normeringssager direkte på grundlag af indstillinger fra den enkelte fagprofessor eller det enkelte institut. Efter det for udvalget oplyste er budgetteringen og prioriteringen ved læreanstalterne hidtil foregået på tilfredsstillende måde, og man finder derfor ikke grundlag for at foreslå en ændring af de nuværende forhold.

18. Både med den ordning, der foreslås opretholdt ved læreanstalterne, og med den ordning, der nu foreslås indført på universiteterne, opstår der spørgsmål om koordineringen med

det arbejde, der vedrører bevillingssager skal finde sted i samarbejdsudvalgene i henhold til undervisningsministeriets cirkulære af 14. juli 1967. Disse udvalg skal bl.a. behandle forslag om anskaffelse af særligt kostbart apparatur og have bidragene til den årlige revision af 3-års budgetterne forelagt til eventuel kommentering, hvorfor det kunne være rimeligt, at medlemmerne i forvejen fra fagrådsbehandlingen kendte deres egen institutions forslag. Udvalget finder imidlertid, at de højere uddannelsesinstitutioners repræsentanter i samarbejdsudvalgene vil kunne indhente de fornødne oplysninger hos deres institutions administration og ved samtaler med deres kolleger, og at man derfor ikke af hensyn til dem behøver at indføre en formel behandling af budget- og normeringssager i fagrådene.

Fagrådenes sammensætning.

19. Med hensyn til sammensætningen af fagrådene ved universiteterne og de større højere læreanstalter foreslås det, at de skal bestå af professorer i samtlige til rådet henlagte fag samt af et af institutionens øverste kollegiale organ for hvert enkelt fagråd fastsat antal lektorer, afdelingsledere, docenter eller afdelingsprofessorer i de fag, som fagrådet omfatter. Det øverste kollegiale organ bør endvidere fastsætte regler for valget af fagrådsmedlemmer. [1])

Medens udvalget således lægger afgørende vægt på, at samtlige til et fagråd henlagte fag er repræsenteret i fagrådet af mindst én professor, har man ment, at det bør overlades de enkelte uddannelsesinstitutioner at afgøre, hvorvidt samtlige professorer inden for det pågældende fagområde skal have sæde i fagrådet. Afgørelsen heraf må formentlig bl. a. bero på hensynet til, at fagrådet ikke bliver for stort, hvilket igen beror på, hvor mange fagråd man finder det hensigtsmæssigt at opdele de nuværende fakulteter i.

Udvalget vil foreslå, at valget i de tilfælde, hvor en institutions øverste kollegiale organ beslutter, at ikke alle professorer skal være fødte medlemmer af fagrådene, foregår på den måde, at professorerne i de fag, hvor der er mere end én professor, af deres midte vælger én professor som repræsentant for det pågældende fag, og at der herudover af og blandt de under det enkelte fagråds område hørende professorer, afdelingsprofessorer, afdelingsledere, docenter og lektorer vælges et af institutionens øverste kollegiale organ fastsat antal medlemmer, hvoraf et af samme organ fastsat minimumstal skal vælges blandt andre lærere end professorer.

Beslutter en institutions øverste kollegiale organ, at samtlige professorer skal være fødte medlemmer af fagrådene, skal der altså kun vælges et af samme organ fastsat antal andre lærere. Disse bør da vælges på samme måde som ovenfor. De valgte medlemmer vælges for 3 år med mulighed for genvalg. Der bør endvidere vælges suppleanter for de valgte medlemmer af fagrådene, der i tilfælde af medlemmernes død eller afgang kan indtræde i rådene.

Endvidere foreslås det, at de studerendes organisation ved den pågældende institution for et år ad gangen udpeger repræsentanter, som deltager i fagrådets møder uden stemmeret. Konsistorium fastsætter for hvert enkelt fagråd, hvor mange studenterrepræsentanter der skal udpeges, idet udvalget dog finder, at der mindst bør være to repræsentanter. Fagrådet skal i det enkelte tilfælde kunne bestemme, at drøftelserne skal finde sted uden studenterrepræsentanter.

Ved universiteterne vælger fakulteterne i øjeblikket deres formand (dekan) for et år ad gangen, og ved flere af læreanstalterne vælges fagrådsformanden også kun for ét år ad gangen. Udvalget finder imidlertid, at de opgaver, der påhviler en fagrådsformand, er så vigtige og krævende, at han må have mulighed for at udnytte de erfaringer, han gør som formand, i en længere periode end ét år, ligesom han bør kunne følge og afslutte de fleste af de større sager, som rejses i fagrådet i hans formandstid. Man skal derfor foreslå, at fagrådsformanden og næstformanden vælges for 3 år - med mulighed for genvalg - af fagrådet blandt faggruppens professorer.

Fagrådets budget- og forretningsudvalg ved universiteterne foreslås sammensat af fagrådsformanden, næstformanden og tre af fagrådet blandt dets medlemmer for 3 år valgte repræsentanter, som skal kunne genvælges. Mindst en af disse repræsentanter skal vælges blandt de lektorer, afdelingsledere, docenter eller afdelingsprofessorer, der er medlemmer af fagrådet. Endvidere bør studenterrådet have adgang til for ét år ad gangen at udpege en repræsentant,

[1]) Se dog A. Friedigers særudtalelse nr. 1 og Carpentiers og Knuths særudtalelse nr. 3 med supplement af Hammershaimb og Schou.

der kan deltage i udvalgets møder uden stemmeret.

D. Konsistorium ved universiteterne og de større læreanstalter.

20. Som et vigtigt led i de højere uddannelsesinstitutioners faglige selvstændighed finder den endelige koordinering af fakulteternes og fagrådenes arbejde sted i et øverste kollegialt organ, som endvidere behandler og afgør en række sager, der angår institutionen som helhed.

Dette øverste kollegiale organ findes i øjeblikket ved universiteterne i form af et konsistorium og ved læreanstalterne i form af et lærerråd eller en lærerforsamling. Udvalget finder — idet man dog foreslår ændringer i sammensætningen - at konsistorium bør bevares ved universiteterne, og man finder endvidere, at antallet af lærerrådsmedlemmer på de større læreanstalter enten er eller efter udvagets forslag til ændret sammensætning, jf. neden for pkt. 30 vil blive så stort, at det vil være rimeligt, at de fleste af de sager, der i øjeblikket behandles af lærerråd/lærerforsamling henlægges til et repræsentativt sammensat konsistorium.

Ved de mindre læreanstalter finder udvalget ikke, at der for øjeblikket er anledning til at foreslå ændringer i den nuværende ordning, hvorefter lærerrådet ikke blot varetager de opgaver, der ved de større læreanstalter er henlagt til fagrådene, men også de funktioner, der fremtidig foreslås varetaget af disses konsistorier. Der synes ikke her at være behov for mere end dette ene kollektive organ.

Konsistoriums sammensætning.

21. Der er i udvalget enighed om, at konsistorium ved Københavns og Aarhus universiteter i øjeblikket er for stor en forsamling til, at den kan give de forelagte sager en både grundig og hurtig behandling. Det foreslås derfor, at medlemstallet reduceres til 13, nemlig rektor (som formand), prorektor, administrationens chef og 10 valgte medlemmer, hvoraf mindst 4 skal være fagrådsformænd og mindst 2 skal være lektorer, afdelingsledere, docenter eller afdelingsprofessorer.

Der bør endvidere vælges suppleanter for de valgte medlemmer, der i tilfælde af medlemmernes død eller afgang kan indtræde i konsistorium.

Med denne sammensætning vil der ikke ved universiteterne i København og Aarhus kunne tilsikres samtlige fagråd repræsentation i konsistorium. Skønt dette kunne være ønskeligt ud fra et koordineringshensyn anser udvalget dog den foreslåede ordning for at være forsvarlig også med henblik herpå, idet konsistoriums medlemmer hver for sig må have pligt til at behandle de enkelte sager ud fra betragtninger over, hvad der tjener universitetet som helhed bedst. Da man finder det rimeligt, at der er en så alsidig sammensat sagkundskab som muligt repræsenteret i konsistorium, bør der tilstræbes en ligelig repræsentation for på den ene side de humanistiske fag (d. v. s. fagene under de nuværende teologiske, rets- og statsvidenskabelige og filosofiske fakulteter) og på den anden side de naturvidenskabelige fag (d. v. s. fagene under de nuværende lægevidenskabelige *og* matematisk-naturvidenskabelige fakulteter). Når konsistorium behandler en sag, der vedrører et fagråd, som ikke er repræsenteret i konsistorium, bør fagrådsformanden eller en af ham udpeget repræsentant have ret til at deltage i behandlingen uden stemmeret.

Ved *Odense universitet* såvel som ved *kommende universiteter* kan det eventuelt, når de engang er udbyggede, vise sig hensigtsmæssigt at fastsætte en lignende overgrænse for konsistoriums medlemstal som her foreslået for Københavns og Aarhus universiteter. Men i øjeblikket finder udvalget ikke anledning til at foreslå nogen ændring i den ved det midlertidige regulativ for Odense universitet af 18. maj 1967 fastlagte sammensætning af konsistorium.

22. Ved *de større læreanstalter* foreslår udvalget konsistorium sammensat af rektor (som formand), prorektor og administrationens chef, alle fagrådsformænd og et antal valgte medlemmer. Ved disse læreanstalter er antallet af fagråd væsentlig mindre end på universiteterne, og samtidig er der her et særligt stort behov for koordinering på tværs af fagrådsgrænserne. Ved formandsrepræsentation opnår man særlig gode muligheder for en sådan koordinering, uden at antallet af medlemmer bliver større, end det for universiteterne foreslåede. Ved en læreanstalt med 4 fagråd kan man således tænke sig et konsistorium på 13 medlemmer: Rektor, prorektor, administrationens chef, de 4 fagrådsformænd, samt 6 valgte repræsentanter, hvoraf mindst 2 skal være lektorer, afdelingsledere,

docenter eller afdelingsprofessorer. Der foreslås også her valgt suppleanter for de valgte medlemmer. [1])

23. Herudover foreslås det, at *de studerendes råd* såvel ved universiteterne som ved de større højere læreanstalter for et år ad gangen udpeger en repræsentant, der deltager i konsistoriums møder uden stemmeret. Derudover bør de studerendes råd til behandlingen af de enkelte sager kunne udpege endnu en repræsentant, der ligeledes uden stemmeret deltager i konsistoriums behandling af den pågældende sag. Konsistorium skal i det enkelte tilfælde kunne bestemme, at drøftelserne skal finde sted uden deltagelse af studenterrepræsentanter, jf. Afsnit VII, pkt. 6.

Valgmåden.

24. Det foreslås, at valgene af de ikke-fødte medlemmer skal foretages af samtlige professorer og de øvrige fagrådsmedlemmer. De ikke-fødte medlemmer foreslås valgt for tre år ad gangen. Hver professor samt de øvrige medlemmer af fagrådene kan højst stemme på et antal kandidater svarende til antallet af ikke-fødte medlemmer i konsistorium. Valgproceduren må formentlig da blive den, at der til professorerne og de øvrige medlemmer fremsendes en stemmeliste omfattende samtlige opstillede kandidater. Mindstekravene til repræsentation, d.v.s. 2 lektorer, afdelingsledere, docenter eller afdelingsprofessorer, samt ved Københavns og Aarhus universiteter 4 fagrådsformænd, må naturligvis være tilgodeset ved opstillingen. Det vil da stå det enkelte fagrådsmedlem frit for, om han vil stemme udelukkende på professorer eller udelukkende på andre lærere eller fordele sin stemme på de to kategorier. Valgt bliver da de kandidater, der har opnået de højeste stemmetal under iagttagelse af, at der mindst skal vælges så mange af hver kategori, at reglen om deres minimale repræsentation i konsistorium sker fyldest.

Disse bemærkninger om valgproceduren tilsigter alene at klargøre, hvilke tanker der i udvalget har ligget bag det stillede forslag om konsistoriums sammensætning, idet man foreslår, at konkrete, mere udførlige valgbestemmelser fastsættes i en af undervisningsministeriet for hver enkelt uddannelsesinstitution efter forhandling med denne udfærdiget valginstruks.

[1]) Se dog Carpentiers og Knuths særudtalelse nr. 3 med supplement af Hammershaimb og Schou.

Det skal dog tilføjes, at man efter udvalgets opfattelse bør undgå en valgordning, hvorefter professorer og andre lærere hver for sig vælger repræsentanter for deres gruppe, idet en sådan ordning ville kunne fremme en spaltning inden for konsistorium i repræsentanter for gruppeinteresse, hvilket ville stride mod tanken om konsistorium som det organ, hvori hvert enkelt medlem alene skal varetage institutionens anliggender ud fra betragtninger over, hvad der tjener dens interesser som helhed.

Et mindretal - Carpentier og Knuth - nærer ikke samme betænkelighed ved gruppe-repræsentation. Mindretallet finder, at der ved den enkelte institution kan være hensyn, der taler for valg i grupper frem for valg i en fælles valgforsamling [2]).

Konsistoriums opgaver.

25. Konsistorium bør både ved universiteterne og de højere læreanstalter tage stilling til eller træffe beslutning om en række *akademiske anliggender.* Konsistorium bør være de store uddannelsesinstitutioners øverste myndighed i følgende sager (jfr. dog neden for om de højere læreanstalters lærerråd, der fortsat bør have den endelige afgørelse i visse sager).

a) Forslag til anordninger, bekendtgørelser og tilsvarende generelle bestemmelser for institutionen.
b) Nye studie- og eksamensordninger og ændringer af gældende studie- og eksamensordninger.
c) Oprettelse og nedlæggelse af professorater og tilsvarende selvstændige lærerstillinger.
d) Besættelse af professorater og tilsvarende selvstændige lærerstillinger. Udnævnelse af afdelingsprofessorer. Besættelse af afdelingsleder- og docentstillinger, der ikke er tillagt det enkelte institut. Besættelse af stillingen som administrationens chef.
e) Fastsættelse af fagrådenes antal og fastlæggelse af deres fagområder.
f) Fastsættelse af antallet af lærere og studentertepræsentanter i fagrådene.
g) Fastlæggelse af forretningsorden for de enkelte fagråd.
h) Indstilling fra fagrådene om oprettelse, sammenlægning eller nedlæggelse af institutter.

[2]) Brøndsted har - uanset sin status som observatør i udvalget - ønsket at tilslutte sig denne mindretalsudtalelse.

i) Fastsættelse af antallet af valgte repræsentanter i institutrådene.
j) Bortgivelse af legater eller understøttelser, der ikke i henhold til særlig bemyndigelse bortgives af andre af institutionens myndigheder.
k) Tildeling af æresdoktorgrader og jus docendi.
1) Fordeling af forskerstipendier, universitetsadjunkturer og kandidatstipendier.
m) Fastlæggelse af de nærmere regler for valg af rektor, prorektor og medlemmer af konsistorium og fagråd.
n) Udøvelse af den akademiske disciplin, såfremt der efter rektors skøn kan blive tale om relegation.

For disse sagers vedkommende bør konsistoriums beslutninger være bindende for rektor. Herudover bør konsistorium fungere som rådgivende organ for rektor, der kan forelægge det sager af større betydning. Desuden kan konsistorium af egen drift optage ethvert spørgsmål af interesse for universitetet og derom gøre indstilling, som det kan forlange forelagt for undervisningsministeriet gennem rektor.

26. De hidtidige konsistorier ved de 2 universiteter har haft kompetence til at træffe afgørelser i en række *økonomiske anliggender*, først og fremmest vedrørende budget- og normeringsforslag. I realiteten har konsistoriernes forretningsudvalg (ved Københavns universitet suppleret med dekanerne) truffet de fleste beslutninger. På læreanstalterne har rektor vurderet forslagene direkte på grundlag af indstillinger fra de enkelte institutter og fagprofessorer, idet han har støttet sig på den rådgivning, han har fundet det nødvendigt at indhente fra kolleger og kollegiale instanser. Som allerede tidligere nævnt er det udvalgets opfattelse, at den nuværende fremgangsmåde på de højere læreanstalter har virket tilfredsstillende. Man stiller derfor ikke forslag om, at de økonomiske anliggender ved læreanstalterne i højere grad end hidtil behandles i kollegiale organer.

For universiteternes vedkommende finder man under hensyn til, at der her findes en række heterogene studieretninger og fagområder, at der er behov for en vurdering og prioritering af budget- og normeringssager ikke blot i fagrådenes budget- og forretningsudvalg, men også i et kollegialt organ med henblik på at opnå en faglig helhedsbedømmelse i budgetterings- og prioriteringsarbejdet.

Universitetsrådet.

27. Imidlertid finder man, at konsistorium selv med den foreslåede begrænsning af medlemstallet er for stor en forsamling til at kunne behandle de nævnte sager tilstrækkeligt grundigt og hurtigt. Udvalgets foreslår derfor, at der på universiteterne etableres et snævert udvalg, kaldet universitetsrådet. Udvalget foreslås sammensat af rektor (som formand), prorektor og administrationens chef samt 4 medlemmer valgt af konsistorium for 3 år ad gangen. Af de 4 valgte medlemmer bør mindst én vælges blandt de lærere i konsistorium, som ikke er professorer. Endvidere bør studenterrådet have adgang til for et år ad gangen at udpege en repræsentant, der kan deltage i universitetsrådets møder uden stemmeret. Universitetsrådet bør som hovedopgave have at rådgive rektor i de økonomiske anliggender, som efter de hidtidige regler har været forelagt konsistorium eller dets forretningsudvalg. Universitetsrådet skal således have forelagt indstillinger fra de enkelte fagråds budget- og forretningsudvalg og skal søge disse vurderet og prioriteret ud fra et helhedssynspunkt. Universitetsrådet bør endvidere fungere som forretningsudvalg for konsistorium.

27 a. Neden for er i skematisk form vist, hvorledes behandlingen af de økonomiske anliggender ved et universitet herefter vil forløbe.

1. Bevillingsforslag sendes fra faggruppens enkelte institutter (eller professorer, som ikke råder over et institut) til universitetsadministrationen, som med instituttet (eller professoren) drøfter forslagets nærmere udformning.

2. De enkelte institutters (eller professorers) forslag sammenarbejdes af administrationen, der med sine bemærkninger forelægger forslagene for fagrådenes budget- og forretningsudvalg. Disse udtaler sig om, hvilke forslag der bør fremmes, og om den rækkefølge, hvori det bør ske.

3. De enkelte budget- og forretningsudvalgs forslag indarbejdes af administrationen i et samlet oplæg, som med administrationens eventuelle bemærkninger sendes til universitetsrådet. Universitetsrådet udtaler sig om, hvilke forslag der bør fremmes, og om den rækkefølge, hvori det bør ske, hvorefter det endelige forslag udarbejdes og fremsendes til ministeriet med rektors underskrift.

Samtidig med afgivelse til universitetsrådet forelægges tre-årsbudgetoverslagene for de faglige samarbejdsudvalg (jfr. afsnit II).

Behandlingen af budgetsager ved et universitet

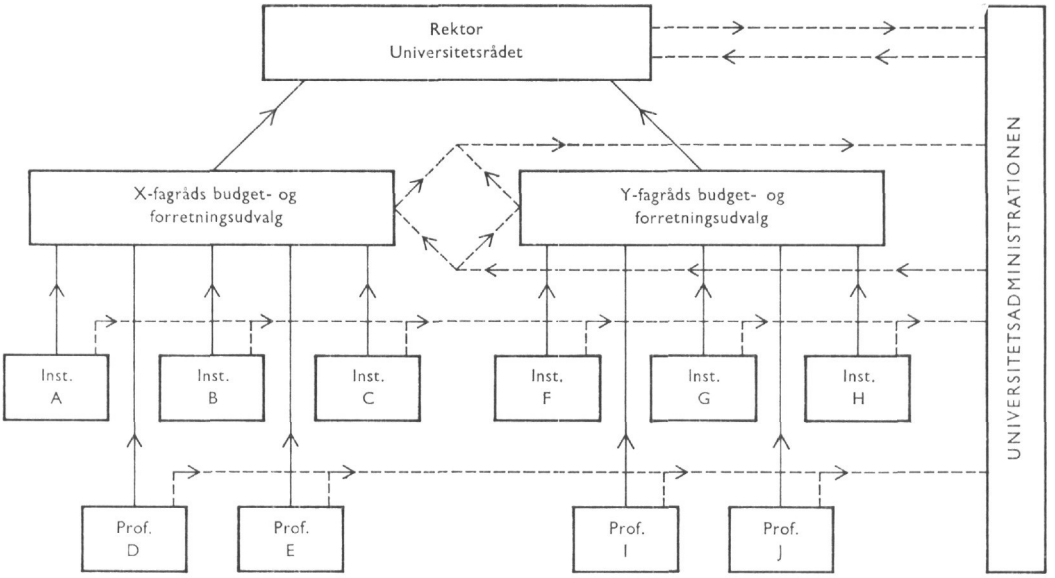

Udvalget foreslår endelig, at der gives rektor adgang til en mundtlig forhandling i undervisningsministeriet, hvorunder forslagene gennemgås og den rækkefølge, hvori de bør søges fremmet, endeligt fastlægges.

28. Da universiteterne såvel undervisnings- som forskningsmæssigt vil være i stadig udvikling, må der, hvis universiteterne skal kunne opfylde deres opgaver, foregå en løbende planlægning ikke blot centralt, som det sker i undervisningsministeriet i Planlægningsrådet for de højere uddannelser, men også ved det enkelte universitet. Udvalget skal derfor, som det allerede er sket i planlægningsrådets indstilling af 2. oktober 1967 om udbygningen af universitetskapaciteten øst for Store Bælt og i den af Dispositionsplanudvalget for Aarhus universitet afgivne rapport af 31. oktober 1967, foreslå, at der ved hvert universitet nedsættes et særligt *planlægningsudvalg,* som med bistand fra universitetsadministrationen kan udarbejde planer på kortere og længere sigt for universitetets udvikling og løbende ajourføre sådanne planer.

Det foreslås, at konsistorium for 3 år ad gangen vælger 4 medlemmer - heraf mindst en lærer, der ikke er professor —, som sammen med rektor, der er formand, prorektor og universitetsadministrationens chef udgør planlægningsudvalget. Studenterrådet bør endvidere have adgang til for et år ad gangen at udpege en repræsentant, der kan deltage i udvalgets møder.

Hvor der måtte være behov derfor, bør tilsvarende planlægningsudvalg kunne nedsættes ved de højere læreanstalter.

Konsistorium kan i øvrigt nedsætte udvalg og delegere ret for disse til at træffe afgørelser.

E. Lærerråd.

29. Ved *universiteterne* har den akademiske lærerforsamling nu kun betydning som valgforsamling; udvalget finder, at denne funktion vil kunne varetages på anden måde, således at der ikke længere er behov for at opretholde lærerforsamlingen som et formelt organ.

Udvalget er dog på den anden side af den opfattelse, at det af hensyn til mulighederne for at informere lærerstaben om institutionens udvikling og problemer og for at skabe mulighed for mere uformelle drøftelser af universitetets forhold i en bredere kreds, kan være hensigtsmæssigt at samle lærerne og studenterrådet til møder en eller flere gange om året. Ikke mindst ved universiteter under opbygning vil det være af værdi på denne måde at samle lærere og studenterrepræsentanter, for at de mange problemer, som opstår under opbygningen, kan blive belyst og drøftet, jfr. afsnit VI, punkt 10.

30. Ved *de større læreanstalter* med mange professorer og flere studieretninger med hver sit fagråd rejser der sig som ved universiteterne særlige problemer. Et råd bestående af alle professorer, andre selvstændige lærere og repræsentanter for andre lærere vil let blive af en sådan størrelse, at det ikke egner sig til at træffe læreanstaltens endelige beslutning i en række faglige sager. Udvalget har overvejet, om man som på universiteterne helt burde afskaffe det store læreråd som formelt organ, men er blevet stående ved et forslag om at bevare lærerrådet som et organ der tager stilling til særligt vigtige eller principielle sager; man har herved lagt vægt på traditionerne på de højere læreanstalter og på, at lærerrådet ikke vil blive så omfattende som et tilsvarende organ på Københavns universitet. Et lærerråd, der ikke er urimeligt stort, kan fortsat have betydning ved at øve koordinerende indflydelse og bidrage til at udvikle fællesskabsfølelsen inden for institutionen. Samtidig med begrænsningen af lærerrådenes opgaver foreslår udvalget som foran nævnt at oprette konsistorier svarende til universiteternes.

Lærerrådet bør foretage valg af rektor og prorektor og være læreanstaltens øverste myndighed i følgende sager:

a) Forslag til anordninger, bekendtgørelser og tilsvarende generelle bestemmelser for institutionen.
b) Forslag om oprettelse eller nedlæggelse af fagråd.
c) Tildeling af æresdoktorgrader.

Herudover bør lærerrådet enten på rektors foranledning eller af egen drift kunne tage andre spørgsmål af indgribende betydning for læreanstalten op til drøftelse, og lærerrådet kan i sådanne sager afgive udtalelser, der tjener til vejledning for de instanser på læreanstalten, hvorunder sagerne henhører.

Lærerrådet ved en større læreanstalt bør bestå af rektor (som formand), prorektor og samtlige øvrige professorer, administrationens chef og alle andre lærere, der har sæde i fagrådene. Såfremt et fag varetages selvstændigt af en lærer, der ikke er professor, skal lærerrådet ved beslutning i hvert enkelt tilfælde og efter indstilling fra fagråd og konsistorium kunne bestemme, at han indtræder som medlem af rådet. Der bør endvidere ved beslutning i det enkelte tilfælde være mulighed for, når særlige grunde taler derfor, at optage andre ved læreanstalten virkende som medlemmer af lærerrådet, f.eks. en chef bibliotekar, lederen af et regnecenter m.v. [1]).

De studerendes repræsentanter i fagrådene bør have ret til uden stemmeret at deltage i lærerrådets drøftelser. Lærerrådet skal i det enkelte tilfælde kunne bestemme, at drøftelserne skal finde sted uden deltagelse af studenterrepræsentanter.

31. Ved *den mindre læreanstalt* vil der som tidligere nævnt normalt kun være behov for ét kollegialt organ - lærerrådet - som i sig samler de funktioner, der ved universiteterne og de større højere læreanstalter udøves af fagrådene og konsistorium. Lærerrådet vælger rektor og prorektor. Derudover bør lærerrådet have kompetence i en række akademiske anliggender. Lærerrådet bør således træffe læreanstaltens endelige beslutninger i følgende sager:

a) Ændring af den kongelige anordning for læreanstalten.
b) Nye studie- og eksamensordninger og ændringer af de gældende studie- og eksamensordninger.
c) Afvigelser fra de normale studie- og eksamensordninger, f.eks. indførelse af forsøgsvise studieordninger for et begrænset antal studerende, godkendelse af fagkombinationer, der ikke er forudsat i den ordinære studieplan, ombytning af fag med fag, i hvilke undervisning og prøver er gennemført ved andre højere læreanstalter etc.
d) Dispensationssager.
e) Oprettelse og nedlæggelse af professorater og tilsvarende selvstændige lærerstillinger.
f) Besættelse af professorater og tilsvarende selvstændige lærerstillinger. Udnævnelse af afdelingsprofessorer. Besættelse af afdelingsleder- og docentstillinger, der ikke er tillagt det enkelte institut. Besættelse af stillingen som administrationens chef.
g) Tildeling af licentiat-, doktor- og æresdoktorgrader.

Herudover bør indstillinger om besættelse af afdelingsleder- og docentstillinger, der er tillagt det enkelte institut, forelægges lærerådet til godkendelse, forinden de af fagprofessorerne afgives til rektor.

[1]) Se dog A. Friedigers særudtalelse nr. 1.

Som på universiteterne og de større højere læreanstalter er koordinationen mellem studieplanens forskellige fag af afgørende betydning, og der bør derfor også for de mindre læreanstalter fastsættes regler herom. På de mindre læreanstalter bør det således være lærerrådet, der påser, at de enkelte lærere indordner sig under helheden med hensyn til de enkelte fags omfang og alment relevante indhold. Lærerrådet skal i denne henseende kunne forlange sig alle oplysninger forelagt for de ansvarlige lærere, og lærerrådet skal have pligt til over for disse at påtale eventuelle afvigelser.

Endelig bør lærerrådet enten på rektors foranledning eller på eget initiativ kunne tage ethvert spørgsmål af interesse for læreanstalten op til drøftelse og i en sådan sag afgive en udtalelse, der er vejledende for de instanser, hvorunder sagen hører. Hvis sagen skal forelægges ministeriet, bør lærerrådet kunne forlange sin redegørelse vedlagt.

32. Lærerrådet bør bestå af rektor (som formand), prorektor, administrationens chef, de øvrige professorer og et antal af de øvrige lærere. Dette antal bør fastsættes efter en konkret vurdering af forholdene ved den enkelte læreanstalt. Lærerrådet bør endvidere have mulighed for ved beslutning i det enkelte tilfælde at optage andre lærere med et til professorerne svarende selvstændige undervisningsansvar. De valgte medlemmer vælges for 3 år med mulighed for genvalg, og valgberettigede og valgbare bør være enhver lektor, afdelingsleder, docent og afdelingsprofessor, der ikke i forvejen er optaget som medlem af lærerrådet i henhold til særlig vedtagelse. De nærmere regler bør fastsættes i en af ministeriet godkendt valginstruks [1]).

Repræsentanter for de studerende bør have ret til uden stemmeret at deltage i drøftelserne i lærerrådet. Lærerrådet skal i det enkelte tilfælde kunne bestemme, at drøftelser skal finde sted uden studenterrepræsentanter. Som i universiteternes og de større læreanstalters konsistorier bør de studerende for et år ad gangen vælge en fast repræsentant, samt ved behandlingen af de enkelte sager endnu en repræsentant, der deltager i lærerrådets behandling af den pågældende sag. Lærerrådet bør kunne nedsætte et forretningsudvalg og andre udvalg til behandling af konkrete sager.

[1]) Se dog Friedigers særudtalelse nr. 1 og Carpentiers og Knuths særudtalelse nr. 3 med supplement af Hammerhaimb og Schou.

F. Rektor.

33. I overensstemmelse med de ledende synspunkter, som har ligget bag udvalgets overvejelser, anser udvalget det for bedst stemmende med princippet om de højere uddannelsesinstitutioners selvstyre, at stillingen som institutionens øverste leder - rektoratet - besættes ved et valg blandt institutionens professorer.

Medens rektor ifølge udvalgets foranstående forslag ved læreanstalterne skal vælges af lærerrådet, skal man som konsekvens af, at man foreslår lærerforsamlingerne ved universiteterne ophævet som formelt organ, foreslå, at rektor ved universiteterne vælges af samtlige professorer og de andre lærere, der er medlemmer af fagrådene.

Som tidligere anført stiller udvalget forslag om, at rektor fremtidig skal have den øverste ledelse af både de faglige og økonomiske anliggender, og han bør således træffe institutionens afgørelse i alle sager, som ikke i henhold til det tidligere anførte er henlagt til andre instanser. I sager, der henhører under de kollegiale organer og hvis endelige afgørelse er forbeholdt ministeriet, forelægger rektor for ministeriet de vedtagne indstillinger med de bemærkninger, som han som institutionens leder finder anledning til at fremsætte. Rektor bør i øvrigt kunne træffe afgørelse i alle sager, der ikke skønnes at kunne opsættes.

Som følge af rektors omfattende beføjelser og som følge af, at administration af en højere uddannelsesinstitution har taget et langt større omfang end tidligere, finder udvalget for det første, at en rektor allerede før sin tiltræden bør være fortrolig med de vigtigste af de problemer, han som rektor kommer til at arbejde med. For det andet må han ikke blot have mulighed for at sætte sig ind i et rektorembedes mangeartede funktioner, men også have lejlighed til i et rimeligt åremål at udnytte de erfaringer, han gør som rektor, og til at følge de større sager, som han som rektor tager initiativ til.

For det tredje anser udvalget det for at være i institutionens interesse, at dens leder har tilstrækkelig tid til at blive fortrolig med dens mangeartede problemer og til at lægge og følge en linje for udviklingen.

Rektoratets byrde er i dag så omfattende, at den videnskabsmand, som vælges til rektor, må se i øjnene, at han i sin rektorperiode må opgive sit forskningsarbejde. Der bør derfor skabes udvej for, at han aflastes for sine undervis-

nings- og forskningsmæssige forpligtelser gennem konstitution af en stedfortræder. Udvalget skal i denne forbindelse pege på den mulighed, der er for, hvor det af hensyn til udviklingen inden for rektors fagområde skønnes ønskeligt, ved anvendelse af et af de professorater, som indgår i institutionens pulje af ikke fagbundne professorater, at udnævne yderligere en professor i faget.

I overensstemmelse med disse synspunkter skal udvalget forslå, at der som betingelse for valgbarhed stilles det krav, at den, der vælges som rektor, normalt skal have været medlem af konsistorium (ved de mindre læreanstalter af lærerrådet) i mindst 2 år, således at han gennem sit medlemsskab har fået indblik i institutionens administrative problemer, og at valgperiodens længde ved samtlige højere uddannelsesinstitutioner sættes til 5 år, svarende til den længde valgperioden allerede har ved de højere læreanstalter, med mulighedfor genvalg.

Under hensyn til den store arbejdsbyrde, som normalt vil afskære den pågældende fra videnskabeligt arbejde i rektoratsperioden, finder man det rimeligt, at en rektor, når han genvælges umiddelbart efter sin første valgperiode, da genvælges for en kortere periode end 5 år. Det foreslås derfor, at valgperioden ved genvalg i sådanne tilfælde skal være 3 år.

Et mindretal (Friediger) udtaler: I konsekvens af det ansvar og den byrde, der efter forslaget vil komme til at hvile på rektorerne ved universiteterne og de højere læreanstalter, må rektorerhvervet gøres til et embede, der såvel stillings- som lønmæssigt placeres sådan, at det svarer til, at rektor er disse institutioners øverste chef. Det forudsættes, at rektorerne bevarer denne placering, også efter at deres funktionstid som rektor er ophørt.

34. *Prorektors* opgaver har hidtil — udover at varetage institutionens ledelse under rektors fravær - hovedsagelig været af repræsentativ karakter. Udvalget har imidlertid overvejet, om det ikke vil være rimeligt under hensyn til den arbejdsbyrde, der hviler på rektor, at inddrage prorektor i den egentlige ledelse, således at rektor kan aflastes for nogle af de administrative opgaver.

Udvalget foreslår derfor, at prorektor - udover som hidtil at varetage repræsentative pligter — af rektor kan få overdraget egentlige administrative opgaver. Som konsekvens heraf foreslår man endvidere, at prorektor skal være født medlem af og næstformand for de kollegiale organer, som rektor er født formand for.

Udvalget skal ikke pege på opgaver, som må skønnes egnede til varetagelse af prorektor, idet man finder, at en opgavefordeling bedst vil kunne ske ved direkte forhandling mellem rektor og prorektor under hensyn til deres interesse i og forudsætninger for at varetage de enkelte opgaver og under hensyn til de enkelte opgavers skiftende omfang og betydning. Da der i fremtiden vil være et større arbejde forbundet med prorektorembedet og kræves større indsigt i institutionens administrative forhold, foreslås det, at prorektors valgperiode forlænges fra 1 til 2 år. Enhver professor ved institutionen skal være valgbar, og prorektorvalget foretages af den samme kreds, som vælger rektor. Genvalg skal kunne finde sted.

G. Studienævn og undervisningsudvalg.

35. Det er udvalgets opfattelse, at de erfaringer, der nu er indvundet med hensyn til *studienævn*, hvor lærere, studerende og studieadministration har et forum, hvor de kan drøfte alle spørgsmål vedrørende studie- og eksamensforhold, har været gode. Udvalget foreslår derfor, at studienævn indføres ved alle universiteter og højere læreanstalter, og at der i anordningerne fastsættes nærmere regler for deres sammensætning og virke.

Der bør som hovedregel oprettes et studienævn for hvert fagråd, men det kan dog i visse tilfælde vise sig hensigtsmæssigt at oprette særlige studienævn for faggrupper under et fagråd, ligesom det muligvis vil vise sig hensigtsmæssigt i enkelte tilfælde at oprette studienævn, der dækker flere faggrupper helt eller delvis. Studienævnene bør bestå af en i det konkrete tilfælde ud fra faglige hensyn af fagrådene fastsat repræsentation for lærere og for studerende; det bør sikres, at også andre lærere end professorerne er repræsenteret. Endvidere bør universitetets eller læreanstaltens studieadministration fungere som sekretariat for nævnene.

Studienævnene skal være rådgivende for rektor og de kollegiale forsamlinger. Studienævnene bør til udtalelse have forelagt alle sager om ændringer i studie- og eksamensordninger forud for disses vedtagelse samt alle forslag, der indebærer ændringer af de studerendes vilkår inden for gældende studie- og eksamensordninger. Studienævnene bør endvidere være berettiget til at optage til drøftelse ethvert spørgsmål

med relation til studie- og eksamensforhold og kan forlange sådanne spørgsmål optaget til drøftelse i de kollegiale forsamlinger.

36. Med de ved anordning af 26. juni 1967 om lægevidenskabelig embedseksamen ved Københavns og Aarhus universiteter indførte undervisningsudvalg, jfr. afsnit IV, punkt 18, er der skabt en ordning, som er lidt anderledes end studienævnsordningen. Nærværende udvalg kan anbefale, at man, hvor det skønnes hensigtsmæssigt, kan indføre *undervisningsudvalg* i stedet for studienævn. Udvalget kan også anbefale, at fagrådene, hvor dette skønnes hensigtsmæssigt, delegerer afgørelser i egnede sager til studienævnene med henblik på en aflastning af fagrådene.

H. Studenterråd:

Der henvises herom til Afsnit VII B.

I. **Administrationen.**

37. Udvalget finder det af afgørende betydning, at der til bistand for de højere uddannelsesinstitutioners besluttende instanser, således som disse er beskrevet i det foregående, etableres en administration, der er i stand til effektivt at administrere institutionen efter de af de besluttende instanser fastlagte retningslinjer. De kollegiale instansers virke bør indskrænkes til at være overvejende og besluttende, medens det forberedende arbejde og den efterfølgende effektuering bør påhvile administrationen, jf. den foranstående beskrivelse af behandlingen af økonomiske anliggender ved universiteterne.

De administrative opgaver,

38. Omfanget og karakteren af de administrative opgaver må selvsagt være forskellige fra institution til institution. Ved universiteterne må de store studentertal, de store lærerstabe og det store antal af vidt forskellige fag således kræve et administrativt apparat af langt større omfang end det, som er nødvendigt ved en lille læreanstalt, der kun skal uddanne kandidater af en bestemt kategori. Det er dog muligt på de fleste højere uddannelsesinstitutioner at opdele de administrative opgaver i følgende 4 hovedgrupper:

1) Akademiske anliggender, herunder administration af studie- og eksamensordninger, stipendiesager, studievejledning og -rådgivning og sekretariatsforretninger for kollegiale organer.
2) Økonomiske anliggender herunder bevillings- og budgetsager, personalesager og kasse- og regnskabsvæsen.
3) Tekniske anliggender herunder drift og vedligeholdelse af bygninger og tekniske anlæg.
4) Planlægningsopgaver herunder principplanlægning af byggeri.

Den administrative ledelse.

39. Som det fremgår af Afsnit IV har rektor og kurator ved Københavns universitet hver for sig haft tillagt besluttende beføjelser inden for henholdsvis det akademiske og økonomiske område; der er på denne baggrund etableret 2 selvstændige administrationer underlagt henholdsvis rektor og kurator. Ved de andre højere uddannelsesinstitutioner er der kun etableret én administration, og denne er i alle tilfælde underlagt rektor. Uanset, at det er udvalgets opfattelse, at samarbejdet ved Københavns universitet mellem de skiftende rektorer og kuratorembedet har udviklet sig sådan, at det i dag må betegnes som ubetinget godt, kan man ikke se bort fra, at en sådan dualistisk ledelse kan rumme spirer til konflikter. Hertil kommer, at en meget stor del af universitetets anliggender indeholder både faglige og økonomiske aspekter, som gør det mindre hensigtsmæssigt, at deres behandling foregår i *to* skarpt adskilte administrationer: Rektors og kurators. Udvalget foreslår derfor en sammenlægning af de 2 administrationer på Københavns universitet med rektor som øverste chef.

Administrationens opbygning,

40. De højere uddannelsesinstitutioners administrationer harsom følge af den i Afsnit III beskrevne ekspansive udvikling været udsat for et stærkt pres i de senere år, og det administrative apparat er ved mange institutioner ikke blevet udbygget i takt med de øgede arbejdsopgaver som følge af det stigende antal studerende, de øgede bevillinger, væksten i det videnskabelige og ikke-videnskabelige personale og de stærkt øgede aktiviteter inden for mange områder. Især bemærkes, at der i en ekspansionsperiode foreligger en række planlægningsproblemer, der stiller særlige krav til administrationerne.

For administrationsudvalget af 1960 var det

et hovedsynspunkt, at der bør gennemføres en adskillelse af de ministerielle departementers behandling af de generelle principielle sager (der til dels er af politisk karakter) og de øvrige sagsområder, som må henlægges til afgørelse uden for departementerne. Dette hovedsynspunkt har, som nævnt i Betænkning I, Afsnit IV, punkt 4 også dannet udgangspunkt for nærværende udvalgs overvejelser. I Betænkning I, Afsnit V om det administrative forhold mellem undervisningsministeriet og de højere uddannelsesinstitutioner foreslår udvalget, at en påkrævet aflastning af det ministerielle departement gennemføres ved at udskille en række forvaltningsfunktioner, som på andre områder er henlagt til direktorater, til udførelse ved institutionerne selv. Denne arbejdsdeling, der, som det fremgår nedenfor, allerede er gennemført i betydeligt omfang, forudsætter en effektivt udbygget institutionsadministration med en sådan administrativ sagkundskab og af en sådan størrelse, at den kan træffe beslutninger på rektors vegne i en lang række sager.

41. Der må i spidsen for administrationen sættes en administrativt kyndig embedsmand, der med ansvar over for rektor forestår den daglige ledelse af alle administrationens grene, og som herunder har ansvaret for den daglige koordination mellem disse.

Det vil påhvile den administrative chef at forberede de sager, der afgøres af rektor og i samarbejde med rektor de sager, der afgøres af de kollegiale instanser. Den administrative chef skal have det daglige ansvar for udførelsen af de beslutninger, der er truffet af de kompetente instanser.

Den administrative chef må endvidere over for rektor være ansvarlig for, at givne bevillinger anvendes i overensstemmelse med formålet, og han må i henhold til almindeligt gældende regler være ansvarlig for institutionens kasse- og regnskabsvæsen.

42. Udvalget er opmærksom på, at der i øjeblikket til kurator for Københavns universitet er henlagt en række økonomiske forvaltningsområder, som ikke direkte vedrører universitetet. På disse områder ville det ikke være rigtigt at pålægge rektor det øverste ansvar. Nærmere bestemmelser for den fremtidige administration af disse områder må fastlægges af undervisningsministeriet efter forhandling med Københavns universitet.

43. I en del af de nugældende anordninger for de højere uddannelsesinstitutioner er fastsat bestemmelser om, at visse ekspeditioner underskrives af rektor og paraferes af den administrative chef. Med henblik på at sikre at sidstnævnte er orienteret om alle trufne dispositioner foreslås de begrænsede paraferingsregler udvidet til at gælde generelt, således at de af rektor underskrevne ekspeditioner altid bør paraferes af den administrative chef eller en af denne dertil bemyndiget medarbejder.

Et mindretal (Brynskov, Fog, Hammershaimb, Iversen, Schmidt og Torpe) finder det ligesom flertallet ønskeligt, at den administrative chef er orienteret om alle trufne dispositioner, men kan ikke tiltræde, at dette opnås ved en generel paraferingsregel, da en sådan vil indicere en urigtig betydning af paraferingen.

44. Når der på niveauet under den administrative chef skal foretages en opdeling af arbejdsopgaverne, finder udvalget, at der, således som det er sket ved omorganisering af undervisningsministeriet i 1962, og som det er sket ved den i samarbejde med forvaltningsnævnet gennemførte organisationsplan for administrationen ved Danmarks tekniske Højskole, i hovedsagen bør finde en funktionel opdeling sted på basis af de under punkt 2 i nærværende afsnit nævnte 4 hovedgrupper:

1. Akademisk forvaltning.
2. Økonomisk forvaltning.
3. Teknisk forvaltnnig.
4. Planlægning.

Ved de større uddannelsesinstitutioner vil disse hovedfunktioner kræve oprettelse af selvstændige kontorer med hver sin chef. Ved de mindre læreanstalter vil hovedfunktionerne kunne slås sammen, enten således at der kun bliver behov for 1 eller 2 kontorer under administrationschefen, eller således at administrationschefen direkte leder administrationen af samtlige funktioner.

Ved en meget stor institution som Københavns universitet vil det være nødvendigt, at der under den administrative chef oprettes en række overordnede stillinger med henblik på en koordinering af arbejdet i de forskellige kontorer under samme hovedfunktion. Ved andre store uddannelsesinstitutioner som Aarhus universitet og Danmarks tekniske Højskole må det imødeses, at udviklingen i løbet af nogle år vil nødvendiggøre oprettelsen af sådanne stillinger.

Ved de mindre læreanstalter er det af afgørende betydning for en sikker afvikling af det administrative arbejde, at der ved læreanstalten er oprettet en stilling for en stedfortræder for den administrative chef.

Som bilag 1 til betænkningen er optaget oversigter over en række højere uddannelsesinstitutioners administration baseret på den foranomtalte funktionsopdeling.

45. En væsentlig opgave under den *akademiske forvaltning* er studieadministrationen. Udvalget foreslår, at denne i det størst mulige omfang centraliseres inden for institutionen, hvilket er en nyskabelse i forhold til den nugældende administrative ordning, f.eks. ved Københavns og Aarhus universiteter, hvor studierne i øjeblikket administreres fakultetsvis. Ved centralisering af studieadministrationen kan man bidrage til at sikre den fornødne koordination mellem uddannelserne (studieretningerne) på den enkelte institution. Man opnår endvidere mulighed for en mere rationel udnyttelse af de foreliggende ressourcer, ligesom man i mange tilfælde kan opnå en væsentlig aflastning af lærernes administrative byrder. Studieadministrationen bør som administrationens øvrige grene være underlagt den administrative ledelse. Ved de større institutioner vil det som foran anført være nødvendigt at etablere et, eventuelt flere selvstændige kontorer til at forestå de studieadministrative opgaver, medens arbejdet ved de mindre institutioner kan henlægges direkte under den administrative chef.

Studieadministrationen skal have til opgave at administrere studier og eksaminer inden for de rammer, der er fastlagt af institutionens kollegiale instanser. Studieadministrationen skal endvidere have ansvaret for immatrikulationssager, studiestatistik og en række andre sager med direkte tilknytning til studiet, herunder legatsager, som ved de meget store institutioner antagelig vil kræve et selvstændigt kontor.

Studieadministrationen skal endvidere have ansvaret for institutionens studievejledning samt studierådgivning og yde sekretariatsmæssig bistand til de kollegiale organer, der fastlægger studie- og eksamensordningerne samt til studienævnene.

46. *Den økonomiske forvaltning* varetager bevillings- og budgetsagerne. Den udarbejder de oplæg og foretager de beregninger, på grundlag af hvilke de kompetente organer træffer beslutningen. Den drager herefter omsorg for udarbejdelse af indstillinger til de bevilgende myndigheder, hvorved bemærkes, at centraladministrationen forudsætter, at alle højere uddannelsesinstitutioner selv udarbejder lovtekst og anmærkninger til alle bevillings- og normeringslove. Med det nye rammebevillingssystem og med 3-års budgetterne er stillet væsentlig øgede krav til de enkelte institutioners økonomiske forvaltning, såvel i henseende til den forudgående behandling af bevillingslov- og budgetforslaget som til den daglige administration af de givne bevillinger.

Den økonomiske forvaltning behandler endvidere alle personalesager herunder ansættelse og afskedigelse af overenskomstlønnet personale, indstilling til undervisningsministeriet om ansættelse af tjenestemænd i højere lønningsklasser, først og fremmest professorer samt lønberegning og lønudbetaling.

Under den økonomiske forvaltning falder endelig institutionens kasse- og regnskabsvæsen, hvorunder bevillingskontrollen varetages.

Ved mange mindre uddannelsesinstitutioner vil funktionerne under den økonomiske forvaltning kunne varetages i ét kontor med den administrative chef som leder. Ved større institutioner vil det være nødvendigt at foretage en opdeling af hovedfunktionerne, idet der oprettes selvstændige kontorer med hver sin leder.

47. *Den tekniske forvaltning* varetager driften af bygninger og tekniske anlæg (rengøring og udvendig renholdelse, vagttjeneste, posttjeneste, garderobeforhold etc.). Den tekniske forvaltning varetager endvidere bygningsvedligeholdelsen og vedligeholdelsen af tekniske anlæg.

Ved de fleste uddannelsesinstitutioner vil disse funktioner blive varetaget under den økonomiske forvaltning, kun ved de meget store institutioner og institutioner med et kompliceret teknisk udstyr vil der være behov for etablering af en særlig administrationsafdeling.

48. Det administrative arbejde ved de stadigt voksende *planlægningsopgaver* ved de højere uddannelsesinstitutioner er hidtil blevet varetaget af de embedsmænd, som beskæftiger sig med den daglige administration.

Udvalget finder det imidlertid bydende nødvendigt at aflaste den daglige administration på dette punkt, og man skal derfor foreslå, at der så vel ved store uddannelsesinstitutioner, der er

inde i en stærk ekspansion, som ved nye institutioner, der står over for en hurtig udbygning, inden for administrationen etableres særlige *planlægningsafdelinger*, hvis medarbejdere helt kan hellige sig de mange opgaver, der melder sig. Disse afdelinger bør stå til rådighed med praktisk sagkundskab for de ovenfor i punkt 28 foreslåede planlægningsudvalg.

I det omfang, planlægningsrådets forslag om etablering af centre for højere uddannelse måtte blive etableret, vil der opstå en række specielle tværgående planlægningsproblemer, der må varetages som en samlet helhed, og som det derfor, hvor sådanne centre opbygges omkring et universitet, ville kunne være rimeligt at henlægge til dettes planlægningsafdeling i samarbejde med de vekslende arbejdsgrupper af videnskabsmænd, der formentlig som fagkyndige rådgivere må medvirke ved opbygningen af centrets forskellige led.

Det administrative personale.

49. Som allerede anført under afsnittet om stillingsstrukturen er det af afgørende betydning for de højere uddannelsesinstitutioners effektivitet, at de administrative stillinger gøres tilstrækkeligt tiltrækkende for kvalificeret personale. Stillinger på kontorchefniveau og derover må normalt varetages af akademisk uddannet personale på et tilstrækkeligt højt lønniveau. (Jf. administrationsudvalgets 2. betænkning nr. 301, 1962, Kap. IV, punkt 13). Ud over disse stillinger er der ved de højere uddannelsesinstitutioner behov for stillinger som sagsbehandlere og ledere af mindre sektioner. I et vist omfang f.eks. inden for budgetforvaltningen og studieadministrationen må disse stillinger besættes med akademisk uddannet arbejdskraft, men for uddannelsesinstitutionerne må det som for andre statsinstitutioner gælde, at man i videst muligt omfang bør søge stillingerne besat med personale med anden uddannelse; en række arbejdsopgaver inden for de højere uddannelsesinstitutioners administration egner sig hertil. En betingelse for, at man så vidt som muligt baserer sig på kontoruddannet personale, er, at der kan tilbydes dette tilfredsstillende avancementsforhold, hvor funktion og lønningsmæssig placering følges ad.

Udvalget foreslår, at der i forbindelse med stillingerne som akademisk uddannede sagsbehandlere og sektionsledere gennemføres en udstationeringsordning for ministerielle sekretærer ved de enkelte institutioners administrationer. En sådan udstationeringsperiode bør så vidt muligt være det normale for de ministerielle sekretærer; udstationering bør først finde sted efter 2—3 års ansættelse i ministeriet og vare i mindst 2 år. En udstationeringsordning vil ikke alene tjene institutionernes interesse, men vil også have stor uddannelsesmæssig værdi for ministeriets yngre embedsmænd. Ud fra de sidst anførte synspunkter skal udvalget også foreslå, at der skabes en tilsvarende ordning i ministeriet for institutionernes akademisk uddannede administrationspersonale.

Sagsvejens længde.

50. Det har været et ledende hensyn, at sagsvejene skulle gøres så korte som muligt. Der er tidligere gjort rede for behandling af de økonomiske anliggender ved læreanstalterne, og i oversigten i punkt 27 har man vist, hvorledes behandlingen af de økonomiske anliggender ved universiteterne vil komme til at forløbe, hvis udvalgets forslag følges. Neden for skal man kort vise, hvorledes en række vigtige sagsveje for akademiske anliggender vil forløbe i det oven for beskrevne organisationssystem.

Sagens art	Ved universiteterne	Ved større højere læreanstalter med konsistorium
a) Anordninger m.m. for institutionens styrelse.	Konsistorium	Konsistorium
b) Rektor- og prorektorvalg.	Samtlige professorer og øvrige fagrådsmedlemmer.	Lærerråd
c) Nye studie- og eksamensordninger.	Fagråd Konsistorium	Fagråd Konsistorium
d) Afvigelser fra normale studie- og eksamensordninger.	Fagråd	Fagråd

Sagens art	Ved universiteterne	Ved større højere læreanstalter med consistorium
e) Dispensationssager.	Fagråd	Fagråd
f) Fastlæggelse af et fags indhold og omfang (koordinering af fag).	Fagråd	Fagråd
g) Oprettelse af professorater og andre selvstændige lærerstillinger.	Fagråd Konsistorium	Fagråd Konsistorium
h) Besættelse af professorater og andre selvstændige lærerstillinger. Udnævnelse af afdelingsprofessorer.	Fagråd Konsistorium	Fagråd Konsistorium
i) Tildeling af doktor- og licentiatgrader.	Fagråd	Fagråd Konsistorium
j) Tildeling af æresdoktorgrader.	Fagråd Konsistorium	Fagråd Konsistorium Lærerråd

51. Enkelte medlemmer er, som det fremgår af fodnotehenvisningerne på forskellige punkter, uenig i de i nærværende afsnit fremførte betragtninger og forslag. Der henvises i øvrigt til Fogs særudtalelse nr. 4 med supplement af Jens N. Christiansen og Kochs særudtalelse nr. 5.

X. HENLÆGGELSE AF SAGER TIL ENDELIG AFGØRELSE VED INSTITUTIONERNE

1. I overensstemmelse med kommissoriet har det været et ledende synspunkt for udvalget i videst muligt omfang at søge afgørelse i sager, som efter hidtidig praksis har skullet forelægges for ministeriet, henlagt til institutionen, jf. herved Afsnit V. 2., idet det dog er forudsat, at følgende grupper af sager fremdeles bør være undergivet afsluttende ministeriel behandling:

a. Udarbejdelse af lovforslag, administrative retsforskrifter og eksamensordninger.
b. Planlægning.
c. Bevillings- og normeringssager.
d. Rekurssager.
e. Sager, hvor afgørelsen efter deres karakter må ligge hos ministeren.

2. Udvalget foretog i forbindelse med udarbejdelsen af Betænkning I en gennemgang af de sagskategorier, som efter den gældende ordning af institutionerne skulle forelægges for undervisningsministeriet til afgørelse, og konstaterede, at skønt ministeriet gennem de forudgående år havde tilstræbt at henlægge flest mulige afgørelser til institutionerne selv, fandtes der dog fortsat mulighed for at udskille yderligere en række sager til afgørelse i institutionen, eventuelt på grundlag af visse af ministeriet fastsatte generelle retningslinjer, jf. Betænkning I, Afsnit V. 14.

Disse bestræbelser har været ført videre uafhængigt af udvalgets overvejelser.

Det kan således nævnes, at *dispensationer* fra gældende optagelses- og eksamensbestemmelser m. v. i forbindelse med udfærdigelsen af nye anordninger og bekendtgørelser i vidt omfang er henlagt til institutionerne selv, jf. senest eksempelvis anordning af 5. maj 1967 om immatrikulation ved universiteterne. I det omfang, der endnu måtte restere områder, hvor en sådan ordning ikke er gennemført, skal man anbefale, at der snarest søges gennemført dertil sigtende

ændringer af de gældende anordninger og bekendtgørelser, uanset om disse ikke i øvrigt står over for en revision.

En undersøgelse foretaget af den af udvalget nedsatte arbejdsgruppe, bestående af administratorer fra de højere uddannelsesinstitutioner, har i øvrigt vist, at det er en procentvis meget ringe del af institutionernes sager, der nu kræver forelæggelse for ministeriet, og at der således kun er uvæsentlige yderligere forbedringer at opnå på dette område, jf. dog om forholdet til økonomiministeriet i personalesager nedenfor.

I denne forbindelse skal det fremhæves, at den fra og med finansåret 1966/67 indførte *rammebevillingsordning* har betydet en væsentlig nedgang i antallet af enkeltsager af bevillingsmæssig karakter, som kræver forelæggelse for ministeriet.

De 3-årige budgetoverslag, som første gang er udarbejdet for perioden 1967/68-1969/70, har været forbundet med et betydelig merarbejde for såvel institutionerne som undervisningsministeriet. Det må imidlertid forudses, at de 3-årige budgetoverslag, når ordningen er mere indarbejdet, vil betyde en forenkling af budgetforhandlingerne mellem undervisningsministeriet og de enkelte institutioner om udarbejdelsen af de enkelte års bevillingslove, idet disse forhandlinger i alt væsentligt kan begrænses til mere principielle forslag (nye institutter, nye studieretninger m.v.) inden for budgetoverslagenes ramme. For institutionerne betyder 3-årsoverslagene endvidere den fordel, at man på forhånd har viden om den budgetramme, inden for hvilken man kan forvente at få sine budgetønsker opfyldt og således kan tilrettelægge sine dispositioner, herunder det forberedende budgetarbejde, herefter.

De åbenlyse administrative fordele, 3-årsoverslagene rummer for institutionen, kan dog gøres illusoriske, hvis budgetrammen ikke stort set tilgodeser behovene, eller hvis der med kort varsel foretages indgreb i de fastlagte rammer.

3. Den hidtidige forretningsgang i forbindelse med *oprettelsen og besættelsen aj nye stillinger* modvirker dog i væsentlig grad de foran omtalte bestræbelser.

Tjenestemandsstillinger oprettes med visse begrænsede undtagelser på normeringslov efter forudgående godkendelse i lønningsrådet. Antallet af overenskomstaflønnede medarbejdere fastsættes på de årlige bevillingslove, men for akademiske medarbejderes vedkommende forudsættes det ligeledes, at oprettelsen af den enkelte stilling er godkendt af lønningsrådet.

Denne ordning fungerer i praksis meget tungt og usmidigt, i særdeleshed indenfor et så heterogent område som de højere uddannelser og i en ekspansionsperiode som den nuværende, hvor dispositioner ofte må træffes med kort varsel.

Udvalget er klar over, at spørgsmålet for tjenestemandsområdets vedkommende må søges løst i forbindelse med den forestående revision af statstjenestemandsloven, men finder, at det inden for overenskomstområderne skulle være muligt uafhængigt af disse overvejelser at gennemføre væsentlige forenklinger.

Man er opmærksom på, at økonomiministeriet og lønningsrådet i de seneste år i nogen grad har behandlet spørgsmålet om oprettelse af nye overenskomstaflønnede stillinger, i særdeleshed amanuensisstillinger, som »blokbevillinger« til den enkelte institution, men dels har den endelige afgørelse om godkendelse af stillingernes oprettelse efter de senere års procedure først kunnet foreligge på et så sent tidspunkt, at besættelsen af stillingerne - der i øvrigt i de fleste tilfælde foretages af institutionerne selv, jf. nedenfor - i rette tid har været vanskeliggjort, dels medfører den gældende ordning, hvorefter man ikke kan overføre en stilling fra en gruppe til en anden uden fornyet forelæggelse for økonomiministeriet gennem ressortministeriet, at muligheden for at handle smidigt og hurtigt i særligt opståede situationer som oftest forskertses.

Udvalget: skal derfor anbefale, at der i konsekvens af rammebevillingsprincippet snarest søges tilvejebragt en ordning, hvorefter der tillægges den enkelte institution en betydelig videre dispositionsfrihed end hidtil inden for den på finansloven fastsatte økonomiske ramme. De af udvalget i Afsnit VI. B stillede forslag vedrørende stillingsstrukturen ved de højere uddannelsesinstitutioner har bl.a. en sådan ordning til forudsætning.

4. Også i den *løbende personaleadministration* vil der efter udvalgets opfattelse kunne opnås væsentlige forenklinger i forholdet til økonomiministeriet.

Det bør således overvejes, om det kan anses for nødvendigt i samme omfang som hidtil at forelægge dåbs- og helbredsattest for økonomiministeriet, og om forretningsgangen ikke, i det omfang forelæggelse fortsat skønnes fornøden, kan forenkles.

Flertallet af ansættelser sker nu på overenskomstvilkår og kan gennemføres ved institutionens egen foranstaltning, hvilket i sig selv er en væsentlig administrativ forenkling. Ansættelsen er imidlertid ofte betinget af et individuelt kvalifikationstillæg til den, der skal ansættes. Dette tillæg fastsættes i henhold til de gældende overenskomster efter forhandling mellem den pågældende akademikerorganisation og økonomiministeriet som i praksis anmoder ressortministeriet om en udtalelse, der først kan afgive en sådan efter at have forelagt sagen for den ansættende institution. Udvalget henstiller, at disse tillæg fastsættes ved direkte forhandlinger mellem institutionen, økonomiministeriet og den pågældende akademikerorganisation, således at ressortministeriet kun inddrages i sager af principiel karakter.

For så vidt angår det ikke-akademiske personale vil der efter udvalgets opfattelse også kunne opnås forenklinger ved, at det i videre omfang end hidtil overlades til den enkelte uddannelsesinstitution administrativt at foretage indplaceringer, oprykninger m.v., og at forelæggelse for økonomiministeriet i det omfang en sådan fortsat skønnes fornøden, sker direkte fra institutionen.

5. Udvalget har i Afsnit VI, pkt. 13, overvejet spørgsmålet om *censorbeskikkelse,* men er, som det fremgår ovenfor, nået til det resultat, at hensynet til censorinstitutionens uafhængighed bevirker, at beskikkelsen af censorer ikke bør henlægges til institutionerne.

6. For så vidt angår *lektorbeskikkelser* foretages de allerede i vidt omfang af institutionerne, og udvalget finder, at der ikke er forbundet administrative problemer med at lade alle institutionerne foretage disse beskikkelser, såfremt der fra ressortministeriets side forinden udarbejdes ensartede retningslinjer for behandlingen af disse beskikkelsessager ved institutionerne.

7. Antallet af sager om *orlov med hel eller delvis løn* fra det videnskabelige personale er steget stærkt i de senere år. Disse sager der er ret tidskrævende, behandles i øjeblikket af ressortministeriet efter indstilling fra institutionen. Udvalget foreslår - med den begrænsning der følger af de i den nugældende lønningslov fastsatte regler for tjenestemænd — at kompetencen henlægges til institutionerne i de tilfælde, hvor der ikke bliver tale om bevillingsmæssige konsekvenser.

XI. SAMARBEJDE MELLEM DE ENKELTE INSTITUTIONER OG EVENTUELT HENLÆGGELSE AF OPGAVER TIL FÆLLES ADMINISTRATION

1. I betænkning I har udvalget foreslået, at der oprettes et administratorudvalg bestående af administrationscheferne ved universiteterne og de højere læreanstalter.

Blandt de opgaver af administrativ-teknisk karakter, som udvalget finder egnet til behandling i administratorudvalget, kan f.eks. nævnes: Drøftelse af budgettekniske problemer, personaleforvaltning og udarbejdelse af indstillinger til ressortministeriet om ændringer i den administrative forretningsgang mellem ministerium og institution. Sådanne indstillinger må dog ligesom andre henvendelser til ministerierne forinden forelægges rektorkollegiet, ligesom ministeriernes svar og øvrige henvendelser til administratorudvalget bør passere gennem rektorkollegiet.

Et medlem (E. A. Koch) finder, at samarbejdet mellem rektorkollegiet og administratorudvalget bør formidles derved, at administratorerne er repræsenteret i rektorkollegiet, hvilket også var foreslået i udvalgets Betænkning I (side 27).

Et medlem (Carpentier) finder det ønskeligt, at administratorudvalget er repræsenteret under drøftelserne i rektorkollegiet, men lægger ikke vægt på det i Betænkning I forudsatte medlemsskab.

2. Som områder, der eventuelt måtte være egnet for fællesadministration, kan nævnes etablering af et centralt bogholderi, centraliseret

lønberegning og -udbetaling og en centraliseret studenterstatistik for samtlige højere uddannelsesinstitutioner baseret på anvendelse af EDB-teknik. Endvidere kan nævnes spørgsmålet om en central regnskabsføring for samtlige større byggerier ved institutionerne samt oprettelsen af en central for indkøb af institutionernes apparatur.

3. Udvalget er under sit arbejde blevet bekendt med, at man i finansministeriet overvejer mulighederne for en hel eller delvis *centralisering af hele statens bogholderivirksomhed* gennem anvendelse af EDB-teknik, og man har derfor fundet, at man må afvente resultatet af det ovennævnte udvalgs arbejde, inden der kan tages stilling til spørgsmålet om, hvorvidt og på hvilken måde en centralisering af de højere uddannelsesinstitutioners bogholderi bør gennemføres.

Man må være opmærksom på, at ordninger, der er baseret på en sådan centralisering, sandsynligvis vil mindske den service, de enkelte institutioner lægger vægt på at yde deres afdelinger. Dette er et led i ønsket om, at professorerne og deres medarbejdere mest muligt aflastes administrativt uden forringelse af afdelingernes evne til hurtigt at kunne disponere inden for bevillingsrammerne, bl.a. fordi et sådant bogholderi formentlig først, når teknikken er yderligere fremskredet, løbende vil kunne *give* ajourførte oplysninger om den enkelte institutions status og forbrug i samme udstrækning som et til institutionen knyttet bogholderi.

4. Med hensyn til *lønberegning og lønudbetaling* er det udvalgets opfattelse, at ensartede overenskomstlønninger muligvis med betydelig fordel vil kunne henlægges til et centralt organ, f.eks. økonomiministeriets anvisningskontor, idet det må være en forudsætning, at en central institution også varetager forbindelsen til pensionskasser og ATP, skattekortføring, feriemærker og problemer i forbindelse med kildeskatordningen.

5. Med den stærkt stigende interesse, der i de senere år har været med hensyn til udarbejdelse af studenterstatistisk materiale, vil der muligvis kunne opnås væsentlige fordele ved, at et *register over samtlige danske studenter* føres over et fælles EDB-anlæg. Udvalget har i denne forbindelse konstateret, at undervisningsministeriets statistiske konsulent arbejder med planer om et sådant centralt register.

Ud over denne centrale opgave vil der inden for de enkelte institutioners studieadministrationer være muligheder for at løse en række opgaver dels af statistisk, dels af administrativ karakter ved elektronisk databehandling.

6. Den stærkt stigende byggeaktivitet ved de højere uddannelsesinstitutioner og ønsket om en hurtig og effektiv kontrol med forbruget af byggebevillinger gør det efter udvalgets opfattelse ønskeligt, at der indføres en *central regnskabsføring for samtlige større byggearbejder* ved de højere uddannelsesinstitutioner.

7. Der anskaffes apparatur til de højere uddannelsesinstitutioner i stadigt stigende omfang i takt med institutionernes udbygning, og den tekniske og videnskabelige udvikling medfører, at meget af dette apparatur bliver mere og mere kostbart.

Udvalget har i denne forbindelse overvejet, om det vil være hensigtsmæssigt at etablere en *fælles indkøbscentral.* Det må erkendes, at en del af det videnskabelige apparatur har en så speciel karakter, at det ikke ved et centralt organ vil være muligt at etablere en sagkundskab, der kan støtte den enkelte bruger. På den anden side finder udvalget, at der med hensyn til anskaffelse af en del apparatur af mere standardpræget karakter vil kunne opnås fordele, såfremt der etableres en indkøbscentral. En sådan central, som bør have rent rådgivende status, vil foruden den sagkyndige assistance kunne medvirke f. eks. til opnåelse af større rabat og i det hele bistå ved administrationen af indkøbet.

Udvalget er i øvrigt bekendt med, at FFU har optaget disse problemer til behandling i forbindelse med en rekommandation fra Nordisk Råd om samnordisk udnyttelse af forskningsapparatur.

8. Et medlem - Jens N. Christiansen - har fremført supplerende betragtninger og forslag til nærværende afsnit. Herom henvises til særudtalelse nr. 6.

XII. FORHOLDET TIL AFTAGEREN AF DEN AKADEMISK UDDANNEDE ARBEJDSKRAFT

1. Udvalget lægger vægt på, at de højere uddannelser har et sådant indhold og er lagt således tilrette, at de færdiguddannede kandidater er i stand til at opfylde de forventninger til deres viden og kunnen, som næres af dem, der ansætter dem.

I Afsnit IV, pkt. 28 og 29 har man gjort rede for de forbindelser, der i dag består mellem de højere uddannelsesinstitutioner og de institutioner og kredse inden for den offentlige og den private sektor, der beskæftiger akademisk uddannet arbejdskraft. Alle disse forbindelser virker for det meste rent uformelt, og aftagerne af akademisk uddannet arbejdskraft kan på grund af den faglige selvstændighed, som kendetegner de højere uddannelsesinstitutioner, kun øve en henstillende og rådgivende virksomhed.

Udvalget ønsker som tidligere nævnt ikke at ændre princippet om de højere uddannelsesinstitutioners faglige selvstændighed og kompetence til at fastsætte uddannelsernes indhold og omfang, men man finder det på den anden side meget ønskeligt, at de allerede eksisterende konsultationer af aftagerne af akademisk uddannet arbejdskraft udbygges og systematiseres. Man skal i øvrigt foreslå, at der med højst 3 års mellemrum afholdes *uddannelseskonferencer* mellem de for de enkelte uddannelser ansvarlige fagråd og repræsentanter for aftagerne af den uddannede arbejdskraft, censorerne og yngre kandidater, hvor aftagerne kan gøre rede for de ønsker, de måtte have om ændringer i uddannelserne, hvor de yngre kandidater kan redegøre for den overensstemmelse eller uoverensstemmelse, der har været mellem deres uddannelse og de krav, der er blevet stillet til deres viden og kunnen på deres arbejdspladser, og hvor fagrådene kan redegøre for de eventuelle reformer, der er under overvejelse.

Ved sådanne regelmæssige konferencer skulle det være muligt med respekt af den faglige selvstændighed at holde fagrådene orienteret om de forventninger, der stilles til uddannelserne, og om den kritik, der kan rettes mod de eksisterende studie- og eksamensplaner, således at arbejdet med studieplansrevisioner kan sikres incitamenter udefra.

Opstår der i tiden mellem to konferencer behov for væsentlige ændringer af studie- og eksamensordningerne, bør fagrådet i god tid, inden sådanne ændringsforslag fremsendes til godkendelse i konsistorium og ministeriet, søge forbindelse med de vigtigste aftagere af den pågældende uddannelses kandidater og anmode om deres kommentarer til de påtænkte ændringer, for at de kan indgå i fagrådets videre overvejelser.

XIII. AARHUS UNIVERSITETS OVERGANG TIL STATSUNIVERSITET

Af beskrivelsen i Afsnit IV fremgår det, at Aarhus universitet er en selvejende institution, og at der i universitetets nuværende organisation indgår en universitetsbestyrelse, hvori ikke alene repræsentanter for universitetet har sæde, men hvor også de kredse, som i sin tid stod bag universitetets oprettelse, nemlig Århus kommune og den private organisation, »Universitets-Samvirket«, er repræsenteret.

Da Aarhus universitets drifts- og investeringsudgifter i de senere år — bortset fra kommunale og private tilskud, som nu nærmest er af symbolsk karakter — udelukkende er blevet dækket af henholdsvis statstilskud og rente- og afdragsfrie statslån, er universitetsbestyrelsens funktion som universitetets økonomisk-administrative ledelse i praksis ophørt. Som en konsekvens heraf foreslår udvalget, at universitetsbestyrelsen op-

hæves, og at Aarhus universitet får samme status som de to statsuniversiteter.

Aarhus universitets personale er i princippet ansat og lønnet på samme måde som personalet ved statsuniversiteterne. For så vidt angår det kontraktansatte personale, sker ansættelse og aflønning i henhold til de gældende overenskomster mellem økonomiministeriet og organisationerne, medens det øvrige personale - deriblandt professorerne - ansættes efter samme regler, som gælder for statstjenestemænd, idet ansættelsesproceduren dog følger specielle regler, og normeringer af stillinger sker på finansloven i stedet for på normeringsloven.

Da Aarhus universitets stilling som selvejende institution således efterhånden kun er af rent formel karakter, og da denne stilling på den anden side kræver en administrativ særbehandling af en række af universitetets sager, vil udvalget også af denne grund finde det bedst stemmende med de faktiske forhold, at Aarhus universitet gøres til et statsuniversitet.

Udvalget skal derfor foreslå, at undervisningsministeriet i 1968 optager forhandlinger med universitetet, Århus kommune og Universitets-Samvirket om universitetets overgang til statsuniversitet.

XIV. DEN KGL. VETERINÆR- OG LANDBOHØJSKOLES HENLÆGGELSE UNDER UNDERVISNINGSMINISTERIETS RESSORTOMRÅDE

1. Alle højere uddannelsesinstitutioner undtagen institutionerne under ministeriet for kulturelle anliggender og Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole sorterer under undervisningsministeriet, der desuden administrerer den almene uddannelse indtil studentereksamen og de fleste faglige uddannelser, herunder landbrugs-, havebrugs- og mejeriskolerne, landbrugsteknikeruddannelsen samt helt eller delvis den kommende efteruddannelse af agronomer.

Endvidere sorterer følgende råd, fonde og udvalg og institutioner af betydning for de højere uddannelser og forskningen under undervisningsministeriet:

1. Forskningens Fællesudvalg (FFU), der har til opgave at rådgive regering og folketing i spørgsmål vedrørende forskningens udvikling og dansk deltagelse i internationale forskningsproj ekter.
2. Planlægningsrådet for de højere uddannelser, der skal rådgive ved planlægningen af den videre universitets- og læreanstaltsudbygning.
3. Rektorkollegiet, der varetager spørgsmål af fælles interesse for de højere uddannelsesinstitutioner.
4. De faglige samarbejdsudvalg, der behandler sager af fælles interesse for de højere uddannelsesinstitutioner inden for følgende 5 områder: De humanistiske videnskaber, samfundsvidenskaberne, sundhedsvidenskaberne, naturvidenskaberne og de tekniske videnskaber.
5. Rask-Ørsted Fondet.
6. Statens almindelige videnskabsfond.
7. Statens teknisk-videnskabelige fond.
8. Danmarks teknisk-videnskabelige forskningsråd.
9. De fem forskningsråd inden for hvert af områderne: Naturvidenskaberne, de humanistiske videnskaber, samfundsvidenskaberne, lægevidenskaben samt jordbrugs- og veterinærvidenskaberne, der nu på grundlag af et forslag fra Forskningens Fællesudvalg vil blive søgt oprettet.
10. Atomforsøgsstationen Risø.
11. Ungdommens Uddannelsesfond.

Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole har mere eller mindre nær tilknytning til alle de nævnte uddannelser, råd, fonde, udvalg og institutioner. Endvidere må højskolens udbygnings- og investeringsplaner for tiden efter 1972, hvor de igangværende byggerier skal være afsluttet, koordineres med udbygningen af de øvrige højere uddannelser på grundlag af de i »Skitse for udbygningen af de højere uddannelser i tiden indtil 1980« fremsatte forslag. Endelig skal der på grundlag af nærværende be-

tænkning formentlig gennemføres en lang række ændringer af de højere uddannelsesinstitutioners organisation, administration og personaleforhold. Der er således mange grunde til, at Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles virksomhed må koordineres nøje med de øvrige højere uddannelsesinstitutioners udvikling. Udvalget er af den opfattelse, at denne koordinering bedst kan ske under det ministerium, hvorunder langt den største del af landets uddannelses- og forskningsinstitutioner sorterer, og man skal derfor foreslå, at Den kgl. Veteriær- og Landbohøjskole henlægges under undervisningsministeriets ressortområde. Dette forslag er i øvrigt i overensstemmelse med de af Administrationsudvalget af 1960 i betænkning nr. 30 af 1962 fremsatte synspunkter, jf. nævnte betænkning side 25, hvor det hedder:

»Såfremt udvalgets principielle syn på undervisnings- og uddannelsesvæsenets administration bliver lagt til grund for den kommende udvikling, er der næppe tvivl om, at Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, der henhører under landbrugsministeriet, bør administreres sammen med det øvrige højere uddannelsesvæsen under undervisningsministeriet.

Landbrugsministeriet har ganske vist over for udvalget peget på betydningen af, at undervisning og erhverv også på dette område administreres under samme ministerium. Som tidligere nævnt har udvalget ikke kunnet tillægge denne betragtning afgørende betydning på andre områder, og dertil kommer, at den mere elementære undervisning på landbrugsskolerne allerede henhører under undervisningsministeriet.«

2. Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole har forbindelse med de institutioner under landbrugsministeriet, der beskæftiger sig med forskning og forsøg inden for højskolens fagområder samt med landbrugs- og andre erhvervsorganisationer, og det vil kunne anføres, at denne forbindelse vil lide skade, hvis højskolen lægges ind under undervisningsministeriet.

Udvalget deler ikke en sådan bekymring og kan henvise til, at sundhedsvæsenet sorterer under indenrigsministeriet (sundhedsstyrelsen), medens lægeuddannelsen sorterer under undervisningsministeriet, at handel og industri sorterer under handelsministeriet, medens de tekniske og merkantile uddannelser på alle niveauer sorterer under undervisningsministeriet, og at landbrugs-, havebrugs- og mejeriskolerne sorterer under undervisningsministeriet, uanset at landbrugets forhold i øvrigt sorterer under landbrugsministeriet. Udvalget finder ikke, at man i disse tilfælde, hvor erhverv og uddannelse har sorteret under hver sit ministerium, har kunnet betegne denne opdeling som uhensigtsmæssig.

3. Udvalget har overvejet, på hvilket tidspunkt en overførsel af Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole fra landbrugsministeriet til undervisningsministeriet vil være mest praktisk. Set ud fra et budgetteknisk synspunkt kunne det være praktisk, om overførslen skete pr. 1. april 1968, men under hensyn til, at en overførsel må kræve nogen tids forberedelse, skal udvalget foreslå, at overførslen finder sted ved det nye undervisningsårs begyndelse den 1. september 1968.

XV. AFSLUTTENDE BEMÆRKNINGER

Udvalget har som gentagne gange fremhævet i betænkningens tidligere afsnit i henhold til sit i Afsnit I gengivne kommissorium bl.a. haft til opgave at tage stilling til, i hvilket omfang de enkelte højere uddannelsesinstitutioners administration bør udbygges og effektiviseres, således at disse - med skyldigt hensyn til de enkelte institutioners særpræg - opbygges efter så ensartede retningslinjer som muligt.

Der er selvsagt, som det nærmere er omtalt i Afsnit VI, betydelig lighed mellem de funktioner, der skal varetages af de højere uddannelsesinstitutioner. Udvalget har derfor nøje overvejet, i hvilket omfang disse opgaver kunne tænkes løst på ensartet måde ved de enkelte institutioner. En sådan ensartethed i den administrative opbygning vil også i mange tilfælde være en forudsætning for det samarbejde mellem uddannelserne, som man forestiller sig skal udvikles i centrene for højere uddannelse. Da

selve centerbegrebets indhold endnu ikke er nærmere fastlagt, har udvalget afstået fra at behandle de administrative problemer i forbindelse hermed.

Udvalget har dog ment - i Afsnit VII - at kunne foreslå en ensartet opbygning af de højere uddannelsesinstitutioners stillingsstruktur og har i øvrigt lagt vægt på at formulere retningsgivende fælles principper for de fundamentale træk i den fremtidige opbygning af de højere uddannelsesinstitutioners organisation og administration.

Udvalget har, som det bl.a. er kommet til udtryk i den i Afsnit I omtalte nedsættelse af to underudvalg vedrørende henholdsvis universiteternes og de højere læreanstalters forhold, været inde på, om man kunne sondre mellem forskellige grupper af højere uddannelsesinstitutioner - f.eks. universiteter og højere læreanstalter, eventuelt med en yderligere opdeling i større og mindre læreanstalter — inden for hvilke der kunne være større mulighed for en ensartet opbygning af de enkelte institutioners organisation og administration.

I forlængelse heraf har udvalget forsøgt at sammenfatte sine forslag til ændringer i de bestående forhold i udkast til en art standardbestemmelser for to eller tre typer af højere uddannelsesinstitutioner. Tanken hermed har ikke været, at disse modeller skulle opfattes som egentlige forslag til love eller anordninger for de enkelte institutioner inden for den pågældende type af uddannelsesinstitutioner, men alene, at de kunne danne udgangspunkt for drøftelser af de love eller anordninger, som efter udvalgets opfattelse bør udarbejdes for hver enkelt institution af undervisningsministeriet efter forhandling med den pågældende institution. Man har imidlertid opgivet dette forsøg i erkendelse af, at der selv inden for disse grupper er store forskelligheder mellem de enkelte institutioner. Eksempelvis ville en sådan model for universiteternes vedkommende måske forholdsvis let kunne tilpasses til forholdene på Københavns og Aarhus universiteter, hvorimod den kun med store ændringer ville kunne danne basis for bestemmelser vedrørende Odense universitet og kommende nye universiteter.

Udvalget har derfor ment at måtte indskrænke sig til -- navnlig i Afsnit IX - at stille en række forslag, som man mener bør være retningsgivende for de enkelte institutioners drøftelse af de mange problemer, der rejser sig ved den nyordning af organisation og administration, som det efter udvalgets opfattelse er nødvendigt snarest at søge gennemført, for at institutionerne på effektiv måde tilpasses de aktuelle behov.

XVI. SÆRUDTALELSER

Særudtalelse nr. 1 afgivet af A. Friediger og **med supplerende bemærkninger af M. Fog.**

Et mindretal - A. Friediger - er på mange punkter enig med udvalget i dets ledende synspunkter, men i spørgsmålet om bevarelsen af det traditionelle professorbegreb og i spørgsmålet om sammensætningen af de centrale kollegiale samarbejdsorganer er mindretallets opfattelse fundamentalt forskellig fra flertallets.

Det fremgår, såvel af det skrevne (bl.a. Afsnit V, stk. 10, og Afsnit IX, stk. 3) som af den almindelige tendens i betænkningen, at det er flertallets opfattelse, at det fortsat skal være et lille antal professorer, der skal lede såvel undervisning som forskning, foruden at også de centrale kollegiale organer helt skal domineres af professorerne.

Da dette jo netop er den eksisterende situation, bør det belyses, på hvilken måde professoren vælges idag, samt i hvilket omfang han, på basis af udvælgelseskriterierne, må forudsættes at være egnet til og have mulighed for at varetage de pligter, der påhviler ham.

Til bedømmelse af ansøgningerne til et ledigt professorat nedsættes et sagkyndigt udvalg, der efter nøje granskning af ansøgernes videnskabelige kvalifikationer indstiller den videnskabeligt bedst (og det må forudses tilstrækkeligt) kvalificerede til embedet. Det betragtes derpå som en selvfølge, at denne højt kvalificerede videnskabsmand i reglen også må påtage sig

a) at lede andre videnskabsmænds forskning samtidig med, at han fortsætter sin egen,
b) at planlægge og lede undervisningen inden for hele sit fagområde,
c) udover forskningsleder også at være den administrative leder af et institut.

Dette er særdeles beklageligt, fordi man herved pålægger den nybagte professor administrative og undervisningsmæssige opgaver i et sådant omfang, at han, da dette jo er dagens og vejens pligter, i stigende grad må tilsidesætte den forskning, der er begrundelsen for hans udnævnelse. Samtidig har man dertil givet ham eneansvaret (ofte i en 20-35 års periode) for fagets trivsel og videreudvikling i en tid med rivende videnskabelig ekspansion, som der ikke levnes ham mulighed for at deltage i.

Når flertallet med hensyn til stabsopbygning og struktur vel opererer med »rimelige« relationer mellem professorer, docenter/afdelingsledere og lektorer/amanuenser, men intet siger om, hvorledes og af hvem antallet af professorer bestemmes, forekommer flertallets indstilling om oprettelse af gruppe 3-stillinger (docenter, afdelingsledere og afdelingsprofessorer) med begrænset medlemsskab i de kollegiale organer som et forsøg på, gennem reelt betydningsløse »reformer«, at fastholde og udbygge den bestående ansvars- og kompetencefordeling, for derved at splitte de kræfter, der i årevis har påpeget de ulykkelige konsekvenser, som systemet med få og enevældige professorer har medført for forskningen og hele den højere undervisning her i landet.

Man må gøre sig klart, at det hverken er nødvendigt eller hensigtsmæssigt at opbygge de højere læreanstalter som en række departementale pyramider omkring de enkelte professorale lærestole, idet en sådan opbygning må forudsætte, at det altid vil være muligt at finde én person, om hvem man ved, at han i den næste halve menneskealder vil være den bedst kvalificerede på alle de områder, der henhører under den pågældende lærestol.

Mens det er rigtigt, at ansvaret for instituttets administration lægges på en enkelt person, er princippet næppe generelt acceptabelt for undervisningsområdet og helt ødelæggende, når det anvendes på forskningsområdet. Det er i dag således kun de allerfærreste forundt at kunne overskue og vurdere de mange specialer og facetter i forskningen, selv indenfor deres eget »fagområde«, og det **vil** medføre en ulykkelig og urimelig begrænsning af forskningen, hvis den forsat skal være underlagt de ganske få udvalgte.

For at forbedre disse forhold må tingenes tilstand ændres radikalt gennem indførelse af en fornuftig stabsopbygning ved de højere uddannelsesinstitutioner med et langt større antal ligestillede forskningsledere og med en kollegial delegering og fordeling af myndighed og beføjelser til løsningen af de undervisningsmæssige og administrative opgaver. Disse opgaver skal løses under ansvar over for kolleger, man selv har valgt, eller over for kollegiale råd fremstået på samme måde.

Stillings strukturen.

I. Ideelt vil det være rigtigst kun at operere med to grupper:
a) amanuenser/lektorer.
b) professorer.

De i betænkningen anførte motiveringer **for** oprettelsen af gruppe 3—stillinger (selvstændig ledelse af undervisning og forskning), er ligesåvel kriterier for professorudnævnelser, og meningen med gruppe 3-stillingerne (docenter, afdelingsledere og afdelingsprofessorer) bliver således kun, kunstigt at søge at holde professorantallet nede.

Om forholdet mellem professor- og amanuensis/lektorstillinger må det siges:

1) At såvel underudvalg II som det af underudvalget nedsatte institutudvalg har udtalt, at en forskningsleder på betryggende måde kun kan lede en videnskabelig gruppe af størrelsesordenen 3–4 videnskabelige medarbejdere. (Heri er ikke medregnet kandidat- og adjunktstipendiater og videregående studerende). Dette svarer til, at det af rent forskningsmæssige grunde er nødvendigt, at mellem 1/3 og 1/4 af de videnskabelige stillinger er professorater.

2) At ved gennemførelsen af tjenestemandsloven af 1958 var 226 af i alt 547 videnskabelige stillinger altså 41,5% normeret som professorer. Udover de 547 var enkelte, bl.a. nogle civilingeniører, ansatte i unormerede stillinger. Allerede dengang indså man, at det var nødvendigt at øge antallet af lederstillinger. Derfor opnormeredes 101 stillinger til 25. lønningsklasse; og summen af professor- og 25. lønningsklassestillinger kom således op på ca. 60 % af samtlige videnska-

beiige stillinger ved de højere læreanstalter. Da 25. lønningsklassestillingerne desværre kun sjældent fik det indhold, man havde tiltænkt dem, nemlig at være lederstillinger, vil det sige, at lederstillingerne (professoraterne) også efter gennemførelse af 1958 loven udgjorde ca. 40 % af den videnskabelige stab. Det skal dog anføres, at amanuensisstabene ved de humanistiske og filosofiske fakulteter først blev udbygget efter 1960.

3) I det i nærværende betænkning (Afsnit VI stk. 17) angivne eksempel vedrørende en rimelig stillingsstruktur ved et institut regnes der med, at mindst 9,5 % og højst 20 % af samtlige stillinger er professorater. Anser man det for sandsynligt, at gruppe 3-stillingerne i ansvar og indflydelse bliver ligestillet med professoraterne, bliver relationerne: Max. 44 % og min. 32 %, idet der er taget hensyn til såvel professor- som docentpuljerne. Forslaget indebærer således en væsentlig nedsættelse af antallet af lederstillinger i forhold til 1958. Nedenstående er de angivne tal opstillet i tabelform, idet tallene, der for 1958 omfatter Københavns universitet, Danmarks tekniske Højskole, Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, Danmarks farmaceutiske Højskole og Københavns Tandlægehøjskole, er taget fra »betænkning nr. 197, 1958: 2. Betænkning afgivet af lønningskommissionen af 1954.« Tallene for 1967 er hentet fra nærværende betænkning Afsnit III tabel 3 og omfatter derfor foruden de tidligere nævnte højere læreanstalter også Aarhus universitet og Århus Tandlægehøjskole:

% aj samtlige videnskabelige stillinger:

	1958:	1967 :	Flertallets eksempel	Mindretallets forslag:
Professorer	41,5	21	9,5–20	40–50 (min)
Afdelingsledere og docenter	18,5	79	22,5–24	0
Amanuenser	40		68 –56	60–50 (max.)

Ovennævnte faktiske tal for 1958 og 1967 er, som det fremgår af beregningsgrundlaget, gennemsnitstal for flere institutioner og kan derfor ikke anvendes som normgivende for stillingsstrukturen ved det enkelte institut.

Ved institutterne må antallet af lederstillinger bestemmes under hensyn til, at en forskningsleder højst kan lede en gruppe på i alt 3-4 forskere. Med de triste erfaringer om det reelle indhold i »avancementsstillinger« fra 1958 in mente, må mindretallet derfor konstatere, at en stabsopbygning, der kan tillade, at kun ca. 9,5 % af stillingerne ved et institut er professorater, er fuldstændig uanvendelig. Alene de forskningsmæssige opgaver vil som allerede tidligere nævnt under 1) kræve, at mindst 25 %–33 % af samtlige stillinger er lederstillinger (professorater). Under henvisning til, dels de øvrige opgaver, der påhviler professorerne, og dels det faktum, at mange fag er så specielle, at der kun er ansat 1–2 personer for at varetage dem, foreslår mindretallet, at mindst 40-50 % af samtlige videnskabelige stillinger bliver professorater.

II. Det har for mindretallet været et ledende synspunkt, at den dynamiske udvikling, der i vor tid præger ikke alene naturvidenskaberne men også mange humanistiske videnskaber, kræver, at man opgiver den konservatisme, der er indbygget i den nuværende struktur på universiteterne og de højere læreanstalter, og finder frem til en struktur, der giver denne dynamiske udvikling de bedst mulige vilkår.

Flertallets forslag til stillingsstrukturen, som er et kompromis mellem mange modstridende synspunkter, vil derfor næppe på længere sigt kunne opfylde de ønskede mål.

Såfremt man alligevel måtte ønske at fastholde flertallets forslag, skal mindretallet udtale, at dette forslag muligvis i en overgangsperiode — og da med nedenfor anførte helt nødvendige modifikationer — ville kunne betyde et skridt i den rigtige retning.

Den af flertallet foreslåede stillingsstruktur kunne således tænkes gennemført under henvisning til, at der altid vil være discipliner, hvor man bl.a. af hensyn til undervisningen vil ønske at have en »normeret professorstilling«. Det vil for mindretallet være en forudsætning for at kunne acceptere en sådan struktur, at man, selv om man ville kræve en symbolsk lønmæssig differentiering mellem professorer og gruppe 3, så sikrede, at dette ikke medførte, at der blev nogen forskel i hverken ansvar eller indflydelse mellem professorerne og indehaverne af stillingerne i gruppe 3.

Instituttråd.

En konsekvens af, at man til enhver tid skal kunne pålægge den bedst egnede videnskabelige

medarbejder ved et institut et bestemt arbejde eller arbejdsområde, må være, at institutrådet selv, blandt samtlige sine medlemmer, vælger sin formand, ligesom rådet også frit vælger, hvem der i andre forbindelser skal repræsentere det. Om dette såvel som om formandens beføjelser er mindretallet af samme mening som flertallet. Derimod mener mindretallet, at samtlige fastansatte, herunder lektorerne, skal være »fødte medlemmer« af rådet; amanuenser og stipendiater, der beklæder gennemgangs- eller rekrutteringsstillinger, bør også have sæde i rådet evt. ved en begrænset repræsentation. Mindretallet ønsker at gøre opmærksom på, at hvor institutdannelse sker mellem laboratorier med få faglige berøringsflader, må en til den for oprettelse af institutråd beskrevne procedure også anvendes ved det enkelte laboratorium.

Selv om det umiddelbart forekommer forståeligt, at institutetableringen og -reorganisationen i videst muligt omfang ønskes gennemført under hensyntagen til eksisterende traditioner og personer, mener mindretallet ikke, at institutopbygningen ved de eksisterende højere læreanstalter kan udskydes (i op til 35 år) til alle disse lokale problemer har fundet deres løsning. Der må gives en kort frist (næppe over 5 år) inden for hvilken alle discipliner må være placeret i institutter. Jo flere lokale områder der i længere tid får lov til at stå udenfor, jo vanskeligere bliver det at gennemføre en overskuelig, rationelt arbejdende organisation for helheden.

De centrale kollegiale organer.

De centrale kollegiale organer (fagråd, lærerråd og konsistorium) varetager i dag, og skal i henhold til nærværende betænkning også fremtidig varetage institutionens faglige og akademiske interesser. De skal på disse områder koordinere institutternes ønsker og skal under hensyn hertil træffe afgørelser eller afgive indstillinger til andre instanser. Medlemmerne af disse organer skal derfor hverken repræsentere sig selv eller deres stillingskategori, men først og fremmest deres institut. Som følge heraf må det være institutrådet, der blandt sine medlemmer vælger den eller de personer, det anser for bedst egnet til at repræsentere instituttet i fagrådet. **For** at sikre at instituttet altid er repræsenteret ved fagrådets møder, bør institutrådet udpege en personlig suppleant for hvert fagrådsmedlem, det har valgt.

På trods af at også flertallet går ind for princippet om, at instituttet skal være den centrale byggesten i hele institutionens struktur, har det fastholdt den eksisterende tilstand, hvor professorer er »fødte medlemmer« af fagråd og samtlige professorer er medlemmer af lærerråd; herudover skal der så blandt »andre lærere« vælges et antal medlemmer til disse råd. En sammensætning af denne art lider af bl.a. flg. 2 alvorlige fejl:

1) Hverken de fødte eller de valgte medlemmer vil være eller føle sig som repræsentanter for, og derfor ansvarlige overfor, deres institut. De valgte medlemmer (fra gruppen »andre lærere«) må naturligt føle sig som repræsenterende den gruppe, der har valgt dem, d.v.s. snarere som stands- end som fagrepræsentanter, og dette vil næppe kunne undgå at virke tilbage på professorerne. Man risikerer således, at drøftelserne i de centrale kollegiale organer vil blive præget af stands- og prestige-problemer, der burde være disse organer helt uvedkommende. Sådanne problemer må diskuteres i institutrådene, samt hvis økonomiske spørgsmål er involveret, lægges op til forhandling mellem institutionens centrale administration og de faglige organisationer.

2) Medlemstallet i de af flertallet foreslåede centrale kollegiale organer vil blive så stort, at man i praksis vil arbejde gennem forretningsudvalg 0.1., hvor de reelle afgørelser vil blive truffet. Det er således kun på papiret, at professorer gennem det »fødte medlemsskab« bevarer den direkte indflydelse, i realiteten må de delegere det til andre at træffe afgørelserne.

3) Flertallets forslag om, at i hvert fald én professor for hvert fag skal være medlem af fagrådet, og at samtlige professorer skal være medlemmer af lærerrådet, trækker de standsforskelle frem, som flertallet selv har søgt at eliminere i institutrådene.

   Den meget snørklede valgprocedure, flertallet foreslår til valg af konsistorium ved universiteterne, giver ikke meget håb om, at det vil blive de bedst egnede, der vælges til universiteternes øverste kollegiale organ.

   Hvis man i stedet for at pleje stands- og prestigeinteresser, ville forsøge at have lidt tillid til dømmekraften hos de kolleger, man selv i sin tid har indstillet til ansættelse, var

det måske muligt, at få de kollegiale organer til at virke efter hensigten.

Det er mindretallets opfattelse, at hvert institut skal vælge et antal repræsentanter, og at disse tilsammen udgør fagrådet, der normalt ikke bør have mere end 20 medlemmer.

Under hensyn til antallet af institutter under de enkelte fagråd bestemmer konsistorium, hvor mange medlemmer hvert institut skal vælge.

Valget gælder for en 3-års periode.

Et institut kan være repræsenteret i flere fagråd ved samme eller forskellige repræsentanter.

Lærerrådet består af samtlige fagrådsmedlemmer.

Konsistorium består af: Rektor, prorektor, administrationens chef samt max. 10, på 3 år valgte medlemmer, et valgt af hvert fagråd. Såfremt der ved en institution oprettes mere end 10 fagråd, beslutter konsistorium, hvilke fagråd der i fællesskab skal vælge ét medlem til konsistorium.

Supplerende bemærkninger til særudtalelse nr. 1 af Mogens Fog:

I tilslutning til den af A. Friediger afgivne særudtalelse nr. 1 har jeg følgende bemærkninger:

1. Jeg er enig i nævnte udtalelses principielle betragtninger vedrørende professorernes stilling og kompetence. Specielt må fremhæves:

at professorer vælges ud fra videnskabelige kvalifikationer, som deres øvrige pligter efter ansættelsen i vid udstrækning hindrer dem i at udnytte. De har ikke nødvendigvis interesse for og indsigt i de mange administrative opgaver, som pålægges dem.

at fagområdernes udvikling og progressive subspecialisering gør det umuligt for en fagprofessor gennem hele sin funktionsperiode ved siden af andre opgaver at bevare et initiativtagende overblik og dermed et reelt, øverste ansvar for hele fagets trivsel med hensyn til forskning og undervisning, og

at derfor de højt kvalificerede forskere og lærere, som efter betænkningens forslag placeres i stabsopbygningens 3. gruppe, bør have ansvar og indflydelse over for fagets forvaltning på linje med professorer placeret i gruppe 4.

Udviklingen bør sigte mod en sammensmeltning af gruppe 3 og 4.

2. I konsekvens af dette synspunkt mener jeg det principielt rigtigt, at valgunderlaget til de kollegiale organer (institutråd, fagråd, konsistorium m.v.) ikke opdeles i grupper efter ansættelsesforhold, men omfatter hele det fastansatte videnskabelige personale, for institutrådenes vedkommende altså også betænkningens gruppe 2.

Da der imidlertid er stor forskel på de enkelte højere uddannelsesinstitutioners opbygning og på fagenes hensigtsmæssige organisation i institutter, tror jeg det ikke for øjeblikket muligt at komme længere end de i betænkningen angivne retningslinjer, hvorefter der sikres professorer og »andre lærere« en minimumsrepræsentation i de kollegiale forsamlinger efter regler, som nærmere fastlægges af institutionernes ledende organer.

Særudtalelse nr. 2 afgivet af Jens N. Christiansen og H. Volsøe med supplement af Jens N. Christiansen.

Et mindretal (Jens N. Christiansen og H. Volsøe) er på et område, som det tillægger afgørende betydning, uenig med flertallet. Flertallet har under hele udvalgsarbejdet urokkeligt fastholdt den opfattelse, at professorerne fortsat bør have det endelige ansvar inden for deres fagområde for såvel undervisning som forskning, og man har fundet det fornødent at fastslå dette dogme ikke mindre end 4 steder i betænkningen (Afsnit V, pkt. 10; Afsnit VII, pkt. 1 og pkt. 11, Afsnit XI, pkt. 3).

Mindretallet mener, at flertallets fastholden af dette standpunkt vil være skæbnesvangert for gennemførelsen af mange af de progressive tanker, der i øvrigt er nedlagt i betænkningen, af følgende grunde:

1. Den kløft, der i dag består mellem på den ene side professorerne, på den anden side alle øvrige lærere ved de højere uddannelsesinstitutioner, vil blive opretholdt. Denne kløft er ikke alene ulogisk og unødvendig, men mange steder direkte skadelig for arbejdsklimaet.

2. Det forekommer urimeligt, at man pålægger en forsker i 25-35 år at lede forskningen inden for et fagområde, hvis indhold i løbet af dette tidsrum ofte totalt fornyes.

3. Udvalgets skelnen mellem de »fødte« og de valgte medlemmer i de kollegiale forsamlinger medfører ikke alene indviklede valgproce-

durer, men vil skabe et dårligt arbejdsklima i disse organer, fordi repræsentationssystemet tenderer mod fremme af stands- og gruppeinteresser, hvor alene faglige interesser burde være rådende.

4. Den ulighed, der opretholdes mellem de to lærergrupper vil medføre, at professorstillingen for mange videnskabsmænd vil være den eneste attraktive slutstilling, og dette vil igen medføre en allerede i dag mærkbar og højst uheldig atomisering af fagene.

5. Opretholdelsen af det traditionelle professorbegreb vil vanskeliggøre oprettelsen af de institutter af passende størrelse, som udvalget går ind for, og man vil fortsætte efter den gamle rettesnor: hver professor sit institut.

Mindretallet skal med udgangspunkt i ovenstående foreslå følgende:

a. Avancement inden for lærerstabene ved de højere uddannelsesinstitutioner fra amanuensis til professor sker udelukkende på basis af faglige kvalifikationer og arbejdsindsats, men uafhængig af tilfældig ledighed i højere stillinger.

b. Alle valg til kollegiale organer sker ved lige og almindelig valgret blandt alle videnskabelige medarbejdere.

c. Alle lederfunktioner fra institutbestyrer til rektor besættes ligeledes ved lige og almindelig valgret blandt alle videnskabelige medarbejdere.

Supplement til særudtalelse nr. 2 af Jens N. Christiansen.

Desuden ønsker mindretallet Jens N. Christiansen at fremføre følgende:

Stillingsstrukturen.

Det er karakteristisk for den nuværende bestand af videnskabelige medarbejdere, at aldersfordelingen på baggrund af den store tilgang af yngre medarbejdere i løbet af 60'erne er meget skæv. Aldersgrupperne over 40 år er relativt små og domineres af professorer, medens aldersgrupperne under 40 år er relativt store og domineres af amanuenser.

Ifølge planlægningsrådets skitse for udbygning af de højere uddannelser i tiden 1965-80 (planskitsen) viser prognoserne for studenter og lærerbestandsudvikling i de kommende år (bilag), at en opfyldelse af såvel det eksisterende som det prognostiserede lærerbehov vil kræve »store årgange«, d.v.s. en stor årlig tilgang af lærere endnu nogle år. Derefter vil man kunne forvente en vis mætning af lærerbehovet og dermed en faldende tilgang — dog næppe mere end at bestanden af lærere bliver svagt stigende i overensstemmelse med langtidsstigningen i studenterbestanden, forbedringen af undervisningens kvalitet o.a.

Man kan således forvente en »lærerpukkel« af mindst 10 års længde, der i den kommende 40-års periode vil være et markant træk ved de højere uddannelsesinstitutioner. Gruppens ældste medlemmer er i dag i 35-års alderen, og i løbet af 5-10 år vil denne gruppe for manges vedkommende være kvalificeret til ansættelse som professorer. Dette antages ud fra den omstændighed, at den gennemsnitlige udnævnelsesalder for de nuværende professorer er ca. 40 år. Der synes ikke at være nogen signifikant forskel i denne udnævnelsesalder mellem de enkelte institutioner, ej heller synes den at være væsentligt ændret over tiden. En ændring i opadgående retning ville formentlig også give anledning til alvorlige faglige betænkeligheder, idet mange derved først ville blive professorer i en alder, hvor deres forskningsaktivitet var aftagende.

En umiddelbar sammenligning af talmaterialet for den aktuelle situation med de nævnte udviklingstendenser indicerer, at man formentlig, såfremt man ønsker at opretholde den nuværende relation mellem stillingstyper (et relativt lille antal professorer), enten må hæve den gennemsnitlige professoruddannelsesalder eller forudse, at mange amanuenser forlader institutionen, fordi de ikke kan opnå en tilfredsstillende slutstilling. Såfremt man ønsker at fastholde et stort antal heltidsansatte lærere, anser mindretallet kun muligheden for at oprette relativt flere egentlige professorater for at være forsvarlig.

Institutråd.

Mindretallet må umiddelbart erkende tilstedeværelsen af de vanskeligheder, der har *ligget* til grund for flertalsforslaget om, at institutetableringen og institutreorganiseringen i videst muligt omfang bør ske under hensyntagen til historie og traditioner samt lokale af enkeltpersoner prangede interesser. Mindretallet mener dog ikke, at det kan accepteres, at en institutetablering blot udskydes til en fjern fremtid, og dermed muligvis også forsinker etableringen af fagrådene. Ønsker man at afvente en løsning på en række specielle problemer, der ifølge deres karakter bør vige for hovedhensynet, vilkårene for fagenes udvikling, vil der formentlig

hengå op til 25 år før nærværende betænknings forslag kan realiseres i fuld udstrækning. Det kan formodes, at i jo højere grad man gennem længere tid tillader enkeltelementer i strukturen at stå udenfor systemet, jo vanskeligere vil det derefter blive at gennemføre en overskuelig og rationelt arbejdende organisation.

Mindretallet kan fuldt ud tilslutte sig forslaget om eablering af institutråd og skal i den forbindelse blot understrege som sin grundopfattelse, at når der i nærværende betænkning stilles forslag om etablering af institutråd i hvis samsætning lærerkategorierne indgår efter et nærmere fastlagt repræsentationsprincip, så bør dette alene begrundes deri, at man ønsker at etablere institutråd af en hensigtsmæssig og ikke for stor størrelse. Således kan man ved de meget små institutter (f.eks. under 10 medarbejdere) formentlig med udbytte betragte samtlige medarbejdere som medlemmer af institutrådet.

Særudtalelse nr. 3 afgivet af Carpentier og Knuth med supplement af Hammershaimb og Schou.

Vedrørende sammensætning af de kollegiale organer.

Et mindretal (Carpentier og Knuth) mener, at reglerne for sammensætning af de kollegiale organer i henhold til flertallets forslag er for ubestemt. På den ene side åbner reglerne mulighed for, at hovedindflydelsen i institutionernes anliggender flyttes fra professorerne til de øvrige lærere, og på den anden side er der mulighed for, at de sidstnævnte kan få meget ringe indflydelse. Begge dele vil være mod betænkningens ledende synspunkter. Mindretallet foreslår derfor som fast regel, at antallet af øvrige lærere i de kollegiale organer fastsættes til halvdelen af professorernes antal. De valgte medlemmer skal udpeges således, at den faglige bredde i det pågældende råd bliver så stor som mulig. Ifølge mindretallets forslag vil eksempelvis et konsistorium på en læreanstalt med 4 fagråd kunne bestå af rektor, prorektor, administrationens chef, 4 fagrådsformænd, 2 valgte professorer og 4 valgte andre lærere, altså i alt 8 professorer, 4 andre lærere og administrationens chef.

Supplement til særudtalelse nr. 3 af Hammershaimb og Schou.

Uden at tilslutte sig enkelthederne i ovenstående går Hammershaimb og Schou ind for, at reglerne for sammensætningen af de kollegiale organer udformes således, at der sikres professorerne hovedindflydelsen i institutionernes anliggender.

Særudtalelse **nr. 4 afgivet af M. Fog og med supplement af Jens N. Christiansen.**

Et mindretal (Fog) ønsker at knytte følgende særudtalelse til betænkningen vedrørende Københavns universitets forhold.

1. Jeg må lægge megen vægt på ordlyden i udvalgets kommissorium, hvorefter der skal tilstræbes så ensartede retningslinjer som muligt for institutionernes administration, men *»med skyldigt hensyn til de enkelte institutioners særpræg«.*

Dette finder udtryk i betænkningens Afsnit IX, pkt. 1, hvor der henvises til i anordninger at tage hensyn til værdifulde traditioner og særlige forhold inden for de enkelte højere uddannelsesinstitutioner.

2. Denne reservation i forhold til bestræbelsen på at skabe ensartede retningslinjer for samtlige institutioner har på nogle områder betydning for Københavns universitet, som er landets ældste og mest udbyggede uddannelsesinstitution og rummer ca. halvdelen af samtlige studerende under højere uddannelse.

3. Det kollegiale og administrative styre har gennem årene afgivet et solidt erfaringsgrundlag for, hvilke reformer det er påkrævet og ønskeligt at indføre. Universitetets øverste kollegiale organer, konsistorium og dettes forretningsudvalg har evnet i universitetets indre forhold og i indstillinger til ministeriet og bevilgende myndigheder, herunder budgetforslag med prioritering af ansøgningerne, at tage alsidigt hensyn til universitetets mangeartede funktioner og behov.

Jeg mener, at betænkningens forslag om et konsistorium med begrænset medlemstal og et snævert universitetsråd vil tjene til at bevare og styrke de ledende organers samordnende virksomhed.

4. I anordning for Københavns universitet må det klart fastlægges, i hvilke sager de kollegiale organer, herunder konsistorium, kan træffe beslutninger, som er bindende for rektor.

Rektors bemyndigelser er i betænkningens

Afsnit IX, pkt. F beskrevet derhen, at han skal have den øverste ledelse af både de faglige og økonomiske anliggender, og han bør således træffe institutionens afgørelser i alle sager, som ikke er henlagt til andre instanser.

Imidlertid er der ikke tillagt universitetsrådet, Afsnit IX, D nogen besluttende myndighed, men kun rådgivende funktion over for rektor.

Universitetsrådet vil på væsentlige punkter virke som universitetets øverste instans og vil i kraft af sin sammensætning repræsentere universitetets samlede interesser.

I betragtning af de vidtspredte fagområder med yderst forskelligartet indhold og struktur, der rummes inden for Københavns universitet, vil jeg anse det for urigtigt formelt at henlægge den endelige afgørelse af vigtige sager til rektor alene og mener derfor, at rektor bør være bundet af flertalsafgørelser i universitetsrådet.

Naturligvis må rektor såvel som ethvert andet medlem af universitetsrådet have adgang til at ledsage indstillinger og afgørelser med eventuelt dissentierende bemærkninger. Ligeledes må rektor, som anført i betænkningen, være bemyndiget til at træffe beslutning i uopsættelige sager.

5. Med hensyn til universitetsdirektørens kompetence og ansvarlighed er der i betænkningens afsnit IX, I gjort opmærksom på, at der under det nuværende kuratorembede er henlagt en række økonomiske forvaltningsområder, som ikke direkte vedrører universitetet, og at disses fremtidige administration må fastlægges af undervisningsministeriet efter forhandling med Københavns universitet.

Herudover vil det i anordning for Københavns universitet være nødvendigt nærmere at fastlægge universitetsdirektørens myndighedsområde, herunder i hvilket omfang rektor, respektive universitetsrådet, kan afgive sin myndighed til universitetsdirektøren. Jeg henviser i denne forbindelse til kurator E. A. Kochs særudtalelse, nr. 5, hvori citeres underudvalg I's forslag vedrørende rektors stilling.

Jeg anser det for rigtigt, at universitetsdirektøren er ansvarlig over for konsistorium og universitetsråd (og dermed rektor), hvilke organer han er medlem af, men kan ikke tage stilling til de af kurator Koch fremførte synspunkter vedrørende universitetsdirektørens ansvarlighed som tjenestemand i forhold til ministeriet. Det drejer sig her om forvaltningsretslige problemer, som jeg ikke er kompetent til at bedømme.

6. Det hovedsynspunkt, som ligger bag det ovenfor anførte, er, *at* Københavns universitet på grund "af sit faglige og numeriske omfang og udfra et gennem mange år udviklet kollegialt og administrativt styre frembyder særlige forhold, som må tages i betragtning ved udformning af anordning for universitetet, samt *at* der ikke bør pålægges dets rektor formel ansvarlighed indadtil og udadtil ud over, hvad han reelt er kompetent til at forvalte.

Supplement til særudtalelse nr. 4:
af fens N. Christiansen.

Mindretallet (Jens N. Christiansen) tilslutter sig princippet i Fogs særudtalelse nr. 4 angående universitetsrådets kompetence til gennem flertalsafgørelse at binde rektor i konkrete sager.

Som også fremhævet af Fog må rektor naturligvis såvel som ethvert andet medlem af universitetsrådet have adgang til at ledsage indstillinger og afgørelser med eventuelt dissentierende bemærkninger. Ligeledes må rektor, som anført i betænkningen, være bemyndiget til at træffe beslutning i uopsættelige sager.

Mindretallet må imidlertid understrege som sin opfattelse, at rektor tillige i de tilfælde, hvor en beslutning ikke kan træffes i universitetsrådet, er forpligtet til at træffe en afgørelse. Den formelt ansvarlige udadtil er rektor.

En sådan organisation indebærer navnlig

at universitetets ledelse bliver mindre afhængig af den enkelte rektors indstilling og administrative rutine,

at beslutningsprocessen fremmes mest muligt, og

at den faglige indsigt sikres i beslutninger, hvor en sådan er nødvendig.

Mindretallet skal bemærke, at man finder, at den her skitserede opbygning må vurderes også med fordel at kunne finde anvendelse på andre uddannelsesinstitutioner af en vis faglig heterogenitet.

Særudtalelse nr. 5 afgivet af £. A. Koch.

Et mindretal - E. A. Koch — ønsker at knytte følgende særudtalelse til betænkningen:

1. Jeg kan i det hele slutte mig til den af rektor Mogens Fog afgivne særudtalelse nr. 4,

men ønsker i tilknytning hertil at gøre mere udførligt rede for mine synspunkter, idet **jeg vil** fremføre nogle kritiske bemærkninger **dels om** udvalgets arbejde (punkt 2) og dels til betænkningens Afsnit IV (punkt 3-6) og Afsnit V og IX (punkt 7-16) og sammenfatte mine synspunkter i en konklusion (punkt 17).

Bemærkninger om udvalgets arbejde.

2. Når udvalgets arbejde er trukket ud i mere end 5 ½ år, skyldes det efter mindretallets opfattelse, at udvalget har påtaget sig opgaver, som ligger udenfor udvalgets kommissorium, og som udvalget efter sin sammensætning ikke har været egnet til at løse.

Udvalget er nedsat den 10. maj 1962 med den opgave at overveje spørgsmålet om de administrative forhold for universiteterne og de højere læreanstalter og i denne forbindelse det administrative forhold til undervisningsministeriet.

Dette var i hvert fald for universiteternes vedkommende en yderst presserende opgave, idet der i årene fra 1958 som bekendt er sket en voldsom stigning i universiteternes studenterbestand, således at denne nu er mellem 3 og 4 gange så stor som før 1958 og med sikkerhed kan forventes at ville stige voldsomt også i de kommende år. Det er klart, at dette forhold har stillet helt ekstraordinære krav til universiteternes administration og gjort kravet om administrationens udbygning yderst påtrængende.

Udvalget bestod ved dets nedsættelse foruden af 3 repræsentanter for undervisningsministeriet og 2 repræsentanter for Administrationsudvalget af 1960 af de 2 rektorer for de da bestående 2 universiteter, 5 rektorer for højere læreanstalter og kurator for Københavns Universitet, altså foruden af centraladministrationens repræsentanter udelukkende af ledere af højere uddannelsesinstitutioner.

Et udvalg med denne sammensætning er egnet til at tage stilling til spørgsmål om udbygningen af institutionsadministrationen i snævrere forstand, selv om det nok havde været rigtigere, om den egentlige institutionsadministration havde været fyldigere repræsenteret. Men det er mindretallets opfattelse, at et udvalg med denne sammensætning er mindre egnet til at tage stilling til spørgsmålet om den enkelte institutions organisatoriske opbygning.

Spørgsmålet om den enkelte højere undervisningsinstitutions organisatoriske opbygning er navnlig et spørgsmål om lærernes indflydelse på institutionens ledelse. Der er, som det så stærkt er fremhævet i betænkningen, her i landet en tradition for et fagligt selvstyre ved de højere uddannelsesinstitutioner. Et vigtigt led i dette faglige selvstyre er det, at institutionens lærere har indflydelse på institutionens faglige ledelse, og at de herunder også medvirker ved udformningen af de regler, som fastsættes for institutionens organisation.

At ville tage stilling til disse spørgsmål i et udvalg, som udover centraladministrationens repræsentanter udelukkende består af institutionsledere, er ikke blot uhensigtsmæssigt, men det er også et indgreb i uddannelsesinstitutionernes faglige selvstyre.

Ikke desto mindre har udvalget i henhold til indstilling fra det i udvalgets Betænkning I s. 6 omtalte arbejdsudvalg taget hele spørgsmålet om de enkelte institutioners organisation op til behandling, og udvalget har ligeledes optaget spørgsmålet om stillingsstrukturen for det videnskabelige personale til undersøgelse.

Dette er en af de væsentligste årsager til, at udvalgets arbejde er trukket i langdrag.

Udviklingen i udvalgets arbejde med disse spørgsmål har været, at man - uanset kommissoriets udtrykkelige fremhævelser af, at der bør tages skyldigt hensyn til den enkelte institutions særpræg — først har arbejdet med spørgsmålet om fastsættelse af fælles regler for alle de pågældende uddannelsesinstitutioner. Efterhånden er udvalget nået til erkendelse af, at der kan være vægtige grunde til at have en noget anden administrationsform ved en vidt forgrenet institution som Københavns universitet med ca. 20.000 studerende end ved Danmarks farmaceutiske Højskole med ca. 400 studerende eller Århus Tandlægehøjskole med 420 studerende. Man måtte yderligere konstatere, at selv de største af læreanstalterne nærmest måtte sidestilles med et enkelt fakultet ved et universitet, og efter 2½ års arbejde nåede udvalget endelig til erkendelse af, at det var nødvendigt at inddrage også andre end institutionernes ledere i dette arbejde. Udvalget blev udvidet med nogle medlemmer, men der kom dog ikke én eneste »menig« professor ind i udvalget, hvorimod der blev nedsat de foran i Afsnit I, pkt. 8-9 omtalte 2 underudvalg, underudvalg I og underudvalg II, hvori institutionernes lærere og administration var repræsenteret, og som skulle behandle henholdsvis universiteternes og læreanstalternes forhold.

Underudvalg I, som lededes af hovedudvalgets nuværende formand, udførte gennem 1½ år og 33 møder et grundigt arbejde og afgav den 5. maj 1966 indstilling til hovedudvalget nedfældet i et fuldt udarbejdet forslag til anordning for Københavns universitet, som efter underudvalgets opfattelse med visse ændringer kunne finde anvendelse på Aarhus universitet. Forslaget adskilte sig væsentligt fra de tanker, man havde gjort sig i hovedudvalget.

Som hovedpunkter i underudvalg I's forslag skal fremhæves følgende:

a. Rektorstillingen styrkes udadtil, idet rektor i denne relation optræder på universitetets vegne i såvel akademiske som økonomiske anliggender. Indadtil afgiver rektor en del af sin hidtidige myndighed til konsistorium og den nedenfor nævnte universitetsdirektør.

b. Kuratorstillingen nedlægges, og rektors og kurators administration samt fakulteternes administration samles under universitetsdirektøren. Denne får sæde i konsistorium. Det påhviler universitetsdirektøren at påse, at universitetets forvaltning foregår i overensstemmelse med de herom gældende regler.

c. Den akademiske lærerforsamling ophæves. Forsamlingen har i mange år hovedsageligt haft til opgave at vælge rektor, prorektor og konsistorialer. Om valg af disse giver anordningsudkastet helt nye regler, hvis anvendelse ikke forudsætter eksistensen af et sådant kollegium. Endvidere ville kollegiet komme op på en sådan størrelse, at det ikke kan antages at blive funktionsdygtigt.

d. Konsistoriums myndighedsområde udvides. Dets medlemstal begrænses til 13 medlemmer, heraf 10 valgte.

e. De nuværende 5 fakulteter erstattes af indtil 15 fagråd med væsentlig samme funktioner som de hidtidige fakulteter, og de hidtil for et år valgte dekaner afløses af fagrådsformænd, der vælges for 3 år.

f. Der sikres de universitetslærere, som ikke er professorer, indflydelse på universitetets ledelse ved, at de efter nærmere regler bliver valgberettigede og valgbare til konsistorium og fagråd, ligesom der sikres disse lærere indflydelse på valg af rektor og prorektor. Der pålægges institutledelsen pligt til at drøfte instituttets vigtigere anliggender med den videnskabelige stab.

g. De studerende får som hovedregel adgang til uden stemmeret at deltage i forhandlingerne i konsistorium og fagråd.

Ved behandlingen af underudvalgets indstilling i hovedudvalgets møde den 30. juni 1966 fremkom underudvalgets formand, som ikke ha.vde tilkendegivet noget særstandpunkt ved afgivelsen af underudvalgets indstilling, med forslag om ændring af underudvalgets indstilling på væsentlige punkter, og han vandt straks tilslutning fra medlemmer af hovedudvalget.

Medlemmerne af underudvalg I kan således ikke - som man kunne få indtryk af ved læsning af betænkningens indledning - tages til indtægt for betænkningens indhold.

Bemærkninger til betænkningens afsnit IV.

3. I betænkningens afsnit IV, punkt 9, er anført nogle bemærkninger om baggrunden for den nugældende styrelsesordning ved Københavns universitet.

Denne redegørelse er efter min opfattelse både ufyldestgørende og misvisende.

Københavns universitets organisatoriske forhold har i dette århundrede to gange været genstand for nyordning på grundlag af kommissionsbehandling med deltagelse af repræsentanter for rigsdagens politiske partier og en fyldig repræsentation af universitetets lærere. Mindretallet finder ikke, at der bør fremsættes et forslag til en væsentlig ændring af Københavns universitets organisation, uden at der redegøres i hovedtræk for denne baggrund.

Da en fyldestgørende redegørelse for baggrunden for Københavns universitets nuværende organisation ikke er givet i betænkningen, har mindretallet anset det for påkrævet at fremkomme med nedenstående redegørelse (pkt. 4-6).

4. Københavns universitet var oprindelig en selvejende institution, hvis udgifter dækkedes af indtægter hidrørende fra de institutionen af kongen og andre tillagte jordegodser og andre indtægtskilder. Først i indeværende århundrede er Københavns universitet blevet en institution, hvis udgifter fuldt ud afholdes over statens almindelige driftsbudget.

5. Den 7. oktober 1912 nedsatte ministeriet for kirke- og undervisningsvæsenet en kommission til undersøgelse af universitetets hele administrative og økonomiske ordning, *Universitetskommissionen af 1912*. Kommissionen kom til at bestå af 4 medlemmer af folketinget, 1 repræsentant for kirke- og undervisningsministeriet, 3 universitetslærere, herunder kommissionens formand, professor Harald Høffding, og universitetets kvæstor. Kommissionen afgav betænkning den 23. oktober 1913, men på grund af 1. verdenskrig blev der på grundlag af dette kommissionsarbejde først udfærdiget en ny universitetsanordning — *anordning om almindelige bestemmelser angående universitetets organisation — den 11. maj 1921*.

Ifølge anordningen af 11. maj 1921 var den akademiske lærerforsamling universitetets øverste myndighed. Konsistorium var tilsynsførende med universitetets administration - bortset fra det under kvæstor hørende område - og administrationen varetoges af en af lærerforsamlingen blandt de juridiske professorer for 8 år ad gangen valgt administrator.

Denne administrator skulle i konsistoriums og lærerforsamlingens møder forelægge sagerne og gøre indstilling til deres afgørelse. I forbindelse med rektor skulle han underskrive alle fra lærerforsamlingen og konsistorium udgående skrivelser og ekspeditioner, ligesom han i forbindelse med rektor kunne afgøre mindre betydelige eller påtrængende sager.

Den for 1 år - med en i praksis ikke benyttet adgang til genvalg i yderligere 1 år — af lærerforsamlingen valgte rektor skulle stå i spidsen for universitetet. Han repræsenterede universitetet udadtil. Han skulle sammenkalde og lede forhandlingerne i lærerforsamlingen og konsistorium og være formand i konsistoriums forretningsudvalg og andre stående udvalg samt i alle andre af lærerforsamlingen eller konsistorium nedsatte udvalg, for så vidt ikke andet i det enkelte tilfælde bestemtes. Herudover var rektors administrative virksomhed begrænset til medvirken ved den af administrator varetagne administration som foran beskrevet.

Med hensyn til den økonomiske forvaltning bestemtes i anordningens § 4: »Universitetets økonomiske anliggender forvaltes af universitetskvæsturen, der sorterer direkte under undervisningsministeriet«.

Heri lå dog kun, at universitetskvæsturen forvaltede universitetets formue og indtægter og bestyrede dets kasse- og regnskabsvæsen samt var konsulent for undervisningsministeriet med hensyn til universitetets økonomi.

6. I forbindelse med ledighed i administratorstillingen og forventet ledighed i kvæstorembedet nedsattes den 1. februar 1935 en ny universitetskommission, *Universitetskommissionen af 1935*. Denne kom til at bestå af 4 repræsentanter for rigsdagens udvalgsberettigede partier, 3 repræsentanter for finansministeriet, 3 repræsentanter for undervisningsministeriet, herunder kommissionens formand, departementschef Fr. Graae, og universitetets kvæstor, 4 universitetslærere og 1 repræsentant for studenterrådet, udpeget af universitetet.

Kommissionen afgav i marts 1936 1. del af sin betænkning, indeholdende et af kommissionens medlemmer énstemmigt tiltrådt forslag til ny kgl. anordning om Københavns universitets organisation.

Betænkningen blev af undervisningsministeren den 13. marts 1936 forelagt konsistorium, idet ministeren henledte opmærksomheden på, at betænkningen havde fået enstemmig tilslutning hos alle kommissionens medlemmer, herunder også de 4 repræsentanter for universitetet. Det tilføjedes, at ministeren af hensyn til det fremrykkede tidspunkt allerede havde stillet et forslag til normeringsloven om bemyndigelse til nedlæggelse af kvæstorstillingen og oprettelse af kuratorstillingen.

Konsistorium foranledigede sagen forhandlet i den akademiske lærerforsamling og meddelte den 2. april 1936 undervisningsministeriet, at den akademiske lærerforsamling havde vedtaget at udtale sin tilslutning til det foreliggende kommissionsudkast og overlade rektor og administrator i forbindelse med konsistoriums forretningsudvalg at overveje, om der måtte være anledning til over for undervisningsministeriet at udtrykke ønsket om ændringer på enkelte punkter. I henhold hertil blev der fremsat nogle ændringsforslag, som alle blev imødekommet af ministeriet på nær et, nemlig et ønske om, at konsistorium skulle bevare overbestyrelsen af universitetslegaternes formue.

En ny kgl. *anordning om Københavns universitets organisation* blev herefter udfærdiget *den 5. oktober 1936* i væsentlig overensstemmelse med universitetskommissionens forslag.

Ved denne ordning skete der meget væsentlige ændringer i universitetets øverste ledelse.

Den akademiske lærerforsamling, som hidtil havde været universitetets øverste myndighed,

fik sine funktioner begrænset til at være en valgforsamling for valget af rektor, prorektor og medlemmer af konsistorium, og til derudover at kunne fungere som rådgivende forsamling i principielle sager af almindelig interesse for universitetet.

Konsistorium, som havde ført tilsyn med universitetets administration og dermed været rektors og administrators foresatte, bevarede inden for en række nærmere afgrænsede områder sin ret til at træffe afgørelser, som er bindende for rektor, og bevarede endvidere en nærmere afgrænset adgang til at øve indflydelse på behandlingen af universitetets budget og normering, men derudover fik konsistorium sine funktioner begrænset til at være et *rådgivende* organ for rektor.

Rektor, som hidtil kun i det foran beskrevne begrænsede omfang havde deltaget i universitetets administration, fik overdraget ledelsen af universitetets interne faglige virksomhed i alle akademiske anliggender, og blev øverste foresatte for det til universitetet knyttede videnskabelige personale. Rektor skulle vælges af den akademiske lærerforsamling for 2 år med adgang til genvalg.

Der oprettedes et nyt embede som *kurator*.

Kurator, der udnævnes af kongen og står direkte under ministeriet, fik tillagt den øverste ledelse af universitetets økonomiske administration og skulle være øverste foresatte for det til universitetet knyttede ikke-videnskabelige personale, bortset fra personalet ved rektors administrationskontor, konsistorialkontoret. I alle sager af blandet faglig-økonomisk karakter skulle der tilstræbes et snævert samarbejde mellem rektor og kurator.

Administratorstillingen og kvæstorembedet bortfaldt. Det rets- og statsvidenskabelige fakultets repræsentant i konsistoriums forretningsudvalg bistår dog rektor ved behandling af sager, som kræver juridisk sagkundskab.

Bemærkninger til betænkningens Afsnit V og IX.

7. I Afsnit V: Ledende synspunkter ved udvalgets overvejelser om de højere uddannelsers fremtidige organisation, under punkt 4, har flertallet blandt de punkter, på hvilke institutionernes faglige selvstændighed bør ytre sig, fremhævet, at rektor vælges af og blandt institutionernes lærere. I Afsnit IX, punkt 33, uddybes dette nærmere.

I Afsnit V, punkt 5, sammenholdt med Afsnit IX, punkt 40, har flertallet udtalt sig for, at der tillægges rektorembedet sådanne beføjelser, at rektor stilles som sin institutions chef såvel i faglige som i økonomiske anliggender og som administrationens øverste chef.

I Afsnit V, punkt 7, sammenholdt med Afsnit IX, punkt 41–42, har flertallet udtalt sig for, at administrationen skal handle på rektors vegne, og at administrationens leder skal forestå den daglige ledelse af alle administrationens grene med ansvar over for rektor. I IX. 42. reduceres den administrative chefs ansvar yderligere til et »dagligt ansvar«, og det anføres, at han over for rektor må være ansvarlig for, at givne bevillinger anvendes i overensstemmelse med formålet. Der tales ikke om det tilsvarende ansvar over for undervisningsministeriet, men det må være flertallets opfattelse, at ansvaret over for undervisningsministeriet bør påhvile rektor.

Disse synspunkter og forslag, hvis gennemførelse på en række punkter ville betyde dybtgående ændringer i hidtil fulgte principper, er i betænkningen kun ledsaget af en yderst utilstrækkelig motivering.

Jeg må ønske at fremkomme med nedenstående imødegåelse af flertallets synspunkter og forslag.

8. Forslaget (V. 4.), IX. 33.) om, at rektor bør vælges af og blandt institutionens lærere, betegner ikke nogen ændring for universiteternes, men derimod for *de højere læreanstalters* vedkommende, idet disses rektorer efter de nugældende regler udnævnes af kongen.

Om rektorerne ved samtlige under undervisningsministeriet hørende højere læreanstalter gælder det, at de udnævnes af kongen for et åremål efter indstilling fra undervisningsministeren. Med hensyn til lærernes indflydelse på personvalget er det i kgl. anordning for Den polytekniske Læreanstalt af 29. oktober 1953 § 7 fastsat, at lærerrådet har ret til at udtale sig om besættelsen af rektor- og prorektorstillingen. Tilsvarende bestemmelse findes i andre læreanstalters anordninger, medens det i nogle læreanstalters anordning er fastsat, at den kongelige udnævnelse sker efter indstilling af lærerrådet. Ved handelshøjskolernes anordninger af 6. september 1965 § 8 er det fastsat, at den kongelige udnævnelse sker efter indstilling af undervisningsrådet, men at indstillingen skal være tiltrådt af styrelsesrådet, som overvejende består af repræsentanter for erhvervslivet.

For de højere læreanstalters vedkommende er

der altså i visse tilfælde kun tale om en ret for lærerne til at udtale sig om personvalget, hvorved ministeriet principielt vil være frit stillet i valget af den person, som indstilles til kongelig udnævnelse, medens der i de andre tilfælde er tale om en indstillingsret, som ikke afskærer ministeriet fra at forkaste indstillingen og udbede sig en anden indstilling.

Det er på ingen måde tilfældigt, at der er den afvigelse mellem reglerne for udpegelse af rektorer ved Københavns og Aarhus universiteter på den ene side og de højere læreanstalter på den anden side, at universitetsrektorerne vælges af lærerne, medens læreanstalternes rektorer udnævnes af kongen efter indstilling eller udtalelse af lærerne. Forskellen er begrundet i, at læreanstalternes rektorer — modsat universitetsrektorerne - ikke blot får betroet den faglige, men også den økonomiske ledelse af deres institution, og at man hidtil ikke har ment at kunne betro den økonomiske ledelse af en helt eller væsentligst for statsmidler drevet højere uddannelsesinstitution til en rektor, på hvis valg eller forbliven i rektorstillingen staten ikke har nogen mulighed for at øve indflydelse.

Da det er flertallets forslag (IX. 40.), at læreanstalternes rektorer fortsat skal have den øverste ledelse af deres institutioners økonomiske anliggender, vil en gennemførelse af flertallets forslag betyde en udvidelse af læreanstalternes faglige selvstyre til også at strække sig ind over det økonomiske område derved, at statens mulighed for at øve indflydelse på valget af den mand, som skal forestå læreanstaltens økonomiske ledelse, bortfalder.

Man vil lægge mærke til, at flertallet i denne forbindelse (IX. 33.) ikke - som ellers - taler om det faglige selvstyre, men om »de højere uddannelsesinstitutioners selvstyre«.

9. For *universiteternes* vedkommende betegner flertallets forslag om, at rektor vælges af og blandt institutionens lærere, som nævnt ikke nogen ændring i forhold til den nugældende ordning, men for universiteternes vedkommende betegner flertallets forslag (V. 5. og 7., IX. 40-42.) om, at den af lærerne valgte rektor placeres som øverste chef for den samlede administration og som den, der har ansvaret over for undervisningsministeriet for den økonomiske administration, en tilsvarende udvidelse af det faglige selvstyre ind over det økonomiske område som af flertallet for læreanstalterne foreslået. Ansvaret for den økonomiske administration påhviler efter de nugældende regler henholdsvis en af kongen udnævnt kurator for Københavns universitet og bestyrelsen for Aarhus universitet, i hvilken undervisningsministeriet er repræsenteret ved en kommitteret med udstrakte kontrollerende beføjelser.

10. Såvel for universiteternes som for de højere læreanstalters vedkommende indeholder flertallets forslag således forslag om, at institutionernes selvstyre, som hidtil kun har været et selvstyre på det faglige område, udvides til det økonomiske område derved, at ansvaret for den økonomiske administration betros en af institutionens lærere valgt rektor, på hvis valg og forbliven i stillingen undervisningsministeren ingen indflydelse har.

Nogen argumentation for denne principielle og dybtgående ændring af den hidtil konsekvent fastholdte ordning, som for Københavns universitets vedkommende i dette århundrede er fastholdt ved 2 kommissionsbehandlinger med deltagelse af repræsentanter for de politiske partier, er ikke givet i betænkningen, og det er end ikke fremhævet, at der her er tale om en principiel ændring af de nugældende forhold.

11. Undervisningsministeren har det politiske ansvar for, at de meget betydelige og stærkt stigende statsbevillinger, som stilles til rådighed for de under undervisningsministeriet hørende højere uddannelsesinstitutioner - på finanslovforslaget for finansåret 1968/69 over 500 millioner kr. til drifts- og tilskudsudgifter og ca. 130 millioner kr. til anlægsudgifter - anvendes på forsvarlig måde og i overensstemmelse med bevillingernes forudsætninger.

Det påhviler derfor undervisningsministeren at drage omsorg for, at ordningen af de højere uddannelsesinstitutioners styrelsesforhold yder de fornødne garantier i nævnte henseende.

Den hidtidige styrelsesordning har klart været udformet med henblik herpå, idet ansvaret for institutionernes økonomiske administration kun har været betroet rektorer, som har haft kongelig udnævnelse som rektorer, og på hvis valg og forbliven i stillingen undervisningsministeren således har haft mulighed for at øve indflydelse. Rektorerne for Københavns og Aarhus universiteter, på hvis valg undervisningsministeren ikke har haft mulighed for at øve indflydelse, har ikke haft betroet ansvaret for disse institutioners økonomiske administration, som har været betroet henholdsvis en kongelig udnævnt kura-

tor for Københavns universitet, og for Aarhus universitets vedkommende, da dette universitet hidtil har været betragtet som en selvejende institution, en bestyrelse, hvori undervisningsministeriet er repræsenteret ved en kommitteret med udstrakte beføjelser.

Det af udvalgets flertal fremsatte forslag kaster alle de garantier, som den hidtidige ordning frembyder, over bord og sætter ikke noget i stedet, og flertallet gør end ikke forsøg på at motivere dette drastiske skridt.

Det er vanskeligt forståeligt, at centraladministrationens repræsentanter har kunnet gå med til at forslå en ordning, som den af flertallet foreslåede, medmindre ordningen snarest tænkes efterfulgt af skridt til indførelse af indgribende kontrolforanstaltninger, som næppe ville vinde bifald hos institutionerne. Det må i denne forbindelse erindres, at samtlige nuværende repræsentanter for centraladministrationen i udvalget sammen med dettes øvrige medlemmer i Betænkning I (s. 21-22 og s. 43) har taget afstand fra en kansler- eller direktoratsordning for de højere uddannelsesinstitutioner.

12. Det er mindretallets opfattelse, at hensynet til undervisningsministerens politiske ansvar for forvaltningen af de meget betydelige statsmidler, som stilles til rådighed for den højere uddannelse, ikke tillader, at den økonomiske ledelse af de af staten finansierede højere uddannelsesinstitutioner overlades til rektorer, på hvis valg og forbliven i rektorstillingen staten ikke har nogen mulighed for at øve indflydelse. Denne opfattelse er i fuld overensstemmelse med hidtidig anordningspraksis på såvel universiteternes som de højere læreanstalters område.

En tjenestemand kan drages til ansvar for sin embedsførelse ikke blot efter straffelovens, men også efter tjenestemandslovgivningens regler. En rektor, som er valgt af sine kolleger, kan uden for straffelovgivningens regler kun drages effektivt til ansvar for sin virksomhed som rektor af sine kolleger, men hvis hans forseelse - som et nærliggende eksempel - består i, at han har favoriseret sin institution på statskassens bekostning, er hans kolleger næppe de rette dommere over hans gerninger.

Ved indførelsen af rammebevillingsordningen på finansloven for finansåret 1966/67 er der tillagt institutionernes administrative ledelse meget vidtgående, men dog af en række bestemmelser begrænsede beføjelser til at anvende bevilgede beløb til driftsudgifter til andre formål end det, som de ifølge finanslovens anmærkninger er bestemt til. De årlige driftsudgifter for de under undervisningsministeriet hørende højere uddannelsesinstitutioner andrager ifølge finanslovforslaget for finansåret 1968/69 ca. 475 millioner kr., heraf for Københavns universitet alene ca. 175 millioner kr. Der er således et betydeligt ansvar forbundet med de nævnte dispositioner. Ansvaret for sådanne dispositioner kan ikke pålægges mænd, som ikke af ministeriet kan drages effektivt til ansvar for deres dispositioner.

For Københavns universitets vedkommende betegner flertallets forslag i særlig grad en ansvarsforflygtigelse. Efter den nugældende ordning ligger ansvaret for den økonomiske administration klart hos kurator. Efter flertallets forslag lægges ansvaret på en mand — den af lærerne valgte rektor - som ikke effektivt kan drages til ansvar, og som tilmed kan undskylde sig med, at han savner administrativ fagkundskab, medens den mand — administrationens chef, som kunne drages effektivt til ansvar, og som ikke kunne undskylde sig med manglende administrativ fagkundskab, ofte vil være dækket af rektors ansvar.

13. Med forbehold af de særlige regler for handelshøjskolerne og under forudsætning af, at staten som hidtil har mulighed for at øve indflydelse på valget af de højere læreanstalters rektorer, skal mindretallet ikke udtale sig mod, at disse som hidtil placeres som ledere også af deres institutioners økonomiske forvaltning.

Under forudsætning af, at Aarhus og Odense universiteter kan tiltræde, at staten får mulighed for at øve indflydelse på valget af disse universiteters rektorer, skal mindretallet heller ikke udtale sig mod, at ansvaret for disse universiteters økonomiske administration placeres hos rektorerne.

For Københavns universitets vedkommende kom det under underudvalg I's forhandlinger klart frem, at der fra dette universitets side er et ganske bestemt ønske om, at staten ikke har mulighed for at øve indflydelse på valget af Københavns universitets rektor. Dette ønske har været respekteret i hvert fald siden enevældens dage og bør fortsat respekteres. Men allerede af den grund kan man ikke overlade rektor for Københavns universitet ansvaret for universitetets økonomiske forvaltning. Dette har også været iagttaget siden enevældens tid.

14. Også andre grunde taler afgørende mod at gøre brud på den hidtidige udvikling på dette område ved Københavns universitet.

Københavns universitets studentertal, som andrager ca. 20.000 eller ca. halvdelen af det samlede antal studerende ved samtlige landets universiteter og højere læreanstalter, er under voldsom stigning. Universitetets årlige drifts- og tilskudsbudget nærmer sig og vil snart overstige 200 mill. kr. Universitetets personalekapacitet svarer langt fra til det nuværende studentertal, og dets lokalesituation nærmer sig det katastrofale. For at muliggøre undervisningen af det stigende studentertal må Københavns universitet i de kommende år udbygges for milliardbeløb.

Københavns universitet ønsker ikke som rektor en mand, der først og fremmest er administrator, men en fremragende videnskabsmand, som nyder anseelse ud over landets grænser, og som kan tale universitetets og dansk videnskabs sag med den vægt, som hans videnskabelige og menneskelige anseelse giver ham.

Ansvaret for en økonomisk administration af et sådant omfang som Københavns universitets bør ikke pålægges en mand, som er søgt valgt efter de angivne kriterier, men en mand, som er udvalgt efter administrative kvalifikationer.

Personer af den karat, som man gerne ser som Københavns universitets rektor, må formodes ikke at ville påtage sig et ansvar, som de ikke er i stand til at bære uden i tillid til en anden mand, som helt må bære det reelle ansvar. Et krav om, at rektor skal påtage sig ansvaret for den økonomiske administration, vil afholde dem, som man helst ser som rektor, fra at påtage sig dette hverv.

De her anførte synspunkter har tilsyneladende ikke vundet nogen forståelse i hovedudvalget, men ligger fuldt ud på linje med synspunkter, som gjorde sig stærkt gældende i underudvalg I.

15. Når flertallet af udvalgets medlemmer giver udtryk (V. 5., jf. IX. 40.) for den opfattelse, at der vil kunne opnås en effektivisering af universiteternes administration ved at samle alt administrativt ansvar i rektors hånd, er dette efter mindretallets opfattelse ikke rigtigt for Københavns universitets vedkommende.

I kredse, som er velorienterede om Københavns universitets forhold, er det vistnok almindelig kendt, at rektor-kurator-ordningen, bortset fra de første overgangsår efter 1936, har virket meget smidigt, og at samarbejdet mellem rektor og kurator ikke blot har været gnidningsløst men frugtbart. Dette er der i hvert fald givet offentligt publicerede udtryk for fra kompetent side ved adskillige lejligheder. Det er på ingen måde kompetenceforholdet mellem rektor og kurator, som gør universitetets administrative apparat tungt virkende, men derimod forholdet til det vidt forgrenede kollegiale styrelsesapparat inden for det faglige område. Dette kollegiale styrelsesapparat er imidlertid en nødvendig forudsætning for det faglige selvstyre, og det er nødvendigvis meget mere kompliceret ved et stort og mangesidet universitet end ved en højere læreanstalt, der som tidligere nævnt nærmest må sidestilles med et enkelt fakultet eller i mange tilfælde snarere med en enkelt faggruppe under et fakultet. Udvalget har ikke kunnet anvise veje til at gøre dette apparat enklere, hvorimod det i henhold til forslag fra udvalget er blevet udvidet med organer for samarbejdet mellem de højere uddannelsesinstitutioner, såsom samarbejdsudvalg og rektorkollegium. En effektivisering af dette kollegiale apparat er ikke gjort ved at forsyne de enkelte organer med forøget sekretærbistand, som af udvalget foreslået. Der ligger en for hele universitetets administrative effektivitet meget vigtig opgave i at få det kollegiale apparat til at virke så hensigtsmæssigt som muligt, og på dette område har rektor særlige forudsætninger for at gøre en vægtig indsats, naturligvis i nært samarbejde med administrationen.

Vejen til at gøre Københavns universitets administration mere effektiv er ikke yderligere at bebyrde rektor med ansvaret for den økonomiske administration, men at fritage ham for løbende administrationsopgaver og det dermed forbundne ansvar for at muliggøre det for ham i administrativ henseende i særlig grad at koncentrere sig om en effektiv ledelse af det kollegiale styrelses- og samarbejdsapparat, herunder de kollegiale organers deltagelse i budget- og planlægningsarbejdet, afgørelse af faglige spørgsmål i forbindelse med den løbende administration og virke som talsmand for universitetet i vigtige sager.

16. Mindretallet er for Københavns universitets vedkommende enig i, at den skarpe deling mellem rektors og kurators administrationer bør ophæves, og at administrationen bør gøres til et

samlet hele under ledelse af en universitetsdirektør.

Indenfor det akademiske område må universitetsdirektøren udføre de af rektor, konsistorium og fagrådene trufne beslutninger, men der bør i videst muligt omfang finde delegation sted af beslutningskompetencen til universitetsdirektøren.

Ansvaret overfor undervisningsministeriet for den økonomiske administration må påhvile universitetsdirektøren, som inden for dette område må have en meget vidtstrakt beslutningskompetence.

Universitetsdirektøren må endvidere være berettiget til at indbringe de af universitetets kollegiale myndigheder trufne afgørelser for undervisningsministeriet.

Det her anførte er i fuld overensstemmelse med underudvalg I's forslag.

Konklusion.

17. Mindretallet (E. A. Koch) må fraråde, at Københanvs universitets øverste ledelse omordnes i overensstemmelse med flertallets forslag.

Mindretallet kan anbefale, at spørgsmålet om en revision af kgl. anordning af 5. oktober 1936 om Københavns universitets organisation optages til overvejelse på grundlag af det af underudvalg I udarbejdede forslag.

Mindretallet kan i overensstemmelse med underudvalg I's forslag anbefale, at Københavns universitets almindelige administration, herunder den økonomiske forvaltning, samles under ledelse af en universitetsdirektør. Denne må være direkte ansvarlig overfor undervisningsministeriet for den del af forvaltningen, som han udøver på egen hånd, og han må være berettiget til at indbringe de af universitetets kollegiale myndigheder trufne afgørelser for ministeriet.

For de øvrige universiteters og de højere læreanstalters vedkommende finder mindretallet, at forudsætnigen for, at ansvaret for institutionens økonomiske administration kan overlades rektor, må være, at undervisningsministeren har mulighed for at øve indflydelse på valget af rektor og på spørgsmålet om hans forbliven i rektorstillingen.

Mindretallet kan endelig anbefale, at der snarest træffes foranstaltninger til udbygning af de højere uddannelsesinstitutioners administrationer i overensstemmelse med de af udvalget angivne retningslinjer.

Særudtalelse nr. 6 afgivet af Jens N. Christiansen.

Vedrørende samarbejdet mellem de enkelte institutioner og henlæggelse aj opgaver til fællesadministration.

Den nuværende administrative organisation af forskning og højere uddannelse på universiteter og en række nøjere læreanstalter er i høj grad historisk betinget og i nogen grad tilfældig. Dette præg af tilfældighed viser sig blandt andet ved, at den faglige opdeling ikke stemmer overens med en række i uddannelsesmæssige hensyn begrundede ønsker om lettere kontakter på tværs af institutionsgrænserne, hvad enten dette gælder ønsker om kontakter indenfor et fagligt hovedområde, eller det drejer sig om tværfaglige samarbejdsønsker. Disse institutionsgrænser synes urimeligt fikserede.

Det må forudses, at der i adskillige år fremover må arbejdes med knappe økonomiske og faglige ressourcer til forskning og højere uddannelse. Det må derfor være en selvstændig målsætning, at man gennem planlægning af en koordineret og rationel administration af ikke blot den enkelte institutions organisation, men også af samspillet mellem institutionerne tilstræber den højeste udnyttelse af de midler, der stilles til rådighed. Det understreges samtidig, at hverken kravet om effektivitet, således som det er skitseret ovenfor, eller en usmidig bevarelse af en eksisterende organisation må hindre en ekspansion og nydannelse på de områder, hvor det findes hensigtsmæssigt.

En række af de almindeligt accepterede synspunkter for de højere uddannelsers målsætning og organisation vil efter mindretallets opfattelse ikke eller kun yderst vanskeligt kunne realiseres under den nuværende administrative organisation. Her skal f.eks. nævnes planskitsens forslag om etablering af faglige overgange i forbindelse med mere fleksible studieforløb, skitsens indstilling om bedre planlægning af byggeri, opfordringen til i højere grad at tage hensyn til de mange problemer der er i forbindelse med starten af et studium og studieskift, herunder vejledningen og rådgivningens betydning.

Mindretallet kan således tilslutte sig hovedprincipperne i udvalgets ledende synspunkter, herunder også (1) (om at sikre den bedst mulige udnyttelse af de personelle og materielle ressourcer, som stilles til de højere uddannelsers rådighed) og (3) (om nødvendigheden af samarbejde på tværs af institutionsgrænserne), men må beklage, at udvalgets flertal ikke i højere

grad i nærværende betænknings indstillinger har ønsket at realisere synspunkterne i konkrete forslag.

Nærværende mindretalsindstilling berører ikke den faglige frihed (selvstændighed), som udvalget principielt ønsker at tillægge universiteterne og de højere læreanstalter. Den faglige frihed for den basale faglige enhed, d.v.s. det enkelte institut, laboratorium eller den enkelte forsker, bør bevares i overensstemmelse med de ledende synspunkter, der ligger til grund for betænkningens forslag. Derimod bør et ønske om sikring af faglig frihed ikke anvendes som begrundelse for opretholdelse af stive og uhensigtsmæssige faglige barrierer mellem institutionerne.

Prioriterings- og koordineringsopgaver på landsplan.

På landsplan er der nu skabt mulighed for en faglig koordinering inden for hovedområder ved etableringen af de 5 faglige samarbejdsudvalg af 14. juli 1967. Det må dog beklages, at man i forbindelse med etableringen af disse udvalg ikke har ønsket at tillægge dem de arbejdsopgaver, som nærværende udvalgs Betænkning I (betænkning nr. 365, august 1964) pålagde dem. Der er således ved udvalgenes nedsættelse sket en væsentlig indskrænkning i mulighederne for at opfylde det behov for koordinering og samarbejde, som lå bag forslaget om udvalgenes etablering. Denne indskrænkning i opgaverne synes uheldig på baggrund af, at udvalgene er midlertidigt etableret som en forsøgsordning. Ved ikke at placere samarbejdsudvalgene som et koordinerende organ mellem institutionerne og departementet, men på et niveau under de enkelte institutioner har man endvidere skabt unødigt forlængede sagsveje.

I forbindelse med afgivelsen af »Betænkning I« har nærværende udvalg overvejet betimeligheden af eventuelt at foreslå oprettet et kansler- eller et direktørembede som koordinerende mellemled mellem det departementale niveau og de enkelte institutioner med den opgave at varetage administrationen af en række anliggender, som hensigtsmæssigt kunne henlægges til ensartet og fælles behandling. Udvalget afviste en sådan løsning.

Siden afgivelsen af »Betænkning I« er der umiddelbart under det departementale niveau i undervisningsministeriet imidlertid etableret en lang række rådgivende organer samt sagkyndige og sagsbehandlende elementer af forskellig art. Således er oprettet »Forskningens Fællesudvalg«, »Planlægningsrådet for de højere uddannelser«, »De faglige samarbejdsudvalg«, »Rektorkollegiet« og »Administratorkollegiet« for blot at nævne nogle af de mest nærliggende. Endvidere kan formentlig medtages de endnu ikke etablerede forskningsråd, kollegieråd og et organ til bestyrelse af UU's anliggender samt flere ad hoc udvalg. Alle disse organer beskæftiger sig med dele af samme forvaltningsområde, nemlig forskning og højere uddannelse, uden at dette har givet anledning til fastlæggelse af klare kommunikations- og referencelinjer mellem organerne samt imellem departementet og de enkelte organer. Endvidere kunne der tilstræbes en mere koordineret arbejdsform i disse organer.

På baggrund af, at man - bortset fra en for alle uddannelser gældende nær kontakt til brugerne af uddannede - i dag har den største del af de elementer, der burde indgå i et fælles, koordinerende, administrativt organ for højere uddannelse (universitetskanslerembede eller lignende) og derfor står i en anden situation end ved afgivelsen af nærværende udvalgs Betænkning I finder mindretallet, at man bør tage disse spørgsmål op til fornyet overvejelse i forbindelse med den fortsatte udbygning af de videregående uddannelser.

Fællesadministration på lokalt plan.

Samarbejdet og koordineringen mellem uddannelsesinstitutioner indenfor et snævert geografisk område bør tilstræbe etablering af uddannelsescentre, således som de er foreslået i planskitsen. Om disse centres administrative og organisatoriske forhold, siger planskitsen bl.a. (side 103-4):

»For så vidt angår spørgsmålet om ledelsen af det enkelte center har rådet ikke taget endelig stilling til, om det vil være hensigtsmæssigt, at der etableres en fælles ledelse. Blandingen af orienterende uddannelser og uddannelser med et teoretisk-videnskabeligt sigte og de meget heterogene lærerstabe, som vil komme til at virke indenfor centret vil på den ene side frembyde så forskelligartede problemer, at det vil blive vanskeligt for en fælles central ledelse at administrere alle disse uddannelser og forskningen udfra principper, der kan accepteres af alle centrets forskellige dele. På den anden side vil en fælles ledelse eller et koordinerende organ være en væsentlig forudsætning for at den nære sammenhæng mellem uddannelserne med de glidende overgangsmuligheder, frie fagkombinationer

og tilpasning af studieplaner kan skabes og opretholdes.«

Det er givet, at etablering af koordinerende instanser kan betyde en indskrænkning i enkeltpersoners eller enkeltinstitutioners uhæmmede administrative dispositionsfrihed. Endvidere kan de formentlig i visse tilfælde være medvirkende til at fjerne træghed og uheldige isolationstendenser. Det må dog understreges, at en koordineret administrativ indsats på ingen måde behøver at betyde indgreb i den faglige frihed.

Planlægningsrådet tager altså ikke stilling til arten af en eventuel central ledelse for centret. Rådet peger dog på, at en fælles ledelse eller et koordinerende organ vil være en væsentlig forudsætning for at skabe og opretholde adskillige af de udannelsespolitiske mål, som rådet har opstillet. Mindretallet vil her fremdrage to eksempler på, hvorledes man ved et administrativt samarbejde mellem bestående uddannelsesinstitutioner kunne etablere en større faglig bredde med deraf følgende forbedrede uddannelsesmæssige og forskningsmæssige vilkår. For det første kan det nævnes, at der på og omkring området ved Nørre Fælled i København findes de fag (naturvidenskabelige grundfag, medicin, odontologi, farmaci) og knapt 3 km derfra veterinærmedicin, der ifølge planskitsen burde indgå i et center for biologiske fag i Odense. Når der ikke hidtil er gjort forsøg på at lave integrerede uddannelser i området, skyldes det formentlig, at man af administrative årsager ikke har været i stand til at overvinde en række barrierer. For det andet findes der i Århusområdet placeret på et areal, der stort set ikke er større end det areal, Danmarks tekniske Højskole råder over på Lundtoftesletten, ikke mindre end 6 institutioner for højere og videregående uddannelser med en række fælles og beslægtede faglige elementer, uden at der er gjort forsøg på en koordinering af disse institutioners uddannelsestilbud eller på at skabe fleksible og hensigtsmæssige overgangs- og studiemuligheder.

På denne baggrund skal mindretallet derfor foreslå, at der på det lokale plan, d.v.s. indenfor de regioner, hvori der i dag foregår en opbygning og udbygning af højere- og videregående uddannelser snarest muligt søges tilstræbt en koordinering mellem institutionerne af såvel uddannelsernes tilrettelæggelse som den fysiske side af uddannelsernes op- og udbygning. Denne koordinering bør omfatte ikke blot de planlæggende opgaver, men også den løbende administration af uddannelserne.

København, den 19. januar 1968.

Bj. Brynskov	**Paul Carpentier**	**Jens N. Christiansen**
Mogens Fog	**A. Friediger**	**E. Hammershaimb**
Carl Iversen (Formand)	**E. Knuth-Winterfeldt**	**Jan Kobbernagel**
E. A. Koch	**O. I. Mikkelsen**	**Aksel Milthers**
P. O. Pederseu	**Henning Rohde**	**Erik Ib Schmidt**
Svend Aage Schou	**Harald Torpe**	**H. Volsøe**

Ernst Goldschmidt *Berrit Hansen*

Bilag 1a.

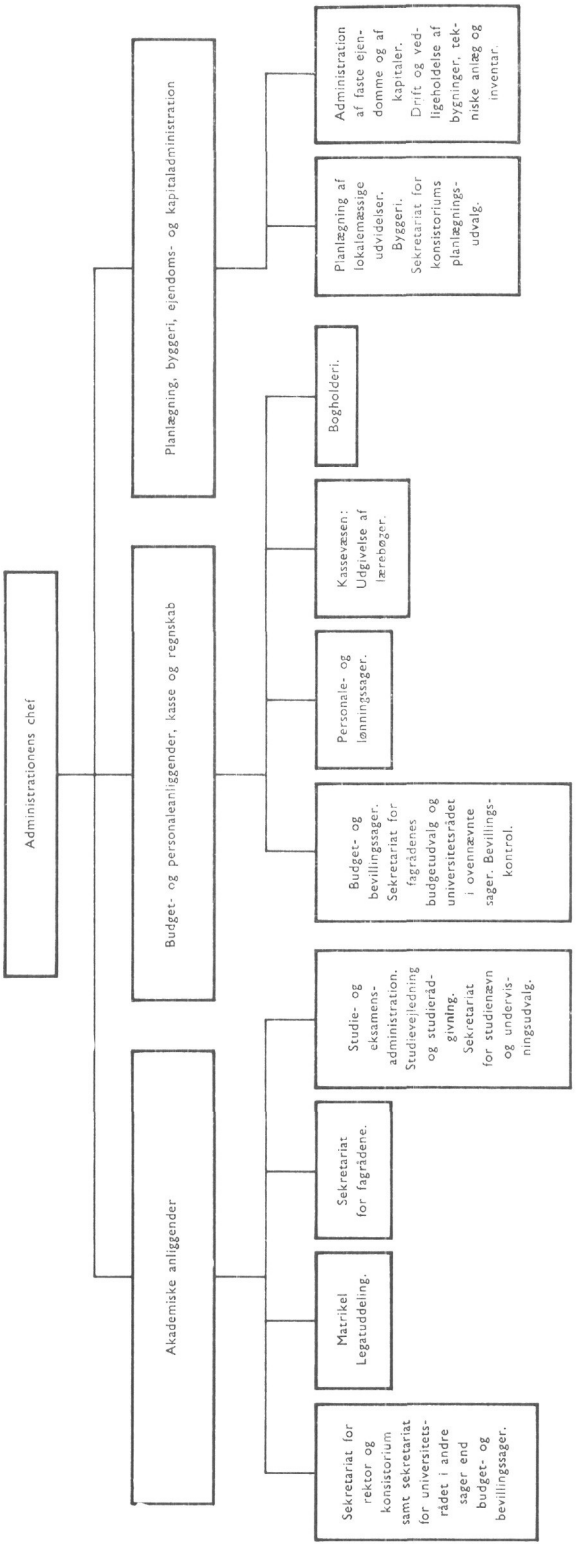
Administrationens chef
Akademiske anliggender
Budget- og personaleanliggender, kasse og regnskab
Planlægning, byggeri, ejendoms- og kapitaladministration
Sekretariat for rektor og konsistorium samt sekretariat for universitetsrådet i andre sager end budget- og bevillingssager.
Matrikel Legatuddeling.
Sekretariat for fagrådene.
Studie- og eksamensadministration. Studievejledning og studierådgivning. Sekretariat for studienævn og undervisningsudvalg.
Budget- og bevillingssager. Sekretariat for fagrådenes budgetudvalg og universitetsrådet i ovennævnte sager. Bevillingskontrol.
Personale- og lønningssager.
Kassevæsen: Udgivelse af lærebøger.
Bogholderi.
Planlægning af lokalemæssige udvidelser. Byggeri. Sekretariat for konsistoriums planlægningsudvalg.
Administration af faste ejendomme og af kapitaler. Drift og vedligeholdelse af bygninger, tekniske anlæg og inventar.

Bilag 1b.

AARHUS UNIVERSITET

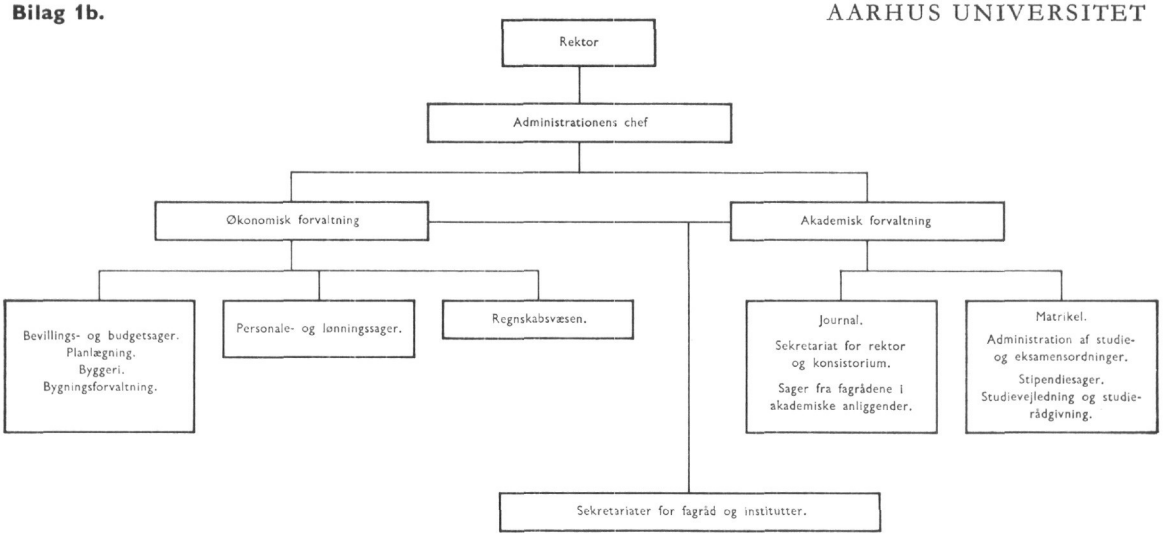

DANMARKS TEKNISKE HØJSKOLE (DTH)

DANMARKS INGENIØRAKADEMI (DIA)

Bilag 1c.

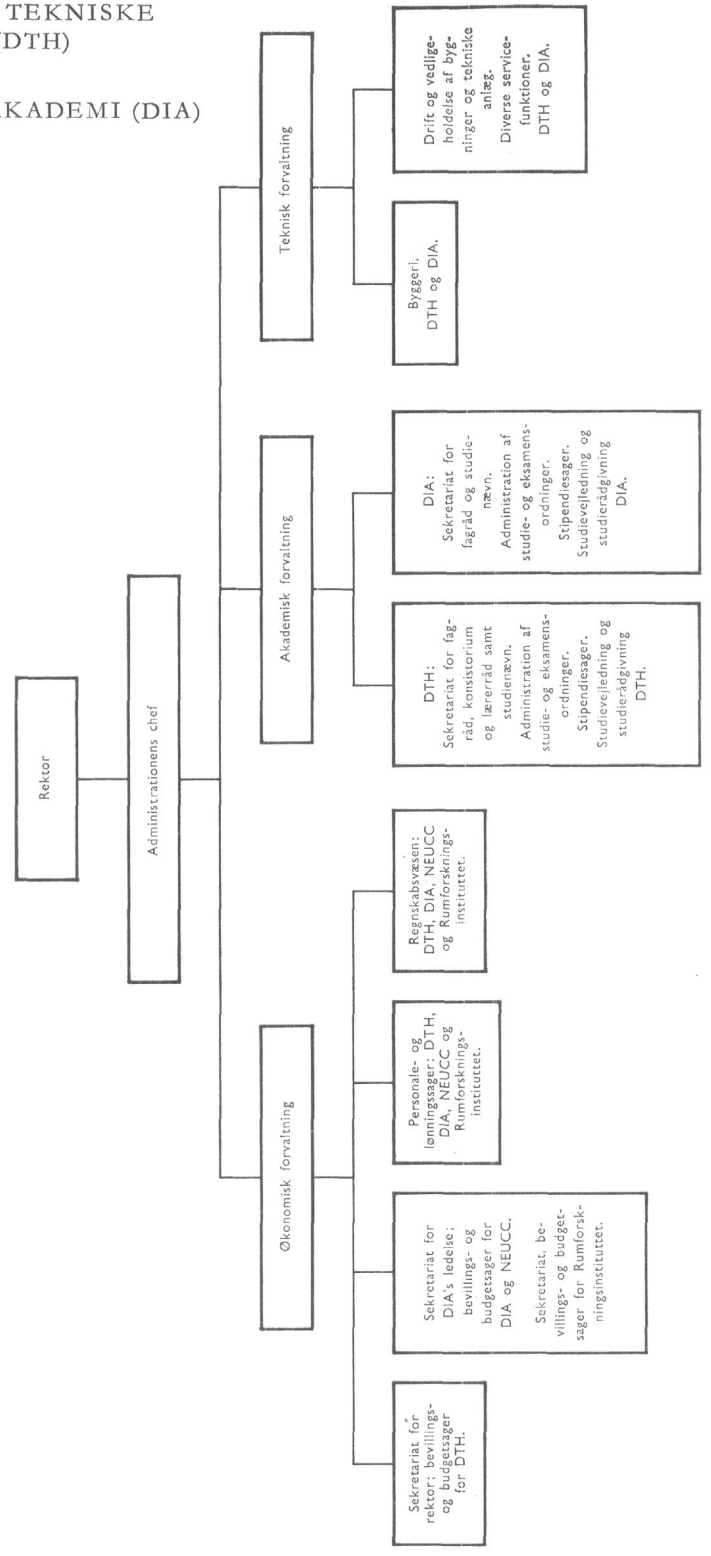

Bilag 1d.

DEN KGL. VETERINÆR- OG LANDBOHØJSKOLE

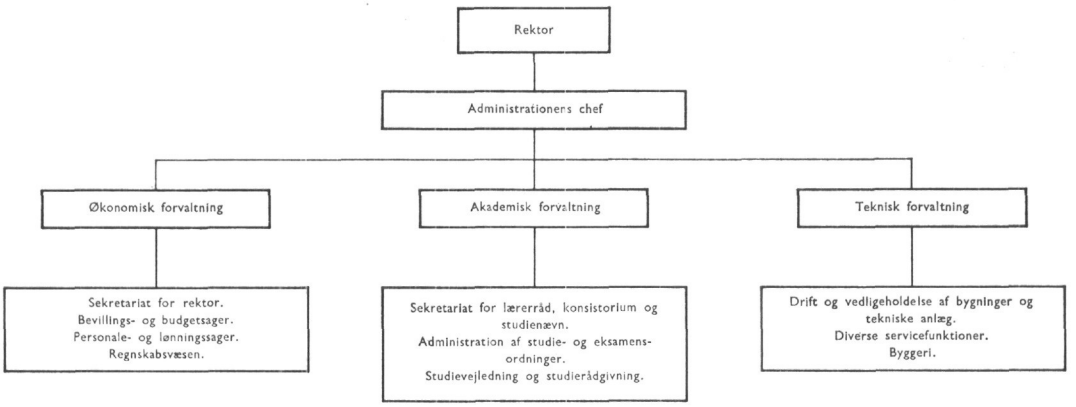

Bilag 1e.

KØBENHAVNS TANDLÆGEHØJSKOLE
AARHUS TANDLÆGEHØJSKOLE

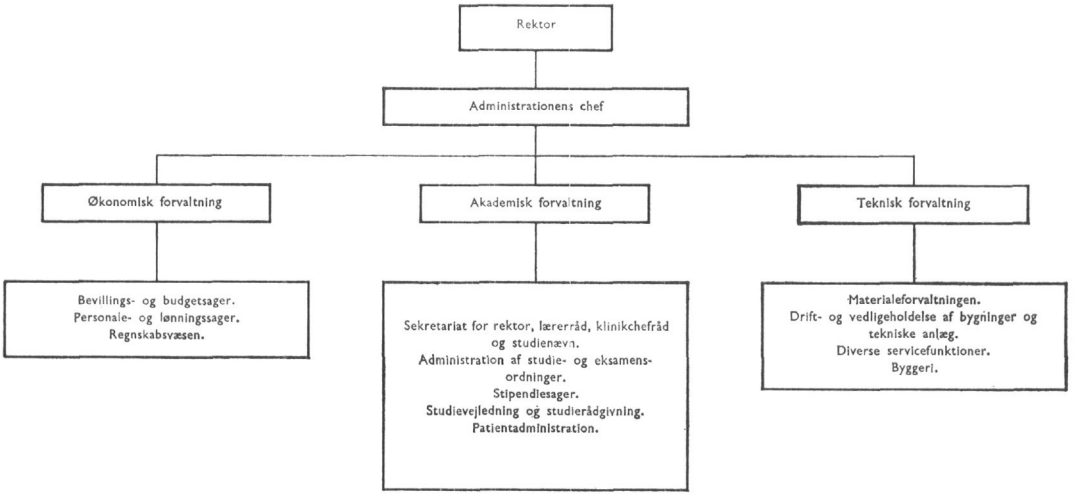

DANMARKS FARMACEUTISKE HØJSKOLE

Bilag 1f.

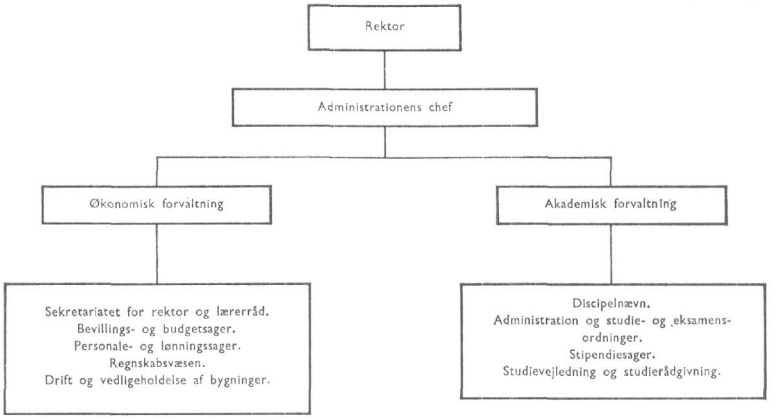

HANDELSHØJSKOLEN I KØBENHAVN

Bilag 1g.

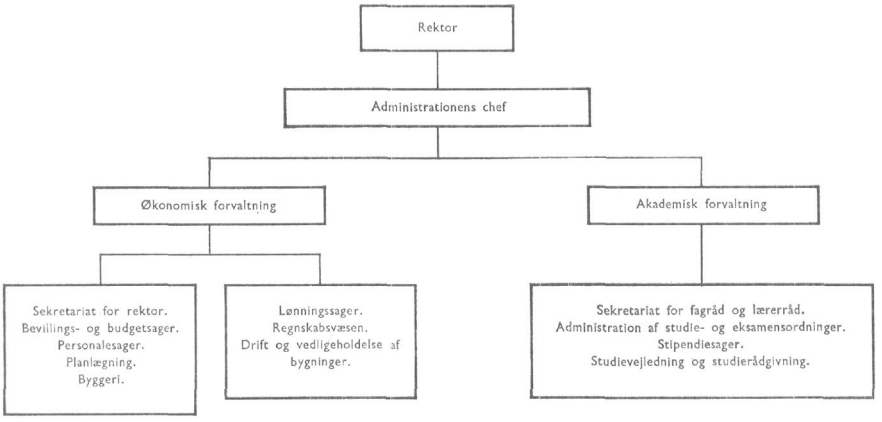

Bilag 2

Undervisningsministeriets cirkulære af 14. juli 1967.

Cirkulære om organer til fremme af samarbejdet mellem de højere uddannelsesinstitutioner

Kapitel I.

Indledende bestemmelser.

§ 1. Ved de højere uddannelsesinstitutioner forstås i nærværende cirkulære universiteterne og de andre højere læreanstalter.

§ 2. Til fremme af samarbejdet mellem de højere uddannelsesinstitutioner nedsættes følgende udvalg: Et rektorkollegium, jf. §§ 3-6 og fem faglige samarbejdsudvalg, jf. §§ 7-14.

Kapitel II.

Rektorkollegiet.

§ 3. Rektorkollegiet består af rektorerne for de højere uddannelsesinstitutioner.

Stk. 2. Kollegiet vælger for 3 år ad gangen af sin midte en formand. Genvalg kan finde sted.

Stk. 3. Der oprettes et sekretariat med fast sæde i København tilknyttet én af de højere uddannelsesinstitutioner. Sekretariatschefen deltager i kollegiets møder.

§ 4. I kollegiet kan ethvert spørgsmål af fælles interesse for de højere uddannelsesinstitutioner tages op til behandling. De beslutninger, der måtte blive truffet af kollegiet, er med de nedenfor anførte undtagelser kun vejledende for de enkelte institutioner.

Stk. 2. Kollegiet fordeler særlige bevillinger, der stilles til rådighed for de højere uddannelsesinstitutioner under ét.

Stk. 3. Kollegiet udpeger medlemmerne af de faglige samarbejdsudvalg, jf. § 9, stk. 1-3. Medlemmer af kollegiet kan ikke have sæde i disse udvalg.

§ 5. Kollegiet kan til behandling af særlige anliggender nedsætte udvalg, hvori også andre end kollegiets medlemmer kan have sæde.

§ 6. Kollegiet fastsætter selv sin forretningsorden og godkender forretningsordnerne for de faglige samarbejdsudvalg.

Kapitel III.

De faglige samarbejdsudvalg.

§ 7. Der nedsættes et fagligt samarbejdsudvalg for hver af de følgende 5 faglige hovedområder:

1. De humanistiske videnskaber, herunder teologien og de kunstneriske uddannelser.
2. Samfundsvidenskaberne.
3. Sundhedsvidenskaberne, herunder lægevidenskaben, odontologien, farmacien og veterinærvidenskaben.
4. Naturvidenskaberne.
5. De tekniske videnskaber.

Stk. 2. Rektorkollegiet afgør i tvivlstilfælde, under hvilket af de faglige samarbejdsudvalg en sag henhører.

§ 8. Universitetsfakulteterne (Odense universitet: Faggrupperne), de andre højere læreanstalter og danske studerendes fællesråd er, jf. dog § 9, stk. 1, sidste pkt., repræsenteret i samarbejdsudvalgene som følger:

Undervisningsmin. 3. afd. 1. kt. j. nr. 53-05-67.

	Antal repræsentanter
1. Samarbejdsudvalget for de humanistiske videnskaber:	
Københavns universitets teologiske fakultet	1
Københavns universitets filosofiske fakultet	1
Aarhus universitets teologiske fakultet ...	1
Aarhus universitets humanistiske fakultet	1
Odense universitets humanistiske faggruppe	1
Danmarks Lærerhøjskole	1
Det kgl. Akademi for de skønne Kunster	1
Arkitektskolen i Århus	1
Det kgl. danske musikkonservatorium ...	1
Det jyske Musikkonservatorium	1
Handelshøjskolen i København	1
Handelshøjskolen i Århus	1
Danske studerendes Fællesråd	1
2. Samarbejdsudvalget for samfundsvidenskaberne:	
Københavns universitets rets- og statsvidenskabelige fakultet	1
Københavns universitets filosofiske fakultet	1
Aarhus universitets økonomiske og juridiske fakultet	1
Aarhus universitets humanistiske fakultet	1
Danmarks Lærerhøjskole	1
Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole	1
Handelshøjskolen i København	1
Handelshøjskolen i Århus	1
Danske studerendes Fællesråd	1
3. Samarbejdsudvalget for sundhedsvidenskaberne:	
Københavns universitets lægevidenskabelige fakultet	1
Aarhus universitets lægevidenskabelige fakultet	1
Odense universitets natur- og lægevidenskabelige faggruppe	1
Københavns Tandlægehøjskole	1
Århus Tandlægehøjskole	1
Danmarks farmaceutiske Højskole	1
Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole	1
Danmarks Lærerhøjskole	1
Danske studerendes Fællesråd	1
4. Samarbejdsudvalget for naturvidenskaberne:	
Københavns universitets matematisk-naturvidenskabelige fakultet	2
Aarhus universitets naturvidenskabelige fakultet	2
Odense universitets natur- og lægevidenskabelige faggruppe	1
Danmarks tekniske Højskole og Danmarks Ingeniørakademi	1
Tandlægehøjskolen i København	1
Tandlægehøjskolen i Århus	1
Danmarks farmaceutiske Højskole	1
Danmarks Lærerhøjskole	1
Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole	1
Danske studerendes Fællesråd	1
5. Samarbejdsudvalget for de tekniske videnskaber:	
Københavns universitets matematisk-naturvidenskabelige fakultet	1
Aarhus universitets naturvidenskabelige fakultet	1
Danmarks tekniske Højskole og Danmarks Ingeniørakademi	4
Tandlægehøjskolen i København	1
Tandlægehøjskolen i Århus	1
Danmarks farmaceutiske Højskole	1
Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole	2
Det kgl. Akademi for de skønne Kunster	1
Arkitektskolen i Århus	1
Danske studerendes Fællesråd	1

Stk. 2. Det enkelte udvalg kan beslutte, at studenterrepræsentanten ikke deltager i behandlingen af enkelte konkrete sager.

§ 9. Rektorkollegiet udpeger lærerrepræsentanterne i samarbejdsudvalgene efter indstilling fra de i § 8, stk. 1, nævnte fakulteter, faggrupper og læreanstalter, som til hver post indstiller en professor og en repræsentant for andre heltidsbeskæftigede lærere. Ved udpegningen skal kollegiet drage omsorg for, at hver af de højere uddannelsesinstitutioner, der har undervisning på et fagligt hovedområde, bliver repræsenteret i det pågældende samarbejdsudvalg ved mindst én professor. Endvidere skal mindst 2 af medlemmerne i hvert samarbejdsudvalg udpeges blandt de andre heltidsbeskæftigede lærere, hvoraf den ene skal være indstillet af et fakultet eller en faggruppe ved et universitet og den anden af en af de andre højere læreanstalter, således at det enkelte samarbejdsudvalg om fornødent kan forøges med indtil 2 medlemmer.

Stk. 2. Rektorkollegiet udpeger studenterrepræsentanterne i samarbejdsudvalgene efter indstilling af Danske studerendes Fællesråd.

Stk. 3. Lærerrepræsentanterne udpeges for 3 år og studenterrepræsentanterne for 1 år fra en 1. oktober. I tilfælde af, at et medlem udtræder inden funktionstidens udløb, udpeges et andet medlem i hans sted for resten af perioden. Et medlem, der har haft sæde i et udvalg i 2 sammenhængende funktionsperioder, kan ikke umiddelbart genudpeges for en ny periode til samme udvalg. Den første funktionsperiode, der begynder den 1. oktober 1967, kan af rektorkollegiet for nogle medlemmer fastsættes til et kortere tidsrum end 3 år.

Stk. 4. Hvert samarbejdsudvalg vælger af sin midte en formand for 1 år. Genvalg kan finde sted.

Stk. 5. Rektorkollegiets sekretariat forestår de sekretariatsmæssige funktioner for samarbejdsudvalgene.

§ 10. Et samarbejdsudvalg er forpligtet til at behandle de sager af fælles interesse, som rektorkollegiet eller den enkelte institutions rektor finder anledning til at forelægge det, ligesom samarbejdsudvalget er berettiget til at behandle enhver sag, som det selv skønner er af fælles interesse.

Stk. 2. De af et samarbejdsudvalg vedtagne udtalelser indberettes af udvalgets formand såvel til rektorkollegiets formand som til rektorerne for alle de institutter, der er repræsenteret i vedkommende udvalg.

§ 11. Såfremt et forslag for en højere uddannelsesinstitution om normering af professorater, oprettelse af nye institutter eller anskaffelse af apparater eller andet udstyr til en værdi af over 100.000 kr. skønnes at være af undervisningsmæssig interesse for andre højere uddannelsesinstitutioner, påhviler det den pågældende institution, før indstilling afgives til ressortministeriet, at påse, at der er indhentet en udtalelse fra det faglige samarbejdsudvalg, hvorunder sagen skønnes at høre. Bidrag til den årlige revision af 3-års-budgetterne skal dog forelægges samarbejdsudvalgene til orientering og eventuel kommentering, inden de af institutionerne afgives til ressortministeriet.

Stk. 2. Den i stk. 1 fastsatte værdigrænse for apparatur og andet udstyr kan med undervisningsministeriets tilslutning ændres af rektorkollegiet.

Stk. 3. Den af et samarbejdsudvalg afgivne udtalelse om et af de i stk. 1 omtalte forslag skal følge forslaget under dets videre ekspedition.

Stk. 4. Nye højere uddannelsesinstitutioner under opbygning kan med undervisningsministeriets tilslutning af rektorkollegiet fritages for den i stk. 1 nævnte forpligtelse, i hvilke tilfælde sådanne institutioners ressortministerier, i det omfang det skønnes nødvendigt, kan indhente vejledende udtalelser fra samarbejdsudvalgene om de pågældende forslag.

§ 12. Undervisningsministeriet, lanbrugsministeriet og ministeriet for kulturelle anliggender eller de under disse ministerier nedsatte organer, som behandler de højere uddannelsers problemer, kan gennem rektorkollegiet forelægge de faglige samarbejdsudvalg sager til udtalelse. De af samarbejdsudvalgene i sådanne tilfælde afgivne udtalelser tilbagesendes gennem rektorkollegiet.

§ 13. De faglige samarbejdsudvalg kan til behandling af særlige anliggender nedsætte udvalg, hvori også andre end samarbejdsudvalgenes medlemmer kan have sæde. Samarbejdsudvalgene kan indhente udtalelser fra enhver institution, gruppe eller person, hvis syn på en sag skønnes af betydning for udvalgenes samordnende virksomhed.

§ 14. Hvert samarbejdsudvalg udarbejder sin forretningsorden, der forelægges rektorkollegiet til godkendelse.

Kapitel IV.

Almindelige bestemmelser.

§ 15. De i § 8 nævnte samarbejdsudvalg skal nedsættes snarest. Der indsendes hvert år den 15. oktober meddelelse til ressortministerierne om udvalgenes sammensætning.

Stk. 2. Senest den 1. marts 1970 afgiver rektorkollegiet til undervisningsministeriet efter forud indhentet udtalelse fra samarbejdsudvalgene en redegørelse for den hidtidige virksomhed og kan samtidig stille forslag til revision af nærværende cirkulære.

Undervisningsministeriet, den 14. juli 1967.

K. B. Andersen. / Ernst Goldschmidt.